

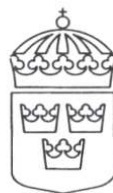
Riksdagens protokoll

1993/94:98

Torsdagen den 28 april

Kl. 12.00–17.58

19.00–21.53

Protokoll
1993/94:98

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 22 april.

2 § Meddelande om arbetsplenium fredagen den 29 april

Andre vice talmannen meddelade att fredagen den 29 april skulle beslut fattas endast i eventuellt återstående ärenden från dagens sammanträde och i utrikesutskottets ärende om säkerhetspolitiska frågor. Övriga voteringar skulle äga rum onsdagen den 4 maj.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1993/94:216 till näringsutskottet

Motionerna
1993/94:So64–So66 till socialutskottet
1993/94:Kr4–Kr13 till kulturutskottet
1993/94:So60–So63 till socialutskottet
1993/94:Sf45 och Sf46 till socialförsäkringsutskottet
1993/94:Ub88 och Ub89 till utbildningsutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Utrikesutskottets betänkande 1993/94:UU18
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1993/94:SfU12

JoU24 Vissa fiskeripolitiska frågor

Mom. 1 (flexibla fartygslicenser)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 3 (individuella kvoter)

1. utskottet

2. res. 2 (nyd)

Votering:

274 för utskottet

21 för res. 2

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 72 m, 27 fp, 24 c, 21 kds, 11 v, 3 -

För res. 2: 21 nyd

Frånvarande: 22 s, 8 m, 6 fp, 7 c, 5 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 11 (fisket och fiskerinäringen)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Votering:

166 för utskottet

128 för res. 3

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 27 fp, 24 c, 21 kds, 21 nyd, 1 -

För res. 3: 116 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 22 s, 8 m, 6 fp, 7 c, 5 kds, 2 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 14 (miljökonsekvensbeskrivningar)

1. utskottet

2. res. 4 (s)

Votering:

166 för utskottet

127 för res. 4

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 27 fp, 24 c, 21 kds, 21 nyd, 1 -

För res. 4: 114 s, 11 v, 2 -

Avstod: 1 s

Frånvarande: 23 s, 8 m, 6 fp, 7 c, 5 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Prot. 1993/94:98

28 april 1994

Mom. 18 (fredningstiderna vid Norrbottenskusten)

1. utskottet

2. mot. Jo414 (m)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 23 (information om sjukdomsförekomst m.m.)

1. utskottet

2. res. 5 (nyd)

Votering:

273 för utskottet

19 för res. 5

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 71 m, 27 fp, 24 c, 21 kds, 1 nyd, 11 v, 3 -

För res. 5: 19 nyd

Frånvarande: 23 s, 9 m, 6 fp, 7 c, 5 kds, 3 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 27 (stödåtgärder vid fiskebegränsning)

1. utskottet

2. res. 6 (nyd)

Votering:

272 för utskottet

21 för res. 6

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 71 m, 27 fp, 24 c, 21 kds, 1 nyd, 10 v, 3 -

För res. 6: 20 nyd, 1 v

Frånvarande: 23 s, 9 m, 6 fp, 7 c, 5 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 30 (allmän fiskevårdsavgift)

1. utskottet

2. res. 7 (s)

Votering:

161 för utskottet

129 för res. 7

4 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 26 fp, 24 c, 20 kds, 18 nyd, 1 -

För res. 7: 113 s, 3 nyd, 11 v, 2 -

Avstod: 2 s, 1 fp, 1 kds

Frånvarande: 23 s, 8 m, 6 fp, 7 c, 5 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 33 – 35 (fiskelicens m.m.)

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. Jo417 (s)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

6 § Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1993/94:KU21 Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen (prop. 1993/94:114).

Anf. 1 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Svensk demokrati vilar på vår nationella suveränitet. Ingen skall kunna ställa sig över folkets eller riksdagens mening. Så har det varit sedan Gustav Vasas dagar. Vi har beslutat om lagar giltiga i vårt land, och vi har fattat de besluten inom landet. I 500 år har Sverige varit en suverän nation. Landet har bara varit ockuperat till vissa delar.

En stor majoritet i Sveriges riksdag vill nu att den här suveräniteten skall få ett slut. Det är bara folkomröstningen i höst som ser ut att kunna hindra den här utvecklingen. Om EU-förespråkarna lyckas få in Sverige i Europeiska unionen är det EG:s och EU:s regler som kommer att styra här i landet.

Huvudprincipen är att inom fördragsområdet, som hela tiden vidgas, kommer EG-rätten att gälla här i landet. Om EU-rätten skulle strida mot svensk rätt viker den svenska rätten. Om detta undervisas nu det svenska folket av den politiska eliten i vårt land. Ja-sidan försöker visst att trolla med orden och hävda att genom att svenska ministrar i Bryssel får 4–5 % av makten över franska bönder och de andra ländernas ministrar får 95 % av makten över Sveriges bönder samtidigt som riksdagens makt över svensk jordbrukspolitik i stort sett försvinner har Sveriges suveränitet i själva verket ökat. Ja-sidan kommer inte att vinna det svenska folkets förtroende med en sådan – lite tillspetsat – halvimperialistisk advokatyr.

Sveriges grundlag präglas av folksuveränitetens principer. All offentlig makt utgår från folket genom riksdagen som är dess främsta företrädare. Statsmakten utövas under lagarna och dessa kan bara stiftas av riksdagen som är direkt ansvarig inför folket. Suveränitetens upplösning innebär att principen om att all offentlig makt utgår från folket upphör att gälla i hela sin vidd. Då upphör också, enligt min mening, riksdagen att vara folkets främsta företrädare.

Även om vårt system inte är perfekt och präglas av sociala och politiska klasskillnader och har starka tendenser mot politisk elitism har det baserats

på ett folkligt inflytande över staten. Men de problem vi i dag kan kalla demokratins problem kommer inte att minska utan att öka med ett EU-medlemskap.

Redan EES-avtalet, såsom det hittills börjat tillämpas, innebär minskade möjligheter att påverka och minskade möjligheter till insyn – vilket vi i vårt parti påpekat nyligen i en särskild motion.

EG/EU utgår inte från folksuveränitetens princip. EG/EU har under några decennier vuxit fram som en organisation för överenskommelser mellan regeringar. Efter hand som EG/EU-rättens område har vidgats har inflytandet för den byråkrati som är uppbyggd kring detta ökat. Kommissionen utarbetar förslag, bereder och följer upp beslut med näst intill formell ensamrätt. Den tillåter bara den insyn den själv vill ha. Domstolen har alltmer blivit en författningsdomstol.

Man kan säga att EG/EU innebär den upplysta europeiska förhandlingsbyråkratins suveränitet. Det är inte att förvåna sig över att entusiasmen för ett EU-medlemskap är stor också i vår statsbyråkrati. De löner och anställningsvillkor som EG/EU:s institutioner erbjuder är givetvis starkt lockande. EG/EU kommer sannolikt inte att ha några svårigheter att rekrytera svenska byråkrater till topp tjänsterna i Bryssel.

Vi står också inför en systemskifte när det gäller rättskulturen. Våra lagar är normalt omsorgsfullt förarbetade från idé till förverkligande. De är granskade i en offentlig debatt. Vi har fått hyggligt pregnanta lagar. Där själva lagtexten inte ger klarhet finns förarbeten som kan vägleda kring avsikten med lagen och ge tolkningsmöjligheter av lagen.

I EG/EU växer lagarna fram utan den systematiska offentlighet vi är vana vid. I avgörande skeden faller normskapandet under utrikessekretessens principer. Förslagen bereds i kommissionen under lobbyisternas tryck och blir sedan föremål för förhandlingar mellan regeringar. Ofta blir produkten kompromisser som präglas av både oklarhet och mångtydighet. Genom det oändliga kompromissandet mellan olika regeringar, branschintressen, storföretag, arbetsgivar- och arbetstagarintressen blir lagstiftningen otydlig och svårtolkad. Den präglas av en snårskog av tillägg och protokoll kring olika detaljer. I stället för att skriva om lagen väljer man att lägga till protokoll. Regelverket växer därför med inbyggd automatik.

De som skall tillämpa bestämmelserna vet ofta inte hur de skall tolka lagarna och väljer inte sällan vägen att helt strunta i dem tills någon domstol beslutar att de måste följas. Det är alltså ett sådant rättssystem, herr talman, som ja-sidan nu kämpar för att dra in det svenska näringslivet i. Detta rättssystem kommer att bli ett eldorado för jurister.

Vi överger ett system med någorlunda juridisk klarhet för ett system som skapar ständiga tolkningskonflikter. Över det vakar en domstol vars domar inte är prejudicerande på samma sätt som i vår rättsuppfattning, eftersom domstolen skall verka för gemenskapens fördjupning.

Utskottet anser liksom regeringen att en överlåtelse av statsorganens beslutanderätt till EU skall ske utan fastlagda begränsningar. "En överlåtelse av statsorganens beslutanderätt" kan låta som om vår statsbyråkrati lämnar över beslutanderätten till en annan byråkrati. Men statsorganen är här ett annat ord för framför allt riksdagen. Det är den folkvalda riksdagen – folkets

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

främsta företrädare – som skall lämna över sin beslutanderätt till EU:s instanser, och detta skall ske utan fastlagda begränsningar.

Men när riksdagen lämnar över en lagstiftningsbefogenhet eller tvärtom när vi går in i ett system vars rätt står över den svenska rätten och där vid en konflikt den svenska rätten får vika då har vi, enligt min mening, upphävt en stor del av vår suveränitet och vår självbestämmanderätt på alla de områden EU-rätten omfattar.

Vi kringgärdar grundlagar med en särskild beslutsordning därför att det inte utan vidare skall gå att ändra de grundläggande spelreglerna. Men vid ett medlemskap i EU kan en dom av EU:s domstol medföra åsidosättande t.o.m. av svensk grundlag. Grundlagen kan då i något avseende hävas av ett domstolsbeslut, av en instans, där våra nationella intressen inte ens får tas tillvara av en av Sverige utsedd domare. Det blir skillnaden i det systemet jämfört med det vi har nu, som innebär att två likalydande beslut skall fattas med val emellan.

Även utskottsmajoriteten tycks inse detta. Den skriver: "Om en regel i en förordning eller ett direktiv – – – framstår som konstitutionellt oacceptabel, bör enligt utskottet den svenska hållningen inte vara att tala om en konflikt mellan EG-rätt och nationell rätt." I sådan konflikt har ju EG-rätten företräde.

I stället skall Sverige då söka driva att EG-beslutet ligger utanför det område där beslutanderätten överlåtits. Man kan fråga sig vem som skall avgöra detta. Men om det nu inte ligger utanför det här området? Då är det ju klart att EU-rätten står över den svenska rätten. EU:s instanser står över den svenska riksdagen. Därmed upphör Sveriges riksdag att vara den framstående företrädaren för det svenska folket som vi har avsett att den skall vara.

Detta skiljer EU från allt annat internationellt samarbete. EU är inte bara ett mellanstatligt utan också ett överstatligt samarbete där överstatligheten blir alltmer markerad.

Utskottet försöker emellertid att krypa bakom den tyska författningsdomstolens tolkningar och säger att dessa skulle gälla för Sverige. Varför skulle de gälla för Sverige men inte för en rad andra medlemsländer? Konflikten mellan EU:s rätt och den tyska författningsdomstolens syn är inte på något sätt löst. Sveriges position som nytillträdande stat i EU:s utkant är en annan än det stora Tysklands, EU:s starkaste medlemsstat.

Men om den tyska författningsdomstolens utslag gäller i Tyskland och Sverige, måste de väl rimligtvis gälla också i andra länder? Var hamnar vi då? Jo, i påståendet att EG-domstolens eventuella beslut om utvidgning av EU-rätten inte gäller i något land. Det hade varit rimligt om Sverige hade fört fram detta i förhandlingarna. Har den här tolkningen godtagits av Europeiska unionen?

Herr talman! Detta betänkande har en något märklig förhistoria. I grundlagsutredningen inför EG var alla partier utom Vänsterpartiet och experten från Miljöpartiet överens om att i grundlagen skriva in att EU-rätt har företräde framför svensk rätt. Vår representant betraktade detta som en plattläggningsparagraf, och den efterföljande debatten har gett oss rätt på den punkten.

Utredningen sade i klarspråk vad som gäller för medlemsländer och ville

ha inskrivet att Sverige underdånigt skulle acceptera detta. Men den här plattläggningen blev för mycket för regeringen, som bara efter någon veckas offentlig diskussion tillsatte en grupp för att göra plattläggningen mindre tydlig.

När nu propositionen har kommit kan vi se att plattläggningen har stuvats undan i regeringsformens 10 kap. 5 §. Där står det att frånsatt fri och rättigheter skall ett i princip gränslöst överlämnande av beslutsbefogenheter ske. Därmed har man dolt den formella plattläggningen.

Den politiska grundständpunkt som ja-representanterna intog i utredningen har emellertid inte förändrats, och ingen har heller bestridit utredningens sakmaterial. EU-rätten står över nationell rätt, inklusive våra grundlagar. Ett medlemskap med obegränsad beslutsöverlåtelse innebär en underkastelse av i stort sett samma omfattning som utredningen angav i sin paragraf.

Vi har, herr talman, i vår motion och i meningsyttringen till betänkandet pekat på de undantag från beslutsöverlåtelsen som Sverige borde markera för att kunna bevara viktiga delar av sin suveränitet. Jag vill säga att ett bifall till denna linje kanske skulle kunna stärka Sveriges konstitutionella ställning inom EU, men inte ens då skulle några garantier föreligga. EU:s domstol och övriga instanser skulle hävda sin överhöghet, och maktpolitiskt skulle vi troligen tvingas ge vika även med vårt lagförslag.

Det säkraste sättet att slå vakt om demokratin är att slå vakt om nationellt självbestämmande och om att staten skall styras efter folksuveränitetsprincipen med riksdagen som folkets främsta företrädare. Slutsatsen av detta blir att Sverige inte bör bli medlem av den europeiska unionen.

Samarbete i Europa bör så långt som möjligt grundas på folkstyresprinciper. Det kan ingen hävda att Europeiska unionen gör.

Medlemskapet innebär uppgivande av viktiga delar av vårt självbestämmande, oavsett hur vi skriver vår grundlag. Men vi kan värna suveräniteten bättre eller sämre, och jag menar att den lösning som Vänsterpartiet förespråkar skulle kunna vara litet effektivare.

Oavsett vilka förändringar av regeringsformen som riksdagen beslutar om nu anser vi att det andra beslutet skall läggas på riksdagens bord först efter folkomröstningen – och endast om det i folkomröstningen skulle bli ett ja. Vår grundlag bör inte innehålla formuleringar som bäddar för ett medlemskap i EU om majoriteten av svenska folket skulle vara emot ett sådant.

Jag har i meningsyttringen särskilt markerat detta vid momentet om val till EU-parlamentet, men ansluter mig i den här delen till den ståndpunkt som Hans Göran Franck uttrycker i sitt särskilda yttrande.

När det gäller övriga förslag som tas upp i betänkandet har jag funnit det angeläget att markera att vi inte bör göra eftergifter när det gäller förhandsgranskning av tryckt skrift. I EU har man inte samma klara princip mot detta. Jag har också velat göra en markering mot den förändring som underlättar för internationella mediakoncerner att lägga under sig svensk press.

Herr talman! Med hänvisning till det som jag nu har sagt yrkar jag bifall till samtliga moment i min meningsyttring.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

Anf. 2 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Med det beslut som vi i dag står i begrepp att ta skapar vi det instrument som behövs för att Sverige skall kunna träda in i den europeiska unionen och bli en fullvärdig medlem i den stora europeiska kretsen av stater.

Tyvärr har Sverige inte varit med i detta samarbete från början. Länge, alltför länge, stod vi utanför, endast till glädje för kommunister och för sådana som ställde sig negativa till det europeiska samarbetet. De förstod inte vad det betydde att folken i Europa slog sig samman på frivillig grund och bildade en enhet som skulle integreras och verka på det ena fältet efter det andra – allt i syfte att nå det stora målet: Aldrig mera krig i Europa. Aldrig mera krig mellan broderfolken.

Sverige var inte med. Sverige har kommit på efterkälken, liksom de andra nordiska länderna med undantag av Danmark. Likväl har vi haft en bestämmelse som har gjort det möjligt att överlåta befogenheter till en internationell organisation, men den har begränsats just av det lilla uttryckssättet att befogenheterna bara kan överlåtas i begränsad omfattning.

Det fanns klara strävanden redan före förra valet att få till stånd en grundlagsändring. Många utredningar har under senare tid verkat för detta, och vi står nu inför situationen att för första gången besluta om ett tillägg till vår författning. Det är ett stycke som skjuts in i 10 kap. 5 § i regeringsformen.

Stycket kommer att lyda: "Riksdagen kan överlåta beslutanderätt till Europeiska gemenskaperna så länge som dessa har ett rättighetsskydd motsvarande det som ges i denna regeringsform och i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Riksdagen beslutar om sådan överlåtelse genom beslut, varom minst tre fjärdedelar av de röstande förenar sig. Riksdagens beslut kan också fattas i den ordning som gäller för stiftande av grundlag."

Där har vi fått instrumentet för att kunna träda in i de europeiska staternas gemenskap. EU, den europeiska unionen, är en sällsynt företeelse. Aldrig tidigare har det hänt att så många stater på frivillig grund har slutit sig samman, fast beredda att verka för sina gemensamma intressen.

EU, den europeiska unionen, uppvisar, vilket har framhållits i betänkandet och också togs fram av Bengt Hurtig, en unik blandning av mellanstatliga och överstatliga drag. Inget av de gamla uttryckssätten eller definitionerna passar in på EU. Är det en förbundsstat? Är det ett statsförbund, eller vad är det? Den tyska författningsdomstolen har använt det tyska uttrycket "Staatenverbund", som närmast skall översättas med "en förening av stater". Men det är alltså inte en förbundsstat, och det är heller inte ett löst statsförbund.

Som jag sade finns det mellanstatliga och överstatliga drag i den europeiska unionen. De mellanstatliga dragen kommer framför allt till uttryck i att det är de olika medlemsstaterna som utser rådet, EU:s viktigaste organ. Men där kan i vissa fall beslut också fattas med kvalificerad majoritet.

De överstatliga dragen finner vi framför allt i Europaparlamentet och i EG-domstolen. Europaparlamentet är direktvalt, men det hade – i varje fall innan den europeiska unionen trädde i kraft – ytterligt begränsade befogenheter. Parlamentet har ännu i dag begränsade befogenheter, men det finns

anledning att tro att parlamentet kommer att fortsätta på den inslagna vägen och successivt tillväla sig allt större möjligheter att gripa in på olika områden.

EG-domstolen var det andra av de exempel som jag ville anföra på överstatliga drag i Europeiska unionen. EG-domstolen kan genom allmänna uttalanden vid sidan av de domar som den avkunnar få stor betydelse för utvecklingen inom gemenskaperna.

Det är naturligtvis alldeles riktigt, som Bengt Hurtig säger, att vi ger upp en del av den folkliga suveräniteten över Sverige i det ögonblick som vi träder in i den stora europeiska gemenskapen. Också konsekvensutredningen, som studerade dessa frågor, konstaterade att Sverige visst kommer att förlora suveränitet i de fall där vi lämnar över befogenheter till de gemensamma organen. Men samtidigt vinner vi suveränitet. Vi avstår en viss beslutanderätt över våra egna angelägenheter men får i gengäld också ett inflytande på och möjlighet att gripa in i de andra medlemsländernas göranden och låtanden. Man kan alltså säga att suveräniteten finns där men förflyttas. Suveräniteten får i detta sammanhang andra objekt.

Bengt Hurtig var negativ till ett inträde i den europeiska unionen, och det skall han självfallet vara från sina utgångspunkter. Man har från Vänsterpartiets sida alltid bekämpat ett internationellt samarbete mellan Sverige och i första hand de västeuropeiska staterna. Nu när det kommunistiska oket väl är avkastat är förhoppningen den att också de central- och östeuropeiska staterna så småningom skall kunna knytas ännu närmare till den europeiska gemenskapen. Ungern, Tjeckien, Polen och därutöver i första hand de baltiska staterna står och knackar på dörren, och det är min förhoppning att vi också där skall kunna se en utveckling som gör det möjligt för dessa stater att etablera ett fast samarbete med den europeiska unionen.

Vi går in i en ny era. Vi står i beredskap för att förverkliga det som stora delar av min generation alltid har drömt om. Alltför länge var det bara en dröm, men nu är den på väg att kunna förverkligas. Vi såg under vår uppväxt och i tonåren ett fullständigt sönderslaget Europa med lemlästade människor och hemlösa människor som i sin förtvivlan inte visste vad de skulle ta sig till i framtiden. Vi sade oss då att detta aldrig får hända igen. Vi följde de många som under århundraden hade talat för en sammansmältning av Europa till en enhet.

Nu har vi skapat instrumenten. Det är positivt, herr talman. Nu kan vi med stort eftertryck säga ja till Europa och ja till framtiden.

Anf. 3 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Jag talade i mitt inledningsanförande om vikten av samarbete i Europa och om att detta skulle baseras på nationernas demokratiska beslutsmekanismer. Vi är naturligtvis positiva till samarbete i Europa. Vi tycker att samarbete inom ESK, FN, Europarådet och andra internationella organisationer är oerhört viktigt, och det är vi positiva till.

Jag skulle vilja ställa några andra frågor till Birger Hagård. Det har varit en strävan från konstitutionsutskottet att det när det läggs fram förslag till Sveriges riksdag skall vara kristallklart vad man beslutar om. På s. 16 i betänkandet heter det: "Tolkningarna av gällande rättsläge vad beträffar relatio-

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

nerna mellan EU och medlemsstaterna är som framgått av det föregående delvis motstridiga." Dessutom framhålls att "Maastrichtöverenskommelsen nyligen genomgått stora förändringar, vars konsekvenser för utvecklingen av förhållandet mellan EU och medlemsstaterna det ännu är för tidigt att uttala sig om". Man skriver längre ned: "Denna s.k. legalitetsprincip innebär dock inte, som närmare utvecklats ovan, att beslutsbefogenheterna låter sig lätt fastställas."

Längre fram i betänkandet, under rubriken "Överlåtelse av beslutande-rätt", anför man att EU-organens beslutsbefogenheter inte låter sig lätt fastställas.

Är det tillfredsställande att lämna ifrån sig ett betänkande till Sveriges riksdag med sådana här uttryckligen angivna oklarheter?

Anf. 4 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Herr talman! Visst kunde man möjligen önska att det hade kunnat skrivas kristallklart på varje punkt. Det kan man nu inte göra, Bengt Hurtig, eftersom hela EU är en enda stor dynamisk process, där förhållandena förändras. Den europeiska union som vi förhoppningsvis kommer att inträda i den 1 januari 1995 ser då sannolikt inte riktigt ut på samma sätt som den gör i dag. Vi träder in i och ger vårt bidrag till denna ständigt fortgående utveckling, och det är positivt.

Man har skapat olika instrument för att lösa de problem som naturligtvis uppstår när så många länder frivilligt sluter sig samman och skall samordna sina rättssystem. Instrumenten finns alltså där. Hittills har det i en del fall hankat sig fram, i andra fall gått betydligt lättare.

Samarbete kan många gånger vara svårt. Vi ser en rest av det i det tidigare kommunistiska slavsamhället Jugoslavien. Vi ser hur man där inte är van vid detta samarbete och har fallit varandra i strupen, och vi skådar där några av de värsta skändligheter och grymheter som har begåtts i vår tidsålder. Det är detta som skall undvikas. Det kan många gånger bli besvärligt i sammanträdesrummen, men det finns en vilja att komma överens och att tillhandahålla de instrument som behövs, och det är det centrala.

Herr talman! Jag glömde i mitt tidigare inlägg att yrka bifall till utskottets hemställan. Jag ber att få reparera detta nu.

Anf. 5 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Det är tydligt att vårt normsystem skall anslutas till denna dynamiska process. Jag hade i mitt inledningsanförande några frågor om varför man lyfter fram den tyska författningsdomstolen och säger att dess synsätt bör gälla också för Sveriges vidkommande. Varför just för Sverige? Det måste väl då rimligtvis gälla också för andra länders vidkommande?

Det betyder i så fall att vi har tagit ställning för den tyska författningsdomstolen gentemot EU-domstolen, som hävdar sitt tolkningsföreträde inom hela EU-området. Har man berört de här förhållandena i samband med de förhandlingar som har bedrivits med den europeiska unionen?

Anf. 6 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Herr talman! Som Bengt Hurtig vet har jag haft samma roll som Bengt Hurtig själv i de förhandlingar som har förevarit, snarast en roll som rådgiv-

vare eller som den som haft möjlighet att bli informerad om vad som hände. Men varken Bengt Hurtig eller jag har direkt deltagit i några förhandlingar. Vi får väl lämna därhän vad som har sagts och inte har sagts i dessa frågor.

Det är alldeles självfallet oavsett detta väldigt intressant. Tyskland är precis som Bengt Hurtig sade den mäktigaste delen av den europeiska unionen. Vad dess författningsdomstol säger är naturligtvis någonting som man vill lyssna till. Ännu har det inte uppstått någon konflikt mellan den tyska författningsdomstolen och EU-domstolen. Vi får se om någon sådan över huvud taget dyker upp i framtiden.

Men också detta är som jag sade ett led i den dynamiska process där tankar utbytes mellan olika organ, folk och stater. Ur det hela kommer det fram synteser som i sin tur bäddar för framtiden. Något svar på alla detaljfrågor ges inte nu. De får framtiden utvisa.

Anf. 7 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Världen har sedan 1989 bevittnat hur det forna Sovjetväldet med sina kommunistiska lydstaten kollapsat. De europeiska stater och etniska grupper som tvingats samman med våld av en totalitär ideologi håller på att frigöra sig – icke utan stor vanda.

Samtidigt pågår i Väst Europa ett omfattande projekt där suveräna demokratiska stater närmar sig varandra och går samman. Denna process inleddes med kol- och stålunionen mellan Tyskland och Frankrike 1951. Efter andra världskrigets slut skulle den ha en freds- och stabiliseringsskapande effekt mellan två tidigare vid upprepade tillfällen med varandra krigförande länder. 1957 slöts fördragen om de europeiska ekonomiska gemenskaperna – EEG. Genom Maastrichtfördraget 1993 har den europeiska unionen bildats.

Det är alldeles för tidigt att i dag ha någon mening om hur långt denna integrationsprocess kan gå. Man kan endast spekulera i om utvecklingen drivs vidare mot en mer federativ statsbildning. Unionen bygger på principen om att den har begränsade kompetenser. Unionen har inte kompetens att själv bestämma om omfattningen av sina beslutsområden. Utökade uppgifter och befogenheter för EU kommer till stånd endast om de nationella parlamenten har beslutat om fördragsförändringar i denna riktning.

Vad innebär Europeiska unionen ytterligare? Vi har ansökt om medlemskap i en sammanslutning av suveräna stater. Denna sammanslutning har inslag av både överstatlig och mellanstatlig karaktär. Vidare kan man säga att vi avhänder oss en del av vår formella suveränitet, men vi vinner i faktisk suveränitet genom att vi som medlemsnation har inflytande över organisationens gemensamma beslut.

Det svenska folket har i den folkomröstning som äger rum den 13 november det slutgiltiga avgörandet om det förhandlingsresultat som uppnåddes sedan Sverige ansökt om medlemskap skall godtas.

I dag skall vi i kammaren debattera och rösta om grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap. Mer specifikt handlar det om en ändring av bestämmelsen i 10 kap. 5 § i regeringsformen som skall göra det möjligt att överlåta beslutanderätt till de europeiska gemenskaperna.

Utskottet föreslår den 1 december 1994 som ett möjligt ikraftträdandeda-

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

tum när det gäller en förändring i regeringsformen och tryckfrihetsförordningen.

Med anledning av en socialdemokratisk motion uttalar KU också mer exakt på vilka områden det inte går att överlåta beslutanderätt utan att samtidigt ändra svensk grundlag. I propositionen anges inte någon precis gräns för detta. Det sägs endast att den föreslagna bestämmelsen inte medger att beslutanderätt överläts i sådan utsträckning och med sådant innehåll att bestämmelserna om statsskickets grunder upphör att vara giltiga.

Detta anser vi socialdemokrater vara en alltför vag och otydlig formulering. Inte bara riksdagens ställning som det främsta statsorganet, rösträtten, val till riksdagen och regeringens beslutsbefogenheter är av betydelse. En grundläggande och för oss mycket viktig princip i konstitutionen är den fria åsiktsbildningen. I regeringsformens 1 kap. 1 § heter det: "Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt." Offentlighetsprincipen med sin meddelarfrihet, censurförbudet, skyddet av uppgiftslämnare, ansvarighetssystemet och andra bestämmelser i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen garanterar den fria åsiktsbildningen. Detta bör klart framgå i motivtexten.

Vi har i den socialdemokratiska motionen också hävdat att våra grundlagsskyddade fri- och rättigheter på två punkter går längre än de europeiska gemenskapernas. Allemansrätten kommer att bli skyddad i grundlag. Vårt fri- och rättighetsskydd på tryckfrihets- och yttrandefrihetsområdena, vilket jag tidigare redogjorde för, är mer långtgående.

Vid jämförelse mellan de bägge rättsordningarna har utskottet stannat vid att ordet "motsvarar" är det lämpligaste ordet för att förklara att de står i nivå med varandra utan att till alla delar vara identiska. Det är riksdagen som har att göra den bedömningen i samband med överlåtelse.

Vi medger också att det genom *ett* beslut skall vara möjligt att överlåta beslutanderätt med enkel majoritet efter de båda grundlagsomröstningarna.

Detta skall föregås av en folkomröstning, vars resultat i enlighet med partiöverenskommelsen skall anses bindande. Om det blir aktuellt med ytterligare överlåtelse får en framtida riksdag avgöra om beslutet skall fattas med två beslut med val emellan eller med tre fjärdedels majoritet vid ett tillfälle.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande, där den socialdemokratiska motionens förslag tillgodosetts.

Anf. 8 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Jag uppfattade Catarina Rönung så, att EG:s institutioner inte kan vidga sina befogenheter. På s. 6 i betänkandet talas det om legalitetsprincipen. Det står att Romfördraget är ett ramfördrag med påfallande allmänt angivna målsättningar. Fördraget fylls fortfarande ut genom EG-domstolens rättsskapande verksamhet.

Ett exempel på det är att det är EG-domstolen som har fattat beslut om hur lagarna skall rangordnas inom unionen. Det är inga politiska organ som har fattat det beslutet. Domstolen har alltså lagt fast denna ordning mellan olika lagar.

Dessutom finns artikel 35 i Romfördraget. Den ger rådet möjligheter att

besluta om åtgärder som från gemenskapens sida är nödvändiga för att förverkliga gemenskapens mål.

Denna information sprids fortfarande i Sverige. Jag undrar om ni tänker ställa till med någon ändring av det.

Det sägs på s. 15 i betänkandet att alla förhållanden skall redovisas öppet. Varför redovisas då inte t.ex. artikel 240 i Romfördraget i betänkandet? Den anger att medlemskapet skall vara för evigt. Varför redovisas inte vilka villkor som enligt Wienkonventionen skall gälla för utträde? Varför redovisas inte det som skrivs om EES-avtalet, dvs. att vi faktiskt genom detta system har vetorätt och möjlighet till utträde och att det också finns en beslutsmekanism där parlamentariker är inblandade inom EES-systemet? Jag tycker att utskottet borde ha kostat på sig att ge dessa faktiska upplysningar om vad det är som gäller.

Anf. 9 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Jag skall uttrycka mig litet tydligare och säga så här: Uppgifter och befogenheter som ingår i nuvarande fördrag ligger fast. Om man skall utöka uppgifter och befogenheter som inte finns i nuvarande fördrag måste de nationella parlamenten besluta om fördragsförändringar.

Det var min mening att uttrycka mig så. Bengt Hurtig nickar. Vi är överens på den punkten.

Anf. 10 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Ja, inom de fördrag som gäller kan nya uppgifter tillfalla EG:s myndigheter, men det var inte det som var min huvudfråga, utan det var den som jag från början tänkte ställa så här: Varför redovisar man inte vad som står i artikel 240, att medlemskapet skall vara för evigt, principerna för utträde som finns enligt folkrätten och också principerna för hur EES fungerar?

Det var detta min fråga huvudsakligen gällde, och på det svarade inte Catarina Rönnung.

Anf. 11 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! När man har lyssnat på de tidigare inläggen här, skulle man nästan kunna tro att vi i dag skall besluta om att gå med eller ej i Europeiska unionen – man har angett fördelar med att vara med och nackdelar med att vara med – men den fråga det gäller i dag är ju inte denna. Vad frågan gäller är om vår författning skall ha en sådan utformning att det blir möjligt för Sverige att gå med i Europeiska unionen, om svenska folket säger ja i den folkomröstning som alla är överens om att vi skall hålla.

Här är det ju då viktigt att grundlagen inte lägger hinder i vägen för att förverkliga folkviljan. Det innebär att om man följer det förslag som har lagts om avslag på propositionen, finns det inte grundlagsmässiga möjligheter att förverkliga ett ja i folkomröstningen. Det betyder att det skulle uppkomma en mycket konstig situation, om riksdagen biträdde det avslagsyrkande som finns.

Alltså: Förslaget som vi i dag behandlar syftar till att möjliggöra ett inträde. Skulle svenska folket säga nej i en omröstning, vilket jag personligen

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

hoppas att man inte gör, gör paragrafen såvitt jag kan förstå i den utformning som den här har fått ingen som helst skada. Det är ju folkomröstningsresultatet som skall gälla.

För den skull är det enligt min mening inte särskilt relevant att i det här sammanhanget alltför mycket fördjupa sig i argumenten för eller emot EU. Den debatten får vi tillfälle att föra i många andra sammanhang.

Men själva den omständigheten att frågan har kommit på tal och att vi ansökt om medlemskap och lyckats träffa avtal under betydande enighet mellan olika partier i den svenska riksdagen är ju ett symptom, ett viktigt sådant, på att världen förändrats och att vi måste förändras med den.

Här sägs det i mycket fosterländska ordalag att den svenska demokratin vilar på vår suveränitet och att vi nu är beredda att sälja ut denna. Det intressanta tycker jag är vad man har kunnat uppleva under särskilt de senaste 20 åren, i vilken snabb takt som det internationella beroendet har utvecklats och manifesterats.

Det gäller hela vårt näringsliv. Det gäller grunderna för vårt materiella välstånd. Det gäller informationsspridning, kunskapen om vad som händer i olika delar av världen. Det är alldeles givet att allt detta påverkar vår reella suveränitet.

Detta är, kan man säga, indirekt. Men även direkt är det ju på det sättet att Sverige har biträtt en mängd internationella konventioner i de mest skilda ämnen som innebär åtaganden från vår sida. Det här gäller inte bara Sverige, utan det gäller självfallet alla möjliga andra länder också.

En del länder hyllar den s.k. monistiska principen, dvs. har man skrivit på ett internationellt avtal så är det en del av den nationella rätten. Vi har inte hyllat den principen, utan Sverige har tillhört de länder som i de här avseendena brukar kallas för dualistiska, dvs. vi har tillämpat principen att vi skall transformera till svensk lag de förpliktelser som vi åtar oss i internationella avtal.

Det här kan diskuteras, och jag har i olika sammanhang diskuterat vad som är rätt. Det är klart att om man tillämpar den monistiska principen, blir man mera noggrann med att granska vad man verkligen skriver på. Helt allmänt har vi den uppfattningen i Sverige att har vi skrivit på ett internationellt avtal av något slag, skall vi också följa det.

Men sedan har vi också formella bindningar som sällan nämns men som jag brukar ta fram. Sverige är med i FN. Det är enligt min mening mycket diskutabelt om det är i god överensstämmelse med gällande grundlag. Sakerhetsrådet kan fatta en lång rad beslut å medlemmarnas vägnar som utan tveivel griper över den nationella suveräniteten.

Vi är med i Europarådet, och vi har åtagit oss att följa Europadomstolens utslag, vilket vi också har gjort i en lång rad frågor. Det är klart att detta är en formell inskränkning av vår suveränitet som vi så att säga en passant har godkänt.

Numera har vi också EES-avtalet. Jag tycker att det var bra att det kom till stånd, men det gör att vi blir tvungna att följa beslut som fattas inom EU utan att vi har haft någon möjlighet att påverka dem.

Vi är alltså, inte minst på det europeiska planet, redan inne i ett mycket integrerat samarbete. En formell anslutning till EU är, som jag ser det, inte

alls så dramatisk som nejsägarna vill framställa det. Det är en naturlig konsekvens av den utveckling som har varit. Det är också en klok åtgärd, om vi vill utöka våra möjligheter att påverka beslut på övernationellt plan som vi är väldigt beroende av.

Jag har uttryckt det på följande sätt i min enkla marknadsföring och ser nu till att det också kommer in i kammarens protokoll: Min politiska erfarenhet har lärt mig att det alltid är bättre att sitta med vid det bord där besluten fattas än att sitta i farstun och vänta på besked om innehållet i beslut som man ändå måste följa.

Jag ser alltså ett medlemskap i EU som ett sätt att vidga våra möjligheter att påverka sådana saker som direkt angår oss själva.

Sedan tycker jag att det i och för sig är rimligt att också framhålla ett mera altruistiskt motiv. I förlängningen är det också egoistiskt, men i varje fall ytligt sett är det altruistiskt. Varför skall inte vi från svensk sida bidra till en någorlunda harmonisk utveckling i Västeuropa och i Europa som helhet? Varför skall inte vi vara med och hjälpa till att säkerställa goda relationer i ett område som har varit sargat sedan tidernas begynnelse av de mest förödande konflikter och krig som ägt rum någonstans i hela världen? Det bör vara en inspirerande uppgift, inte minst för unga människor, att kunna arbeta inte bara på det nationella planet utan också på ett europeiskt plan.

Jag skulle vilja ta upp några saker som ligger litet vid sidan av dagens förslag, nämligen på vilket sätt vi i grundlag skall markera hur vi skall möjliggöra ett lagenligt inträde i EU; det har ju diskuterats i olika sammanhang, och det har funnits olika förslag. Det är alldeles givet att innebörden, även i den utformning som föreligger här och som till en del skiljer sig från den som utredningen om grundlagen och EU föreslog, är att vi skall kunna se det förenligt med svensk grundlag att följa beslut inom en överstatlig organisation som Sverige är medlem i.

Det är många som då säger: Detta är ju ett elände! Som jag tidigare påpekat är det till stor del en formell historia, men den kan naturligtvis bli reell. Jag skulle vilja fråga dem som är kritiska: Vad är alternativet? Är alternativet att vi på varje område där det kan uppkomma konflikter mellan vad vi gör och vad man inom den europeiska unionen gör skall sätta i gång ett intrikat, tidsödande byråkratiskt förhandlingsarbete?

Det har yttrats farhågor om att EU tar över allting. Det kommer ju inte att ske. Det är en felaktig varubeskrivning. Det finns angivet vad EU skall syssla med. Det är inte för alla tider givet, självfallet inte. Detta är en organisation som kan vara dynamisk. Visserligen kan den stelna också, och det vet vi. Men den kan vara dynamisk och gå vidare. Huvudparten av alla de beslut som rör svenska medborgare kommer dock fortfarande att fattas i detta hus. För min del tror jag att det kommer att så förbli. Kanske tror jag t.o.m. att man så småningom inom EU aktar sig för att hamna i problem med detaljfrågor av olika slag, helt enkelt därför att en övernationell organisation av detta slag inte orkar med ett alltför vidgat fält. Det är helt enkelt inte praktiskt. Det är också direkt uttryckt i Maastrichtfördraget att besluten inte skall läggas på högre nivå än vad som är praktiskt: nödvändigt från gemenskapens synpunkt.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Anf. 12 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Det finns mycket att säga efter ett sådant här anförande. Man får nästan intrycket att Sverige skall gå med i EU för att upplösa det.

I inledningen sägs det att hela vårt näringsliv är mer och mer beroende. Om man granskar påståendet finner man att Sverige vid sekelskiftet hade ungefär samma andel utrikeshandel av BNP som nu. Naturligtvis har vi ökat vår inhemska produktion och ekonomi i samma omfattning. De gjorda påståendena behöver alltså granskas.

I betänkandet säger utskottsmajoriteten: "I de fördrag som Sverige tillträder vid ett medlemskap är enligt utskottets bedömning gemenskapernas beslutsbefogenheter på de områden där grundläggande principer i vårt konstitutionella system berörs utomordentligt begränsade." Nu skall ju Sverige anslutas till t.ex. artikel 109 E. I den sägs det som skall gälla från början av tredje fasen, som skall kunna inledas redan 1996–1997 om allt går bra. Beträffande utövandet av de befogenheter samt fullgörandet av de uppgifter och förpliktelser som tilldelats den europeiska centralbanken, med dess banksystem, gäller att man inte skall fatta beslut och att man skall ledas av ECBS:s råd. Dessa råd består av cheferna för de nationella centralbankerna.

Låt oss delta i den europeiska debatten. För någon tid sedan sade chefredaktören för tidningen *Le Monde Diplomatique*, Ignacio Ramonet, att: "Dessa uteslutande monetaristiska kriterier som --- ska göra det möjligt att överlåta makten över den gemensamma valutan till en centralbank oberoende av varje politisk myndighet och demokratisk påverkan. Det är en mycket tydlig försmak av medborgarnas framtida belägenhet, utlämnade åt bankdirektörer som inte är redovisningsskyldiga inför någon." Det säger alltså en ledande fransk debattör. Det handlar väl ändå om att överlåta viktiga befogenheter som rör penning-, valuta- och räntepolitik till det centrala bankorganet. Denna process har redan inletts inom EU.

Anf. 13 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Jag hoppas att mitt anförande inte gav intrycket att jag menade att Sverige skulle gå med i EU för att upplösa detsamma. Det får stå för Bengt Hurtigs tolkning.

Jag tycker att vi skall gå med i EU med liv och lust, för att ta till vara de samverkansfördelar som där finns och för att vidareutveckla EU, inte minst i de avseenden där vi i Sverige anser oss ha kommit litet längre. Vad gäller hela offentlighetssidan bedömer jag att en utveckling i vår riktning vad gäller principen om offentlighet redan är på gång inom EU. Men som medlemmar kan naturligtvis Sverige skjutsa på ytterligare. Jag tror att vi inom miljöområdet kan göra en hel del insatser inom EU. Och jag förutsätter att vi på område efter område är beredda till positiva insatser inom EU.

Men det intressanta är, om man nu skall gå in denna debatt, att på huvudparten av de områden där man säger att den svenska suveräniteten nu överlämnas till en överstatlig organisation är vi redan fast. Vi har ett sådant rejält beroende att vi inte är suveräna och inte kan handla självständigt, om vi inte

vill rasera grunderna för vår välfärd och lägga om hela strukturen på exempelvis vår utrikeshandel. Från den synpunkten, över vida fält, är det inte särskilt dramatiskt att Sverige är med i EU. Det är inget dramatiskt upphävande av nationell suveränitet, eftersom Sverige redan står i detta beroendeförhållande.

Vad gäller andra frågor som har med valutaunion och gemensam centralbank och annat att göra, är det ju så att vi kan påverka de framtida besluten om vi är med i unionen. Det ligger för övrigt långt in i framtiden om detta kommer att realiseras, vilket är ytterligt osäkert. Det är ju få länder, om ens något land, som för närvarande har en sådan ekonomisk ställning att villkoren uppfylls för en gemensam valutaunion – möjligen Luxemburg fortfarande. Men det ligger långt in i framtiden.

Det är klart att det kan bli så att man på område efter område bygger ut samverkan. Vad är det för märkligt med det? På flertalet av de områden som kan bli aktuella krävs det ju enhälliga beslut. Vad är det då för fel på att gå med på att utvidga samarbetet på de områden som vi själva tycker är bra att utvidga det på?

Anf. 14 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Ett samarbete för att komma fram till den ekonomiska och monetära unionen inleddes redan den 1 januari 1994. Det är ju bara fråga om att vi skall ansluta oss till den här processen. Det står klart i Maastrichtfördraget hur det skall gå till, och det är alltså redan på gång.

Det är mycket märkligt om det är så att vi först ansluter oss till ett fördrag som vi senare skall avgöra om vi skall tillämpa. Det framgår klart av debatten att det här skall tillämpas. Den frågan har varit uppe också när vi har diskuterat med de andra parlamenten.

Jag skulle vilja ge ett exempel på hur den dubbla informationen kan ta sig uttryck. Regeringsorganet Sekretariatet för Europainformation skickar ut sina skrifter från Utrikesdepartementet för att undervisa svenska folket. Man säger t.ex. i nr 15/1993: EG-domstolens uppgift är att säkerställa en enhetlig tolkning av EG-reglerna i alla medlemsländer. Domstolarna i Sverige, även Högsta domstolen, måste därför rätta sig efter EG-domstolens tolkning av EG-rätten. Det är EG-domstolen som avgör om EG:s rättsakter överensstämmer med EG:s fördrag eller om de skall förklaras ogiltiga.

Det är alltså EG-domstolen som avgör. I det här betänkandet hävdar man ju att vi i Sverige skall avgöra vilket som står högst när det gäller grundlagen, om det är den svenska konstitutionen och lagstiftningen eller om det är EG-rätten.

Sekretariatet för Europainformation säger vidare: Trots att EG:s lagstiftning skall utgöra en del av den svenska rättsordningen kommer Högsta domstolen i Sverige att sakna behörighet att ogiltigförklara sådana delar av vår lagstiftning.

Tänker man sig nu att gå ut med annan information än den som Europainformation försörjer svenska folket med?

Anf. 15 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Det är ingen som har förnekat eller försökt dölja att ett medlemskap i EU kommer att innebära formella suveränitetsinskränkningar.

2 Riksdagens protokoll 1993/94. Nr 98

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

Det är det grundläggande skälet till att vi måste ändra i vår egen grundlag, dvs. för att på ett korrekt sätt möjliggöra vårt inträde i EU och för att möjliggöra vårt medlemskap.

Sedan kan jag tillägga att det inte kan vara så förfärligt, när medlemskapet uthärdas med sådant tålamod av alla de stater som redan är med i EU och när den ena staten efter den andra i det tidigare Östeuropa står i kö för att komma med i EU.

Från nej-sägarnas sida framställs EU som en ondskefull organisation, som vi mer eller mindre tvingas in i, för att därmed också i fortsättningen delta i denna organisations ondskefulla konspirationer. EU är ju en demokratiskt uppbyggd organisation, bestående av demokratiska stater i Europa, som har funnit det klokt att samarbeta över vida fält och att ge detta samarbete en viss institutionell utformning. Den har naturligtvis också brister, och jag har kritik, som jag dock inte kan gå in på här. Organisationen kan självklart förändras.

Jag vill gå tillbaka till den fråga som den här debatten egentligen gäller, om vi verkligen håller oss till ämnet, nämligen förslaget till ändring av framför allt 10 kap. 5 § regeringsformen. Hur menar Bengt Hurtig och andra att man skall bete sig om ert förslag vinner och detta avslås? Skall vi förverkliga folkomröstningsresultatet i alla fall, om det nu händelsevis skulle bli ett ja?

Anf. 16 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! När man lyssnar till Bengt Hurtig här i dag och i andra sammanhang, liksom till andra nej-sägare, får man intrycket av att demokratin i Sverige skulle ha varit fastlagd i evärdlig tid och för all framtid. Men så är det inte alls.

Demokratis uttrycks- och beslutsformer i Sverige präglas ju av en ständig utveckling. De senaste 50 åren har vi t.ex. gått från beslut på sockennivå till kommunreformerna på 70-talet. De små kommunerna klarade inte av att lösa en ny tids utmaningar, de stora satsningarna på utbildning och på infrastruktur. Så småningom blev också de stora kommunerna för små för att lösa utbyggnaden av sjukvården, och landstingen kom till.

Vissa frågor har vi lyckats lösa i samarbete med våra nordiska grannar. Vi har uppnått en passfrihet. Vi har uppnått en gemensam arbetsmarknad. Vi har försökt att ta bort handelshinder, men långtifrån lyckats med det.

Den här processen har inte alls varit utan problem, och det kommer inte samarbetet med övriga Europa att bli i fortsättningen heller. Men stegen har varit nödvändiga för att lösa de stora problemen för framtiden.

Nu står vi inför nästa steg i utvecklingen. Vi har funnit att varken vårt eget land eller de nordiska länderna tillsammans klarar de utmaningar som ligger framför oss. Då är det självklart att vi väljer våra närmaste grannar i Europa för samarbete.

De här utmaningarna är i sanning enorma. Hur skall vi säkerställa en fredlig och demokratisk utveckling i Öst- och Centraleuropa, utan gemensamt handlande och utan gemensamma ansträngningar? Hur skall vi gå vidare i arbetet för en bättre miljö, om vi inte tillsammans utformar reglerna med resten av Europa? Hur skall vi säkra jobben och välfärden i Sverige, om vi

inte tillsammans med övriga europeiska stater lägger fast gemensamma regler och ramar för hur den s.k. marknaden skall få agera?

Herr talman! Att som fullvärdig medlem utforma framtiden i Europa och de politiska reglerna för samarbetet för både Öst- och Västeuropa är faktiskt inte att förlora sin suveränitet. Det är i stället att lägga en del av sin suveränitet där den får störst effekt, nämligen där de viktiga framtidsbesluten fattas.

För oss fattas de viktigaste besluten i den europeiska unionen. Det är därför vi skall sitta med i deras beslutande församlingar. Vi kan inte, som tredje vice talmannen framhöll, sitta utanför och vara tvungna att anpassa oss efter regler som vi inte har haft möjlighet att påverka.

I det här skedet är det viktigaste sättet att utöva vår suveränitet på att lägga ihop den tillsammans med de övriga staterna i Europa och i den europeiska unionen. Det är alldeles uppenbart att det är flera än de tolv som tycker att det här samarbetet är utomordentligt framgångsrikt. Det är mängder av stater som vill vara med här – det finns en lång kö av ansökningar om medlemskap, inte minst från de stater som äntligen har lyckats kasta av sig det kommunistiska oket. För dem är det självklart att den europeiska unionen är garanten för en fredlig och demokratisk utveckling. Man kan också se hur den europeiska unionen på många områden och i stor omfattning medverkar till att stärka den här utvecklingen. Vi har också sett hur man nu vill medverka till att stänga Tjernobyl och satsa på nya och säkrare kärnkraftverk.

På det ena området efter det andra finner man alltså att det är den europeiska unionen som lyckas klara framtidsutmaningarna eller åtminstone att ta rätt steg i den här riktningen.

Jag vill understryka att jag tycker att Sverige har mycket att komma med i det här sammanhanget. Vi har på många områden nått en utveckling där vi kan dela med oss av metoder och modeller, som skulle gagna många delar av det europeiska samarbetet. Men detta kan vi inte göra utifrån. Det måste finnas regler och bestämmelser som gör det möjligt för oss att sitta med i de beslutande församlingarna.

Herr talman! Med det beslut som vi fattar i dag gör vi det möjligt för Sverige att delta i det viktiga samarbetet – om det svenska folket säger ja i folkomröstningen i höst, vilket jag verkligen hoppas. Som jag har sagt är det i de beslutande församlingarna som vi kan påverka framtiden i Europa och världen i övrigt. Den europeiska unionen står ju också för ett ökat internationellt samarbete.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i detta betänkande.

Anf. 17 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! När vi tidigare diskuterade EES slog både regeringen och ja-anhängare i riksdagen fast att EES-avtalet stod på egna ben.

När Jacques Delors var här fick han en fråga om vad som skulle hända med EES-avtalet om det svenska folket sade nej. Han svarade att det naturligtvis skulle bestå även i fortsättningen.

Det finns länder som har ett starkt intresse av att förbättra demokratin och möjligheten att delta i beslutsprocessen i EES. Island har valt att stå utanför, och Schweiz får förmodligen ett liknande avtal. Jag kan inte heller

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

se att EU skulle ha något intresse av att inte förankra besluten inom EES också i parlamenten.

Diskussionen om hur EES skall förbättras borde redan föras, med hänsyn till hur folkopinionen är i detta land.

I betänkandet står det:

”Utskottet vill framhålla att risken för kollisioner på fri- och rättighetsområdet minskar om de bestämmelser som finns i Maastrichtfördragets inledning följs. – – – När det gäller tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen med sina detaljrika regler är konfliktriskerna enligt utskottets uppfattning större.”

Vi vet att detta har varit ett stort problem i förhandlingarna. Nu har regeringen gjort en deklaration, och EU har gjort en motdeklaration där det sägs att man förutsätter att Sverige följer det gemensamma regelverket också på detta område.

Vad tycker Ylva Annerstedt om att utskottet måste skriva så här när det gäller tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen?

Anf. 18 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Herr talman! Vi kan först titta på vad som händer med EES-avtalet.

Bengt Hurtig! Om majoriteten av de länder som har ingått ett avtal plötsligt faller bort därför att de har ansökt om medlemskap i den europeiska unionen är det klart att man måste ompröva om avtalet över huvud taget håller.

Folkpartiet har på grund av att EES-avtalet inte medför något inflytande på besluten aldrig ansett att det är tillräckligt. Vi har inte kunnat vara med om att utforma reglerna i tillräckligt stor omfattning. Det är inte relevant att i detta sammanhang ta upp Island som har 250 000 invånare och en ekonomi som till 90 % är baserad på fiske.

75–80 % av Sveriges export går till EU-länderna. Det gör att Sverige är i en väsentligt annorlunda situation jämfört med Island.

Vi har skrivit att det finns konfliktrisker. Det har vi gjort eftersom EU i dag inte har exakt lika stor offentlighet som vi har i vårt samhälle. Vi har också talat om att vår offentlighetsprincip icke är förhandlingsbar. Därför har vi inte haft med det i förhandlingarna. Vi har uttalat att vi i fortsättningen tänker använda offentlighetsprincipen på samma sätt som vi har gjort de senaste 200 åren.

Det kan inte heller vara okänt för Bengt Hurtig att vår offentlighetsprincip har tjänat som modell för de riktlinjer som den europeiska kommissionen har lagt fast för det fortsatta arbetet när det gäller handlingar och beslut i EU.

Att man inte omedelbart har tagit över vår modell kan man möjligen ha förståelse för när man vet att det i den europeiska unionen både finns länder som har nästan samma offentlighetsprincip som vi och länder där allting är hemligt om inget annat sägs.

Det är självklart att man också i dessa sammanhang får ta ett steg i taget. Jag tycker att man har nått mycket långt när man har lagt fast de offentlighetsregler som man har gjort. Det fanns ju ett klart uttalande i Maastrichtavtalet om att offentlighet och öppenhet skall råda så långt det är möjligt.

Anf. 19 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Den fråga som jag ställde berörde närmast vad Ylva Annerstedt tyckte om den motdeklaration som kom från EU:s sida. Där slås det fast att man förutsätter att Sverige följer EU:s regelverk på detta område.

Anf. 20 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Herr talman! Man visste från början att EU skulle komma med en kommentar. Vi sade klart ifrån att vi inte tänker vika ifrån vår offentlighetsprincip. Vi har inte några kommentarer till offentlighetsprincipen i avtalet. Det betyder att EG-domstolen inte har någon jurisdiktion över vår offentlighetsprincip.

Anf. 21 INGVAR SVENSSON (kds):

Herr talman! Den här dagen är mycket viktig för Sverige. Det beslut som vi skall fatta lägger den lagliga grunden för ett medlemskap i den europeiska unionen; jag säger hellre de europeiska gemenskaperna.

I detta beslut lägger vi stor vikt vid den folkomröstning som skall hållas senare i november. Genom en särskild övergångsbestämmelse betonar vi att den har en alldeles speciell betydelse när det gäller överlåtelse av beslutsbefogenheter.

Som Birger Hagård tidigare var inne på skall de europeiska gemenskaperna bygga upp freden i ett söndertrasat Europa. Under århundraden har det funnits ständiga konflikthärdar och krig mellan Tyskland och Frankrike. Efter andra världskriget fanns det en känsla av att vi nu måste göra något radikalt för att undvika kommande krig.

Det var faktiskt tre betydelsefulla kristdemokrater som tog initiativ till det som vi sedan har sett i form av EG och EU. Det var Alcide de Gasperi från Italien, Konrad Adenauer från Tyskland och Robert Schumann från Frankrike som tillsammans kom på att freden skulle kunna bevaras genom att Europa integrerades ekonomiskt. Att binda ihop länderna skulle skapa sådana beroenden att man inte utan vidare kastade sig i krig med varandra.

Detta är den viktiga idén bakom EU. EU är framför allt en fredens union.

En stor del av det här betänkandet handlar om suveränitetsfrågorna. De har redan förekommit mycket i debatten, och den debatten kommer väl att accentueras inför folkomröstningen.

Frågan om suveräniteten är viktig. Kommer vi att behålla ett rimligt mått av suveränitet vid ett medlemskap? Varje gång man ingår ett samarbetsavtal, oberoende av på vilken nivå det gäller, avhänder man sig suveräniteten. Om personen A och jag ingår ett samarbetsavtal kan jag sedan säga att jag har kvar min individuella suveränitet. Men när det kommer till kritan – om det blir en konflikt – kommer det att visa sig att det är avtalet som gäller. Det är alltså en inskränkning av suveräniteten.

Att teckna ett avtal är ju helt frivilligt. Man avhänder sig suveräniteten helt frivilligt. Det är likadant i ett äktenskap. Det är ett typiskt sådant avtal. När man ingår ett äktenskap avhänder man sig en del av sin individuella suveränitet. Det är inget konstigt med det. Vill man inte avhända sig suveräniteten, får man leva i ett slags isolering, både som individ eller som stat. Jag tror inte att det är en lycklig utveckling.

Prot. 1993/94:98

28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

Jag tror att det är nödvändigt att vi går in i de europeiska gemenskaperna. Det innebär att vi avhänder oss en viss, men avgränsad, suveränitet till de gemensamma organen. Det är inget konstigt med det.

Egentligen ville jag ha en betydligt klarare skrivning på den punkten redan i första kapitlet i regeringsformen. Grundlagsutredningen inför EG hade också lagt fram ett förslag om det. Bengt Hurtig kallade det för en plattläggningsparagraf. Egentligen var det en ärlig deklaration om hur det faktiskt ligger till, dvs. en frivillig överlåtelse av suveränitet.

De europeiska gemenskaperna brukar anklagas för centralism, maktkoncentration, klåfingrighet, byråkrati osv. Herr talman! Det är inget typiskt EG/EU-problem. Det är ett typiskt mänskligt problem. Det är ett problem som finns i Sverige, i bygemenskaperna, i partierna osv. Det finns ett naturligt mänskligt intresse att utöka sina maktbefogenheter. Det gäller bara att bygga in maktbalanser i det hela.

Jag kan ta fram ett exempel. Häromdagen fattade riksdagen ett beslut om att framlägga synpunkter på hur regeringen fördelar sitt arbete. Det kan vara ett intressant uttalande. Men det hade ingen speciell laglig grund. Det var ett slags klåfingrighet. Men riksdagen hade egentligen ingen laglig kompetens för att fastställa att det skulle vara så. Inom EG/EU finns den typen av verksamheter. Jag konfronterades häromdagen med ett familjerättsligt uttalande från EU-parlamentet. Jag tillfrågades av en tidning hur jag såg på detta uttalande om Sverige skulle bli medlem i EU. Det var lätt att konstatera att familjerätten inte ligger inom gemenskapsrätten. Därför är det helt ointressant ur juridisk synvinkel att EU-parlamentet har gjort detta uttalande. Det ligger inte inom de befogenheter som gemenskapen ger i juridisk mening.

I Maastrichtfördraget har ett mycket viktigt korrektiv byggts in gentemot denna typ av klåfingrighet. Grundlagsutredningen inför EG besökte EG-domstolen i samband med utredningsarbetet. Domstolen uttryckte stor glädje över att subsidiaritetsprincipen skrivs in i fördraget. Det blir ett korrektiv för EG-domstolen riktat mot dem som vill vidga sina maktbefogenheter inom EG/EU:s organ. Det blir ett viktigt korrektiv.

Inom parentes vill jag uttrycka en viss tacksamhet över att både regeringen och konstitutionsutskottet har låtit bli att översätta närhetsprincipen. T.ex. utrikesutskottet använder det begreppet. Närhetsprincipen är en irrelevant beteckning för subsidiaritetsprincipen. Jag kallar det för en språklig bastard.

Jag är tacksam för att konstitutionsutskottet har lyssnat på mig när det gäller frågan om ikraftträdande. Inom Grundlagsutredningen inför EG ville man skapa en konstitutionell innovation så till vida att ikraftträdandet av grundlagsförändringarna inte skulle anges i form av datum utan i stället med hjälp av en enkel lag. Jag har hela tiden tyckt att det är konstigt att riksdagen skall besluta om grundlagsförändringar men inte veta när de skall träda i kraft. Jag är tacksam för att utskottet har lyssnat på den argumenteringen så att vi därför slipper ifrån dessa konstigheter i den kommande debatten om medlemskap.

Herr talman! Vi kan ha olika uppfattningar om varför vi skall gå med i den europeiska unionen/de europeiska gemenskaperna. Jag hade en häftig ideologisk debatt med en företrädare för det norska kristelig folkparti för ett

par år sedan. Han var oerhört kritisk mot EG/EU. Han talade om krämarliberalism osv. Jag sade åt honom att lägga de ideologiska principerna åt sidan och frågade honom sedan hur Norge skulle ställa sig om Sverige blev medlem i EU. Då sade han att Norge måste bli medlem. Jag frågade honom vad det var för princip som då skulle gälla. Då var han tvungen att säga att det var just krämarliberalismens princip som gällde för detta ställningstagande.

Man kanske kan ha det synsättet på de europeiska gemenskaperna. Men för mig är freden och samhörigheten helt avgörande för att vi skall gå med i den europeiska gemenskapen. Detta är helt grundläggande. Det finns alltid fördelar och nackdelar i alla mänskliga sammanhang. Det måste göras en helhetsbedömning. Min helhetsbedömning är att freden och samhörigheten kräver att vi tar ställning för de europeiska gemenskaperna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 22 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Menar Ingvar Svensson att om vi inte blir medlemmar i unionen hotas freden i Europa? Jag tycker att det skulle vara egendomligt.

Jag har ett svar till tredje vice talmannen. Vad skulle hända om svenska folket den 13 november sade ja till medlemskap och det inte skulle finnas ett vilande grundlagsförslag? Många av EU:s medlemsstater har inte ändrat sina grundlagar. EU har inte ställt några villkor för vår anslutning att vi skall ändra grundlagen. Det kan alltså inte vara någon brådska.

Herr talman! Jag anser inte att riksdagen bör ändra grundlagen, så att det blir möjligt att lämna över beslutanderätt till EU. Därför kommer jag att stödja Vänsterpartiets meningsyttring där bifall yrkas till min och Tage Påhlssons motion K13.

Detta är det viktigaste beslutet sedan Gustav Vasas dagar. Sverige är berättat att ge upp sin suveränitet.

Med det förslag som KU nu förelägger kammaren bevisas att en anslutning till Europeiska unionen är ett helt unikt stort beslut. Det har funnits en tendens i debatten i dag att vilja tona ned betydelsen av ett EU-medlemskap och jämställa avtalet med EU med andra internationella avtal som Sverige ingår oavbrutet. Men för dessa avtal har vi inte behövt ändra grundlagen. När vi skriver under mängder av internationella överenskommelser, så ger vi inte upp rätten till självbestämmande i vårt eget land.

Skulle riksdagen besluta enligt konstitutionsutskottets betänkande 21 och riksdagen sedan bekräfta beslutet efter valet i höst, frånsäger Sverige sig rätten att själv bestämma över vilka lagar som skall gälla i landet. Beslut av europeiska unionen tar över svensk lag, även grundlag. Vi ger därmed upp vår suveränitet.

Liksom landsting har rätt att besluta i vissa frågor kommer också Sverige i fortsättningen att kunna göra det inom områden som EU inte anser vara en gemensam angelägenhet för unionen. Blir vi medlemmar i unionen har vi därmed av sagt oss rätten att föra en egen utrikes-, säkerhets-, försvars-, handels-, jordbruks-, fiske-, konsument-, transport- och miljöpolitik. Vi kommer inte att ha rätt att hindra utländskt kapital från att köpa upp våra företag och vår mark. Vi tvingas gå in för en ekonomisk politik som skall

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

leda till en gemensam valuta och en gemensam centralbank, som inte kontrolleras demokratiskt och som har uppgiften att prioritera låg inflation framför arbete åt alla. Vi blir tvungna att rätta oss efter vad som beslutas i Bryssel av storföretagens lobbyister, byråkrater, diplomater och en och annan minister. EU:s lagar kommer att gälla i stället för våra egna. Det blir omöjligt att utkräva ansvar av dem som beslutar över oss.

Utskottet citerar utredningsbetänkandet Suveränitet och demokrati. I betänkandet myntas begreppen formell och faktisk suveränitet. Genom medlemskap i EU får vi vara med och bestämma över andra EU-länder. Ja, det är sant. Men både vårt formella och faktiska inflytande blir självfallet litet, eftersom vi är ett till folkmängden litet land. Vi förlorar samtidigt rätten att bestämma över oss själva.

Ju mer ekonomiskt beroende ett litet öppet land som Sverige är, desto viktigare är det att behålla rätten till självbestämmande. Det kan gälla rätten att behålla egna ekonomiska styrmedel som parerar inflytandet utifrån. Det är mycket oklart vilka beslut i EU vi måste rätta oss efter i alla fall om Sverige inte blir medlem. Jag vill gärna ha en precisering på den punkten. Har EU tagit över också suveräna staters beslutanderätt?

Ingen kan påstå att Sverige är isolerat nu. Varför skulle vi bli det därför att våra grannländer bildar en union? Sverige ligger i Europa, och vi är sedan länge med och deltar aktivt i Europas utveckling och fattar beslut om Europa. Vi deltar på lika villkor i standardiseringsarbetet, har en gemensam arbetsmarknad, ett gemensamt studentutbyte, forskningssamarbete osv.

Liksom de andra EFTA-länderna har vi sedan länge ett frihandelsavtal med EU. Det finns alltså inga tullar oss emellan.

Sverige tillhör de tio länder i världen som samarbetar mest internationellt. Förutom i täta ministerkonferenser deltar våra rikspolitiker och ämbetsmän från statliga verk och myndigheter, enligt en rapport till Finansdepartementet, i 3 754 organisationer i världen, varav en hel del i Europa.

Ett litet land kan inte tvinga någon. Vår möjlighet att påverka ligger i att föra fram väl underbyggda förslag som kan accepteras frivilligt. Vi påverkar andra, och vi påverkas av andra. Vi har ett utbyte mellan fria länder. Så tycker jag det skall fortsätta att vara. Men varje land måste ha rätt att bestämma över sitt eget.

Alternativet till medlemskap i unionen är faktiskt att behålla suveräniteten och fortsätta det intensiva internationella arbete som vi sedan länge är inblandade i.

När det gäller förhandlingsresultatet är det så, att på de områden där vi inte fått ett skriftligt undantag i avtalet – eller anslutningsakten, som den heter – är vi bundna av samtliga EU:s lagar.

EU har för närvarande inte någon lag på offentlighetsrättens område, men vad jag förstår kan man besluta om en sådan med en kvalificerad majoritet som Sverige inte skulle kunna stoppa. Då skulle vi i Sverige bli bundna av den offentlighetsprincip som anges i denna lag och kan inte längre behålla vår egen.

Vi har inte krävt undantag från att delta i ett gemensamt försvar och inte heller från att ge upp vår valuta och rätt att föra en egen ekonomisk politik.

Alltså är vi bundna av alla de fördrag som gäller på dessa områden om vi blir medlemmar.

Vi har bara fått tidsbegränsade undantag, som upphör efter några år – utom snuset.

Dessutom skulle vi betala EU ca 20 miljarder kronor per år efter en övergångsperiod. Det är mer än t.ex. hela socialhjälpen i Sverige. För att få tillbaka en del av dessa våra egna pengar till jordbruk och regionalpolitik måste vi rätta oss efter EU:s krångliga bestämmelser. Vi måste fråga EU om råd hur vi skall använda våra egna resurser i vårt eget land. Det tycker jag är en ynkedom, det är förödmjukande.

Jag vill gärna ta upp en fråga som kommer tillbaka, nämligen reglerna för folkomröstningen. Det föreligger ett förslag, men frågan hör också hemma inom grundlagsändringen.

Den proposition om folkomröstning som nu ligger på riksdagens bord föreslår tre valsedlar. Förutom ja och nej skall samhället också erbjuda ett tredje alternativ: blank röstsedel.

Om man räknar andelen nej och ja av dem som totalt deltagit i folkomröstningen försvåras möjligheten att få majoritet för något förslag! Det fanns visserligen en blank sedel även vid förra folkomröstningen, men där räknades endast de som valt något av linjerna 1, 2 eller 3. Kommer detsamma att ske denna gång? Det tycker jag är en viktig fråga.

När Ulf Dinkelspiel vid presskonferensen om denna proposition om folkomröstningen med enfaset betonade att ett resultat för nej över 50 % gör att avtalet förkastas, så har han inte sagt vad som händer om t.ex. 49 % säger nej, 40 % säger ja och resten valt valsedeln där det är tryckt "blank röstsedel".

Alla partier säger sig ämna följa folkomröstningens resultat. Då är det viktigt att det är entydigt. Om man bara räknar ja- och nej-sedlar, då blir utslaget entydigt ja eller nej, om vi nu inte skulle få exakt lika röstetal. Det sista är väldigt osannolikt.

Det är alltså mycket viktigt att vi redan nu kan slå fast att man visserligen använder den blanka röstsedeln för att få veta hur många som har deltagit, men när det gäller att svara ja eller nej räknas endast rösterna från dem som använt ja- eller nej-sedlar.

Grundlagsändringen innebär ju också att riksdagen med enkel majoritet kan ansluta Sverige efter folkomröstningen. Det står inte något om resultatet av folkomröstningen.

Det är viktigt att redan nu få veta om man kommer att räkna in de blanka sedlarna och hävda att det inte fanns en majoritet för nej, även om det var fler som röstade nej än som röstade ja.

Någon borde också inför grundlagsändringen ge besked om den punkten.

Herr talman! Jag anser alltså att riksdagen inte bör ändra grundlagen så att det blir möjligt att överlämna beslutanderätt till EU. Därför kommer jag att stödja Vänsterpartiets meningsyttring i de fall bifall yrkas till min och Tage Pålssons motion K13.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

Anf. 23 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Bara en kort fråga till Birgitta Hambraeus: Hörde jag verkligen rätt när jag tyckte mig höra att Birgitta Hambraeus anser att vi mycket väl kan gå med i EU även om vi inte ändrar den svenska grundlagen?

Anf. 24 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! EU har inte ställt som krav att vi skall ändra grundlagen. Det innebär att om de accepterar oss utan en grundlagsändring, så kommer vi när vi deltar i de beslutande organen inom EU att säga att vi inte kan ta ställning till vissa frågor förrän vi gjort en grundlagsändring eller riksdagen ändrat andra lagar. Därmed behåller vi fortfarande vår beslutanderätt och har inte överlåtit den.

Eftersom EU inte krävt en grundlagsändring tycker jag det är en intressant möjlighet att lämna frågan öppen. Jag hoppas och arbetar för, som tredje vice talmannen vet, att svenska folket skall säga nej i folkomröstningen. Men även om man skulle säga ja tycker jag det är en intressant möjlighet att ansluta sig utan att ge upp suveräniteten.

Anf. 25 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Detta är onekligen en originell ståndpunkt, som det är svårt att finna stöd för någonstans, såvitt jag kan förstå.

I 10 kap. 5 § RF står att vi kan överlåta befogenhet i begränsad omfattning. Birgitta Hambraeus har ju själv i sitt anförande vältaligt illustrerat hur mycket EU kommer att besluta om och så mycket EU övertar redan vid vårt inträde i EU.

Anser Birgitta Hambraeus att den suveränitet vi överlämnar endast är i begränsad utsträckning och att det är väl förenligt med 10:5 i dess nuvarande lydelse?

Anf. 26 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! Om jag är rätt underrättad har Danmark inte ändrat sin grundlag på den här punkten. Danmark har vid flera tillfällen, när EU gått över det som Danmark ansett vara riktigt, sagt att det här måste vi ha en folkomröstning om. Det är inte obekant att man faktiskt första gången röstade nej till Maastrichtavtalet i folkomröstningen. Man var alltså tvungen att gå tillbaka till folket i en sådan fråga.

Jag tycker att detta är en intressant möjlighet. Som jag sade i min förra replik önskar jag ju att Sverige över huvud taget inte skall gå med i Europeiska unionen, men att nu forcera fram en grundlagsändring innan folket tagit ställning tycker jag är felaktigt och kanske också onödigt. Vi skulle kunna tänka oss en övergångsperiod, om folket säger ja, där vi alltså är medlemmar men med bibehållen grundlag. Då blir vi en medlemsstat som i allra högsta grad fördröjer processen. Ofta går den nog litet för fort, så det skulle snarast ha en positiv inverkan på EU.

Anf. 27 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Visserligen är jag suppleant i konstitutionsutskottet, men jag har tyvärr inte haft möjligheter att följa hela den här debatten om detta viktiga betänkande som riksdagen skall ta ställning till i dag.

Med mitt inlägg här i dag avser jag varken att propagera för eller emot medlemskap i Europeiska unionen. Däremot skulle jag vilja ha klarhet när det gäller vissa frågor om offentlighetsprincipen.

Jag tycker att det står oklart skrivet om vi har några garantier för att offentlighetsprincipen inte kommer att rubbas i samband med ett EU-medlemskap. Efter att ha läst betänkandet känner jag mig inte heller övertygad om att vi har sådana garantier.

Förslaget till beslut innebär att riksdagen skall kunna överlåta beslutanderätt till Europeiska gemenskapen utan begränsningar. Sedan kommer förbehållet: så länge dessa har ett fri- och rättighetsskydd motsvarande det som ges i denna regeringsform och i den europeiska konventionen angående skydd för mänskliga rättigheter och de grundläggande friheterna. Såvitt jag kan se finns det ingen garanti för att vi inte kan komma att tvingas ändra våra grundlagar. Det är i grundlagen som offentlighetsprincipen regleras, närmare bestämt i tryckfrihetsförordningen. I betänkandet står att EG-rätten har företräde framför nationell rätt. Om en lagbestämmelse i ett medlemsland strider mot en EG-regel är landets domstolar och myndigheter skyldiga att tillämpa EG-regeln framför den inhemska regeln. Detta gäller i princip även om den inhemska normen tillhör landets konstitution.

Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att om ett EG-direktiv t.ex. strider mot vår tryckfrihetsförordning så kommer EG-rätten att ha företräde om vi inte ändrar på grundlagen.

Socialdemokraterna har lagt fram en motion där det sägs att beslutanderätten över grundläggande principer såsom offentlighetsprincipen och medelfriheten inte bör kunna överlåtas utan samtidig ändring av grundlagen. Utskottet svarar att ändringen av regeringsformen inte kan anses öppna möjlighet att överlåta beslutanderätt som väsentligt rubbar dessa principer utan samtidig ändring av grundlagen. Det kan uppfattas som om man har gett Socialdemokraterna garanti för att vi inte skall tvingas ändra på tryckfrihetsförordningen. Jag undrar vad "väsentligt rubbar" innebär. Den frågan skulle jag vilja ställa till tredje vice talman och tillika statsvetaren Bertil Fiskesjö. Hur skall vi tolka det som sägs i betänkandet? Finns det verkliga garantier för att vi inte skall behöva ändra någonting i tryckfrihetsförordningen framöver?

Jag tänker särskilt på det förslag som ligger i ministerrådet om att man avser att införa ett EG-direktiv när det gäller integriteten. Vi som deltog i Datalagsutredningen kunde konstatera att det förslag som EU-parlamentet har tagit ställning till inte är förenligt med svensk offentlighetsprincip. Om EG-direktivet går igenom och vi inte ändrar våra grundlagar kan jag inte förstå annat än att EG-direktivet i alla fall kommer att gälla. EG-rätt går före våra konstitutionella lagar.

Det här är ett sakområde som inte ingår i överlåtelseprincipen. Daniel Tarschys utredning om sekretessbestämmelser har också visat att när det gäller sakområden kan det uppstå förändringar som medför att vi är tvungna att t.ex. ändra i tryckfrihetsförordningen. Därför skulle jag gärna vilja ha ett besked på den här punkten ifrån Bertil Fiskesjö eller någon annan hågad person i utskottet. Hur skall man se den här texten? Skall man se det som ett förbehåll? Skall vi, om ett infört direktiv i den europeiska unionen kommer i

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

konflikt med våra lagar, se texten som utskottet skriver som ett förbehåll så att vi kan hävda att vi har tagit ställning till att lagen inte skall ändras? Hur skall man uppfatta texten? I förhandlingarna om offentlighetsprincipen har vi tyvärr inte tagit upp frågan om garanti så att vi inte behöver göra förändringar.

I en deklaration sägs att offentlighetsprincipen är en omistlig del i vår demokrati som ingår i vårt kulturarv som vi inte är benägna att ändra. I deklarationen finns såvitt jag kan se inte heller några garantier. Tvärtom har EU deklarerat att Sverige måste följa EG-rätten. Därför känner jag mig fortfarande orolig på den här punkten. Jag skulle vilja att vi klarade ut den här frågan. Det här betänkandet handlar inte bara om hur vi skall komma in i EG och vilka möjligheter vi skall ha enligt regeringsformen. Det handlar också om socialdemokraternas motion och om vi har några garantier för offentlighetsprincipen.

Anf. 28 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag vill svara på en fråga som Bengt Hurtig ställde till mig tidigare. Han frågade nämligen om det är möjligt för Sverige att träda ut ur unionen. Jag håller med Bertil Fiskesjö när han säger att vi naturligtvis inte skall gå in i EU för att upplösa organisationen utan för att verka i den, dra fördel av den och kanske själva ge vår tribut till utvecklingen i unionen. Jag ser också gärna att nya stater i Östeuropa blir medlemmar.

Det är riktigt som Bengt Hurtig säger att det för närvarande inte finns någon utträdesparagraf i fördragstexten. Men som medlemsnation kan vi naturligtvis tillsammans med övriga stater verka för att en sådan kommer till stånd. Jag tycker att det är naturligt att en sådan paragraf skall finnas. Jag finner det mycket konstigt att man skall kunna binda upp sig för evärdlig tid. I alla sammanhang är det barockt om ett evighetsperspektiv skall gälla för en sammanslutning. I utskottet har vi också haft en diskussion om huruvida en stat som skulle låta bli att betala sina avgifter och inte håller sig till fördragen förr eller senare kommer att mäla sig ut ur gemenskapen. Det tror jag sker med viss automatik om tillräckligt lång tid har gått.

När det gäller frågan om offentlighetsprincipen såg jag att Bertil Fiskesjö begärde ordet men inte blev uppmärksammasad. Jag skall försöka svara på frågan om offentlighetsprincipen. Jag tycker att vi säger så tydligt i motivtexten att vi anser att offentlighetsprincipen har samma vikt som andra oerhört viktiga konkreta delar i regeringsformen. Av den anledningen tillåter vi inte att man på något sätt ruckar på offentlighetsprincipen här hemma. Förhoppningsvis kommer de intentioner som Daniel Tarschys gett uttryck för i sin utredning att bli verklighet så att man lättar på utrikessekretessen.

När det däremot gäller offentlighetsprincipens vara eller icke vara inom EU kan vi naturligtvis bara utöva påverkan såsom medlemsnation. Det kan vi förhoppningsvis göra tillsammans med de övriga skandinaviska länderna och Nederländerna, som har tryckfrihets- och yttrandefrihetsregler som påminner om våra.

Anf. 29 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Om jag minns rätt gällde min fråga att utskottet säger att man öppet skall redovisa förhållandena. Men man har inte redovisat artikel

240 i Romfördraget som innebär att det här gäller för evigt. Det har inte heller redovisats vad som gäller enligt internationell rätt om man skulle vilja begära utträde. Man har inte heller redovisat vad som gäller i det här avseendet för EES-avtalet. Det finns faktiskt en vetorätt inom EFTA. Det finns möjligheter till utträde och en beslutsmekanism där parlamentariker är inblandade. Jag tycker att utskottet borde ha redovisat dessa förhållanden öppet.

Anf. 30 INGELA MÅRTENSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att Catarina Rönungs replik uttryckte en förhoppning om att man skall kunna ta hänsyn till t.ex. vår offentlighetsprincip i samband med ett medlemskap. Jag känner mig dock fortfarande inte övertygad om att det verkligen kommer att bli så. Jag uppfattade att den socialdemokratiska motionen gav uttryck för att vi skall ha garantier på det här området så att vi inte behöver ändra på offentlighetsprincipen. Fortfarande tycker jag att det är mycket viktigt att vårt konstitutionella utskott här i parlamentet också kan tala om hur det blir på den punkten. Har vi garantier eller inte?

Anf. 31 BJÖRN VON DER ESCH (m):

Herr talman! Jag är ganska övertygad om att ingen av oss som har varit uppe i talarstolen i dag är emot ett utvidgat samarbete med Europa, tvärtom. Om det målet tror jag att vi alla är rörande ense. Det är den väg som man har valt för att nå dit, nämligen Maastrichtavtalet, som jag och några få tillsammans med mig är emot.

Maastrichtavtalet är inte bara utopiskt. Det motverkar direkt sitt eget syfte. Nu är det emellertid så lyckligt den här gången att det inte är vi här i riksdagen som avgör frågan. Det är svenska folket självt som i en folkomröstning avgör om Sverige skall bli en del av unionen. Det är folket som vi skall försöka att övertyga, inte riksdagsledamöterna. Därvidlag är jag betydligt mer optimistisk än vad jag är när det gäller mina kolleger här i riksdagen.

Anf. 32 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag vill gärna instämma med Björn von der Esch. Samarbetet i Europa är viktigt.

Jag vill ändra mitt tidigare yrkande. Jag yrkar alltså bifall till mom. 1, 2 och 5.

Anf. 33 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! I utskottets betänkande förklarar vi vilken stor vikt vi tillmäter den fria åsiktsbildningen i Sverige och därmed också vår offentlighetsprincip. Det står klart skrivet.

Däremot kan jag hålla med Ingela Mårtensson om att när man jämför de bägge fri- och rättighetsförordningarna i EU respektive i Sverige, är ordet "motsvarar" kanske inte glasklart. Men ett enigt utskott har kommit fram till det ordet. När man jämför de bägge rättsordningarna är ordet "motsvarande" det lämpligaste för att förklara att fri- och rättighetsförordningarna

Prot. 1993/94:98

28 april 1994

Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

står i nivå med varandra fast de i alla delar inte är identiska. Det är alltså utskottets skrivning.

Utskottet uttalar också mycket klart att den svenska offentlighetsprincipen och den fria åsiktsbildningen är viktig för oss.

Anf. 34 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Jag skall inte ytterligare gå in på alla intressanta frågor som än en gång har tagits upp här. Men för att inte allt skall bli hängande i luften vill jag anknyta till det som Birgitta Hambraeus sade i sitt senaste inlägg. Hon sade att vi inte behöver ändra grundlagen i Sverige därför att det har man inte behövt att göra på annat håll.

Till att börja med var detta en halv sanning. En del länder har ändrat sina grundlagar. Men att andra länder inte har behövt ändra sina grundlagar beror på att de redan har haft en sådan utformning att det har möjliggjort medlemskap i EU.

Birgitta Hambraeus nämnde särskilt Danmark. Då vill jag läsa direkt ur 20 § i den danska grundlagen. Jag gör en fri översättning från danskan, så det blir kanske inte ett perfekt juridiskt språk. Så här står det: Befogenheter som enligt denna grundlag tillkommer rikets myndigheter kan genom lag i närmare bestämt omfång överlämnas till mellanfolkliga myndigheter som har upprättats vid en ömsesidig överenskommelse med andra stater för att främja mellanfolklig rättsordning och mellanfolkligt samarbete.

I Danmark ansåg man att denna paragraf var till fyllest för att möjliggöra ett medlemskap. Men vår grundlagsparagraf har inte denna utformning, Birgitta Hambraeus.

Anf. 35 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag tycker att det är värdefullt att tredje vice talmannen har läst in detta till protokollet, så det finns med hur Danmark har beslutat.

Jag vill betona att jag sade att "många" länder inte har ändrat sin grundlag. Jag sade inte att det inte var något land som hade gjort det.

Eftersom EU inte har krävt att vi skall ändra vår grundlag – man är fullt införstådd med de regler som gäller i Sverige – för att bli medlemmar, skulle det naturligtvis vara möjligt för oss att bli medlemmar, om svenska folket säger ja, utan att överlämna beslutsbefogenheter till EU. När en lagändring måste ske borde vi i varje fall ta upp denna i riksdagen. Sedan får det ta den tid som det tar, precis som i Danmark, när det gäller folkomröstning om grundlagsändring. Det är ju det som har stoppat upp processen. Man har varit tvungen att invänta grundlagsändringarna och förändringarna i de övriga länderna. Vi skulle också kunna gå in för samma sak.

Även om det nu inte framgår lika tydligt, är detta förslag till grundlagsändring en "plattläggningsparagraf". Vi ger oss utan att ge de människor som – om vi blir medlemmar – skall förhandla någon laglig möjlighet att bromsa. Vi skall vara med på rubbet och vi blir överkörda. Vi har inga möjligheter att hävda att vi enligt vår konstitution inte kan fatta vissa beslut. Jag tycker att det är onödigt och felaktigt att besluta om en grundlagsändring, även om svenska folket skulle säga ja i folkomröstningen.

Herr talman! Jag hade hoppats att Bertil Fiskesjö skulle säga någonting om offentlighetsprincipen. Innebär detta några garantier för att vi inte behöver ändra på offentlighetsprincipen? Bertil Fiskesjö inledde sitt anförande med att säga att det är några frågor som hänger i luften, och den här frågan hänger mycket i luften. Att veta om vi har nåra garantier eller ej är en principiellt viktig fråga. Skall vi betrakta detta betänkande som ett förbehåll som Sverige sedan kan använda sig av om t.ex. förslaget till EG-direktiv skulle gå igenom i ministerrådet? Kan vi i så fall använda oss av detta betänkande som ett förbehåll för att inte behöva ändra på tryckfrihetsförordningen? Förslaget till EG-direktiv innebär ett krav på förändring av vår tryckfrihetsförordning. Jag vill att Bertil Fiskesjö skall svara på den frågan.

Herr talman! Man kan naturligtvis aldrig säga aldrig i olika frågor när det gäller EU:s framtida utveckling. Vi vet inte hur det blir.

Vad vi kan konstatera är att EU inte har någon lagstiftning på yttrandefrihets- och sekretessområdet som är gemensam för alla länder. Den grundläggande orsaken till detta är att formerna skiftar så kolossalt i olika länder. I ena kanten finns England med sin oerhört stränga sekretess och längst ut på den andra kanten ligger Sverige med en väldig öppenhet. Danmark och Holland ligger oss närmast. Därefter kommer Tyskland och de övriga länderna i en fallande skala.

Det är klart att jag inte kan ge något fribrev för all framtid. Om sådana här frågor kommer upp, måste det fattas beslut i dem. Om vi är medlemmar, kan vi vara med och bestämma hur dessa beslut skall se ut. Direktivet om den personliga integriteten, som Ingela Mårtensson tydligen är ängslig för, har ännu inte beslutats. Det har ju ifrågasatts även inom EU om man över huvud taget skall ge sig in på en lagstiftning av det slaget.

När det gäller en par mindre frågor kommer redan nu vår tryckfrihetsförordning och yttrandefrihetsgrundlag att påverkas genom vår anslutning till EU. Men i dessa två avseenden har ingen haft någonting att invända. Det har ju inte heller förts någon debatt om detta.

Herr talman! Det är ju en väsentlig fråga. Statsråd efter statsråd har stått här i kammaren och sagt att detta är en omistlig del av vår demokrati och att offentlighetsprincipen inte är förhandlingsbar. Vi skall inte rubba på den.

Det står i betänkandet att inget väsentligt skall rubbas när det gäller grundläggande frågor syftande till offentlighetsprincipen, meddelarskydd osv. Hur skall man bedöma detta dokument? Innebär det något förbehåll eller ej? Jag kan inte tolka Bertil Fiskesjö på annat sätt än att det är oklart inför framtiden hur det blir.

Jag har tagit upp detta exempel för att visa att det inom en ganska snar framtid finns en risk för att vi tvingas ändra på offentlighetsprincipen. Oavsett om det är realistiskt eller ej måste ändå riksdagen och det svenska folket få veta om vi har rätt till offentlighetsprincipen eller om EU kan fatta beslut som gör att vi väsentligt måste rubba på offentlighetsprincipen.

Om man ändrar i offentlighetsprincipen i enlighet med förslaget blir det en väsentlig förändring och en väsentlig försämring, vilket jag inte tycker är acceptabelt. Därför var det så angeläget att helst i förhandlingsskedet få garantier för särregler. Möjligtvis skulle man kanske kunde använda sig av detta betänkande som ett förbehåll. Därför ställer jag fortfarande frågan om vi i en eventuell kommande konflikt kan använda oss av detta dokument som ett förbehåll.

Anf. 39 INGVAR SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag blev något förvånad över Birgitta Hambræus frågeställning. Hennes invändning mot grundlagsförändringarna var att EU inte hade krävt att Sverige skulle genomföra några grundlagsförändringar. Detta är ett mycket märkligt påstående, eftersom Europeiska gemenskapen inte har någon som helst kompetens att kräva av medlemsländerna att de skall förändra sina grundlagar. EU har att se till att Sverige lever upp till fördragen och de ingångna avtalen, men hur vi gör med våra grundlagar är helt vår ensak.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 1 (avslag på proposition 1993/94:114)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

271 för utskottet

13 för men.

2 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 70 m, 26 fp, 21 c, 19 kds, 19 nyd, 1 v, 2 -

För men.: 2 c, 10 v, 1 -

Avstod: 1 m, 1 kds

Frånvarande: 25 s, 9 m, 7 fp, 8 c, 6 kds, 4 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 2 (överlåtelse av beslutanderätt)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

268 för utskottet

13 för men.

4 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 26 fp, 21 c, 20 kds, 19 nyd, 2 -

För men.: 1 c, 11 v, 1 -
Avstod: 1 s, 1 m, 1 c, 1 kds
Frånvarande: 25 s, 11 m, 7 fp, 8 c, 5 kds, 4 nyd, 3 v, 1 -

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Muntliga frågor
till regeringen*

Mom. 5 (ägare till svensk periodisk skrift)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

273 för utskottet

12 för men.

2 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 70 m, 26 fp, 23 c, 20 kds, 19 nyd, 2 -

För men.: 11 v, 1 -

Avstod: 1 m, 1 kds

Frånvarande: 25 s, 9 m, 7 fp, 8 c, 5 kds, 4 nyd, 3 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att konstitutionsutskottets betänkanden KU37 och KU46 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 14.22 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.30 då den muntliga frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

7 § Muntliga frågor till regeringen

Anf. 40 TREDJE VICE TALMANNEN:

Vi återupptar förhandlingarna med en frågestund. Frågor besvaras av statsminister Carl Bildt, kulturminister Birgit Friggebo, arbetsmarknadsmi-

nister Börje Hörnlund, finansminister Anne Wibbe och kommunikationsminister Mats Odell.

Ni är välkomna till denna frågestund. Reglerna är välkända för kammarens ledamöter: korta, precisa frågor. Statsministern svarar på övergripande frågor och övriga regeringsledamöter företrädesvis på frågor inom deras egna verksamhetsområden.

Tillfälliga arbetstillstånd

Anf. 41 PEETER LUKSEP (m):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga kulturministern med anledning av att vi i massmedierna de senaste dagarna har kunnat läsa om en polsk familj som bott i sex år i Sverige och som fött ett barn här för tre år sedan. De har kommit hit legalt, värvade för att jobba i den svenska sjukvården. Vidare har de inte gjort några lagöverträdelse. De har anställning och arbetsgivare som önskar behålla dem.

Min fråga är: Är det rimligt att de här personerna utvisas med tio arbetsdags varsel samt åläggs besöksförbud under två år?

Anf. 42 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Som Peeter Luksep vet kan jag inte uttala mig i enskilda fall. Däremot kan jag uttala mig om principerna när det gäller tillfälliga arbetstillstånd, som det är fråga om här – det handlar ju inte om asylsökande eller om personer som är i behov av skydd.

Det finns egentligen inte några riktigt fastlagda regler för hur lång tid man får bevilja arbetstillstånd. Men det har utbildats en praxis mellan Invandrarverket och arbetsmarknadsmyndigheterna. Denna praxis utgår från att man inte bör bevilja tillfälliga arbetstillstånd längre än under fyra år. Sedan har bestämmelserna utvidgats under senare tid, framför allt när det gäller idrottsmän och företagsledare för internationella bolag och liknande.

I förarbetena till bestämmelserna om tillfälliga arbetstillstånd har man sagt att det inte är rimligt att bevilja så långa tillstånd att de börjar uppgå till den tid som behövs för att bli svensk medborgare. Det betyder ju att om det är familjer som har beviljats tillfälliga uppehållstillstånd och dessa har förlängts och man nu t.o.m. har gått över tiden för när man kan erhålla medborgarskap, måste naturligtvis, enligt min uppfattning, myndigheterna ta hänsyn till detta.

Ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området

Anf. 43 BO FORSLUND (s):

Herr talman! Jag har en fråga till kulturminister Birgit Friggebo. Alldeles strax i dag kommer riksdagen att behandla frågan om en ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området. Frågan gäller bl.a. var den nya myndigheten skall lokaliseras.

Innan riksdagen har fattat beslut har kulturministern i samband med ett

besök i Sundsvall så sent som i tisdags uttalat att den nya myndigheten skall lokaliseras till Gamla stan.

Min fråga till kulturministern är: Kommer kulturministern att delta i dagens debatt här i kammaren alldeles strax?

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Muntliga frågor
till regeringen*

Anf. 44 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Först vill jag på det bestämdaste tillbakavisa att jag skulle ha sagt vad Bo Forslund påstår att jag skulle ha sagt i Sundsvall.

När jag tillfrågades av alla möjliga medier i Sundsvall – tydligen är detta en stor fråga för vissa personer i Sundsvall – informerades jag just om att riksdagen denna dag skulle debattera denna fråga och fatta beslut. Innan riksdagen har fattat beslut kan naturligtvis varken jag eller regeringen ge något besked om vad vi skall göra eller inte göra, eftersom det är riksdagen som beslutar.

Jag har också informerat medierna där uppe att man i betänkandet från utskottet säger att regeringen bör överväga möjligheterna att lokalisera myndigheten till annan kommun än Stockholm. Jag har också sagt att det här inte ger så väldigt strikta direktiv om vad regeringen bör göra efter det att riksdagen har fattat sitt beslut.

Därför avvaktar både jag och regeringen beslutet här i riksdagen i dag innan vi vidtar åtgärder.

Kollektivtrafiken i Göteborg

Anf. 45 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Jag har en fråga till kommunikationsminister Mats Odell.

Det finns ju en proposition om Göteborgstrafiken. Propositionen är nu under behandling i utskottet. I propositionen finns det pengar till kollektivtrafiken. Jag skulle då vilja veta om det finns några hinder för eller problem med att de här kollektivtrafikprojekten genomförs oavsett hur det går senare med de mera kontroversiella och ännu inte klara vägprojekt som skall finansieras med biltullar.

Finns det alltså några hinder för att Göteborgspolitikerna och politikerna i regionen genomför kollektivtrafikprojekten så snart det någonsin är möjligt?

Anf. 46 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Som Johan Lönnroth torde känna till innebär den här propositionen att regeringen nu återkommer till riksdagen just för att möjliggöra en friare användning av pengarna till kollektivtrafikdelen i Göteborgspaketet än vad som fanns i den ursprungliga propositionen – alltså just för att inhämta riksdagens bemyndigande att utbetala de här pengarna.

Detta innebär dock inte att det är möjligt att frånträda hela huvudtanken med det här paketet. Det handlar både om att skapa bättre villkor för kollektivtrafiken och om att minska biltrafiken i Göteborgs innerstad och samtidigt få en finansiering för de kringfartsleder som ingår i den här överenskommenheten.

Anf. 47 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Detta med vägtullar är så kontroversiellt att det finns en osäkerhet om det går att genomföra inom rimlig tid. Därför kan det finnas de som resonerar så, att det är risk för att vi får betala tillbaka de pengar som går till kollektivtrafiken.

Jag skulle vilja ha en bekräftelse från kommunikationsministern om att det nu är möjligt att börja använda dessa mycket angelägna pengar till kollektivtrafiken, oavsett hur det sedan går med biltrafikprojekten.

Anf. 48 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Möjligheten att använda kollektivtrafikmedlen öppnas nu om riksdagen bifaller regeringens proposition. Däremot utgår regeringen från att alla parter i Göteborgsöverenskommelsen är beredda att uppfylla sina förpliktelser i enlighet med överenskommelsen.

Tilläggsanslag till Utbildningsdepartementet

Anf. 49 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag antar att finansministern anser att det är viktigt att hålla på principen om att ramanslag inte får överskridas.

I tilläggspropositionen görs det ett anmärkningsvärt undantag för Utbildningsdepartementets eget myndighetsanslag, som på grund av föregivet informationsbehov och internationaliseringsarbete vill överskrida sin budget med 43 %.

Det här kan uppfattas som en uppluckring av den strama budgetpolitiken och som en signal till andra förvaltningar. Därför vill jag fråga finansministern om hon offentligt vill säga vad hon hade att säga till Utbildningsdepartementets chef om det här överskridandet och vad hon kommer att säga till andra förvaltningschefer som vill överskrida sina myndighetsanslag på likartat sätt med ungefär samma argument.

Anf. 50 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag kan försäkra, Lena Hjelm-Wallén, att det har varit många och långa diskussioner för att utröna vad detta överskridande beror på. Det är ganska uppenbart att det har funnits svårigheter när det gällt att beräkna en del poster i de olika anslagen. Det är mycket olyckligt att detta överskridande har skett.

Utbildningsdepartementet har självt finansierat pengarna, vilket är en starkt förmildrande omständighet. Det handlar alltså inte om några nya pengar som behöver lånas upp, utan det handlar om finansiering inom Utbildningsdepartementets verksamheter. Tekniken med ramanslag håller ju på att införas nu. Det är väldigt viktigt att den följs av alla myndigheter, departement osv.

Jag är helt övertygad om att resultatet av någon smärre försyndelse i början av processen faktiskt ytterligare understryker behovet av att alla myndigheter, även sådana som Lena Hjelm-Wallén kanske har närmare beröring

med, fullföljer tankarna på att man får en påse pengar och att man sedan inte får göra av med mer.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Muntliga frågor
till regeringen*

Besparingar i statsbudgeten

Anf. 51 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Jag har en fråga till finansministern.

Kompletteringspropositionen var som en påse, tom och innehållslös. Tycker finansministern att det vore bra om finansutskottet förhandlade fram de konkreta besparingar som måste till och som regeringen misslyckats med att ta fram?

Anf. 52 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag tycker alltid att det är utomordentligt bra om utskottet kommer överens om besparingar. Dan Erikssons medverkan hittills har i flertalet fall gått ut på precis motsatsen. Det räcker med att se på Ny demokratis medverkan i beslut som har fattats här i kammaren under de senaste veckorna för att lägga märke till att de har resulterat i ett stort antal ökade utgifter, vilket inte riktigt stämmer med den tanke som Dan Eriksson här försöker göra sig till tolk för. Det är alldeles uppenbart att Dan Eriksson talar med dubbla, för att inte säga tredubbla, tungor.

Beredningen av bostadsfrågor i regeringskansliet

Anf. 53 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Jag vill vända mig till statsministern.

I förra veckan uttalade riksdagen allvarlig kritik mot regeringens sätt att dela upp bostadspolitiken på sju statsråd och nästan lika många departement. Häromdagen kommenterade statsministern detta och jag fick intrycket – jag hoppas att det är fel – att han tänkte strunta i det beslut som riksdagen fattade.

Anf. 54 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Min kommentar till detta beslut är alldeles riktigt uppfattad. Regeringsformen anger en mycket tydlig maktfördelning och ansvarsfördelning mellan riksdagen, som har att fatta vissa beslut, och regeringen inklusive statsministern, som har att fatta andra. Det innebär att frågan om fördelningen av arbetet inom regeringen, inklusive detta, är en fråga för regeringen och för statsministern.

Anf. 55 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Både jag och riksdagens majoritet är medvetna om att det är statsministern som bestämmer hur man organiserar. Däremot tycker jag att det milt uttryckt är anmärkningsvärt att negligera ett uttalande av riksdagen om att konsekvensen av den arbetsfördelning som man har bestämt sig för blir till allvarligt men för verksamheten, för bostadspolitiken.

Anf. 56 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Statsministerämbetet kännetecknas av respekt för konstitutionen och den maktfördelning och ansvarsfördelning som är fastlagd där. Det har jag att hålla mig till och det kommer jag att göra, alldeles oavsett om riksdagen finner sig föranlåten att gå utöver detta.

Låt mig vad gäller bostadspolitiken generellt säga att det vi har lyckats åstadkomma är de lägsta hyresökningar som vi har haft i det här landet på 20 år och en minskning av byggkostnaderna på ett sätt som jag tror att företrädare för det parti varifrån frågeställaren kommer inte hade kunnat föreställa sig var möjlig. Vi lägger nu grunden för en bättre bostadsförsörjning och en bättre bostadspolitik framöver. Jag vill inte säga att detta är en konsekvens just av att vi har avskaffat bostadsdepartementet. Det är en konsekvens av en framgångsrik politik i största allmänhet.

Volvos fabrik i Kalmar

Anf. 57 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Jag har en fråga till arbetsmarknadsminister Hörnlund. Om ungefär två månader avser Volvo att lägga ned tillverkningen av personbilar i Kalmar. Volvo har nått framgångar på senare tid genom att man säljer allt fler bilar. Kapacitetstaket är snart uppnått. Då framstår det för många, även för mig, såsom olyckligt och kanske tveksamt om man skall fullfölja nedläggningsbeslutet.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern: Har regeringen tagit eller avser regeringen att ta kontakter med Volvo för att diskutera möjligheterna att senarelägga eller förhoppningsvis upphäva nedläggningsbeslutet?

Anf. 58 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag har ett flertal frågor som har med Volvo att göra – detta viktiga företag. Jag kommer inom kort att ha ett sammanträffande där de frågorna kommer att diskuteras. Kalmarfabrikens framtid är en viktig fråga, oavsett vilken verksamhet som skall bedrivas vid fabriken. Den kommer att diskuteras.

Tidsbegränsade uppehållstillstånd

Anf. 59 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag har en fråga till kulturminister Birgit Friggebo.

I slutet av förra året föreslog hon och regeringen införandet av ett system med tidsbegränsade uppehållstillstånd för vissa grupper av asylsökande. Detta förslag har sedermera riksdagen godkänt, trots min kritik.

Nu har jag erfarit att kulturministern och även vice statsministern vid flera tillfällen offentligt kritiserat detta och sagt att man inte vill ha ett system med tillfälliga tidsbegränsade uppehållstillstånd för asylsökande. Innebär det att regeringen avser att återkomma till riksdagen och upphäva det beslut som regeringen föreslog i slutet av förra året?

Anf. 60 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Som jag har svarat Georg Andersson tidigare avser regeringen inte att komma med ett sådant förslag. Jag har också redovisat tidigare här i kammaren att jag inte anser, och det gör inte heller regeringen, att tillfälliga uppehållstillstånd skall vara ett regelrätt inslag för asylpolitiken.

Däremot har vi öppnat en möjlighet vid massflyktssituationer, där det är fråga om katastrofer av kortvarig längd, krig som man kan bedöma tar slut ganska snart, miljökatastrofer eller liknande, att reglera hur en kortvarig vistelse i Sverige skall kunna fungera.

Det fanns inga bestämmelser om vilka myndigheter som skulle sköta detta, vilka som skulle sköta mottagningssystem och förlägningsplatser. Det var viktigt att få en reglering av detta liksom under vilka former och med vilken status som man skulle få vistas här i riket vid sådana situationer.

Vid den normala asylprövningen, när människor söker skydd undan diktaturer, tortyr och förföljelse, är det däremot både min och regeringens uppfattning att man inte bör använda ett system av tillfälliga uppehållstillstånd.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Muntliga frågor
till regeringen*

FN:s vapenembargo mot Bosnien

Anf. 61 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern.

Två gånger, nu senast i Gorazde, har FN tvingats ingripa med de medel som FN-stadgans artikel 41 föreskriver för att förhindra ett blodbad. Även denna gång skedde det med framgång. Återigen slirar man på tungan och säger att FN naturligtvis inte alltid kan ingripa överallt i Bosnien. FN-befälhavaren Rose har i dag kritiserat bosnierna för att inte försvara sig tillräckligt kraftfullt själva.

Min fråga till statsministern är: Hur länge är det försvarbart att upprätthålla ett vapenembargo som förhindrar bosnierna att försvara sig när inte FN är mäktigt att göra det?

Anf. 62 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Sveriges politik är som bekant att vi inte anser att det är klokt att förse olika typer av konfliktområden med olika typer av vapenleveranser. Det är svensk politik. Den bedriver vi själva. Det vore litet konstigt om vi skulle anbefalla världssamfundet någon annan politik, dvs. att man nu skulle öppna slussportarna för vapenleveranser till f.d. Jugoslavien, där det inte verkar vara bristen på vapen som är det mest dominerande.

Man skall ha klart för sig att ett hävande av FN:s vapenembargo inte är ett hävande av embargot enbart för leveranser till den bosniska regeringssidan. Det är lika mycket ett hävande av embargot för leveranser till den serbiska sidan, den kroatiska sidan eller vilken annan sida som helst som väljer att kasta sig in i dessa blodiga drabbningar. Är det någonting som jag vill förstärka där nere är det Förenta nationernas möjlighet att verka framför allt genom mer trupp på marken. Därför välkomnar jag och regeringen det beslut som säkerhetsrådet nu har fattat, som möjliggör en utökning av Un-

profors personalstyrka. Det kanske är den enstaka insats som vid sidan av det politiska förhandlingsarbetet kan bidra mest till en lösning av konflikten.

Radioprogram för bosnier

Anf. 63 HARRY STAAF (kds):

Herr talman! Jag har en fråga till kulturministern.

Vi har tagit emot ganska många flyktingar från Bosnien. Såvitt jag förstått är de inte helt nöjda med det programutbud som Sveriges Radio tillhandahåller. Jag frågar därför om kulturministern avser att ta upp överläggningar med Sveriges Radio om serviceprogram som riktar sig till invandrare från Bosnien. Helst skulle de vilja ha program på bosniska.

Anf. 64 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Avtalet mellan staten och Sveriges Radio ger allmänna riktlinjer om vad Sveriges Radio och Sveriges Television skall göra. Där finns det också bestämmelse att man skall se till att det finns minoritetsprogram av olika slag. Däremot är det inte en uppgift för regeringen att i detalj bestämma på vilka minoritetsspråk man skall sända och omfattningen av programmen på olika minoritetsspråk.

Det är en grannliga uppgift för både Sveriges Radio och Sveriges Television att ha nära kontakter med olika grupper och göra anpassningar efter de invandrargrupper som finns i Sverige.

Jag utgår från att både Sveriges Television och Sveriges Radio är lyhörda för önskemål framför allt från så stora grupper som det nu är fråga om från det forna Jugoslavien.

Avvecklingen av statliga myndigheter

Anf. 65 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern.

När man avvecklade myndigheter, t.ex. Universitets- och högskoleämbetet, sade man från regeringens sida att det skulle innebära en förenkling av den centrala myndighetsstrukturen och ett effektivare utnyttjande av resurserna. Man ansåg att det skulle leda till en besparing på 10 miljoner kronor. Vi vet att man i årets tilläggsproposition överskrider anslaget på Utbildningsdepartementets område med 20 miljoner kronor, dvs. med 43 %.

Som skäl för detta kraftiga anslagsöverskridande anför man att det har blivit dyrare att avveckla UHÄ och SÖ än vad som var beräknat. Förutsagda besparingar blev alltså i stället fördyringar. Vi fick höra tidigare att det här var ett smärre övertramp. Delar statsministern den uppfattningen? Om han inte gör det, vilka initiativ tänker han ta med anledning av denna misshushållning med statens finanser?

Anf. 66 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Bengt Silfverstrand har kanske inte riktigt klart för sig de olika begreppen i sammanhanget.

Vad vi talade om och vad som var föremål för ett meningsutbyte mellan Lena Hjelm-Wallén och finansminister Anne Wibble var en tillfällig historia på departementet. Så var det. Men vad vi talar om i det stora sammanhanget är långsiktiga betydande besparingar i hela myndighetsorganisationen, som betyder åskilligt när det gäller att rationalisera, förenkla och spara pengar på sikt. Jag förstår att Bengt Silfverstrand letar varje typ av argument för att motsätta sig den typen av åtgärder. Men jakten på den här punkten har inte varit så framgångsrik.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Muntliga frågor
till regeringen*

Stationsbyggnad på Arlanda

Anf. 67 RUNE THORÉN (c):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till kommunikationsministern.

I dag går motionstiden ut på propositionen om Arlandabanan. I propositionen kan man läsa ordet stationsbyggnader i fråga om Arlanda. Vi är i dag underkunniga om att det kan betyda att det skall byggas två stationsbyggnader. Jag ställer mig litet frågande om det behövs för den trafik det är fråga om. I Stockholm klarar man en omfattande fjärrtågstrafik och pendeltågsstrafik, och även i Göteborg, med en stationsbyggnad. Ur kundens synpunkt lär det vara bättre med ett ställe än två för att kunna orientera sig.

Anf. 68 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag är glad att till Rune Thorén kunna säga följande. Med tanke på att vi har valt en privat finansiering kommer frågan om stationsbyggnadens omfattning kanske för en gångs skull att bli föremål för en mycket noggrann ekonomisk prövning.

Jag kan försäkra Rune Thorén om att den entreprenör som lämnar in det lägsta anbudet är också den vars förslag har de minsta utrymmena. Jag tror inte att någon av oss vill förspilla sin ungdom i väntan vid terminaler, hur de än ser ut, i onödan.

Marknadsföringen av information om Sverige som turistland

Anf. 69 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern.

Turismen är en näringsgren som omsätter ca 110 miljarder i dag. En betydande del av detta gäller turister från utlandet. Vi vet att fem turister i Sverige ger samma intäkter som en exporterad Volvo. Genom att marknadsföringen av Sverige är splittrad på en mängd myndigheter och två departement blir det en ineffektiv och kostsam del i budgeten. Skulle statsministern kunna tänka sig att ta ett initiativ för att få litet fason på den i dag så splittrade Sverigeprofilen utomlands?

Anf. 70 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag instämmer i bedömningen av turismens betydelse framför allt i det svenska perspektivet men också i ljuset av utvecklingen i den

globala ekonomin. Det är uppenbart att turism och resande tillhör de mycket stora och betydelsefulla tillväxtsektorerna. Däremot tror jag inte att detta framför allt är någonting som vi kan åstadkomma genom att centralisera hela Sverigeinformationen.

Vi har ju fattat beslut om att förändra de organisationer som vi har för att informera om Sverige utomlands. Det är information till olika mottagare för att ge en bra bild av Sverige som turistland. Jag tycker att det är för tidigt att dra den typ av slutsatser som här dras.

Mitt intryck, när jag stundtals rör mig utanför landets gränser, är att det har skett mycket för att förbättra Sverigeinformationen och Sverige bilden utomlands. Därmed inte sagt att det inte finns utrymme för fortsatta förbättringar, för det tror jag att det finns. Men jag tror inte att det ligger i att åter centralisera myndighetsorganisationen.

Öresundsbron

Anf. 71 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern, och den gäller bron mellan Malmö och Köpenhamn.

Är det, mot bakgrund av det material som i dag finns och det som håller på att samlas in samt den tidtabell som vi tidigare blivit presenterade, statsministerns uppfattning att riksdagen kan få besked om bron skall börja byggas eller ej innan vi slutar inför sommaren?

Anf. 72 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Samma besked gäller nu som tidigare, dvs. att vi avvaktar det besked som kommer från Vattendomstolen. Vi har fått ett besked om att domstolen inkommer med sitt yttrande – den skall ju svara på en mycket specifik fråga från regeringen – kring den 20 maj. Vattendomstolen har inte till regeringen redovisat, och har inte heller skyldighet att göra det, anledningen till att den inkommer med yttrandet den 20 maj i stället för den tidpunkt som tidigare beslutats. Efter det att Vattendomstolen har gjort det skall det inte vara någon onödig fördröjning i regeringens beslutsfattande – det kan jag försäkra.

Ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området

Anf. 73 ELVY SÖDERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har en fråga till kulturministern. Kommer kulturminister Birgit Friggebo att delta i dagens debatt här om en ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området?

Anf. 74 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag kommer möjligen delvis att avlyssna debatten, men jag kommer inte att vara här hela tiden.

Anf. 75 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern. Det har under den allra senaste tiden framkommit uppgifter runt utredningen av mordet på Olof Palme om att kontakterna mellan olika delar av Polisen inte fungerade riktigt ordentligt. Föranleder detta någon åtgärd från regeringens sida?

*Muntliga frågor
till regeringen*

Anf. 76 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Det förhåller sig som bekant så att förundersökningen leds av riksåklagaren. Det förhåller sig också som bekant så att den politiska makten, i det här fallet regeringen, saknar både möjlighet och lämplighet att gå in och ge vare sig direktiv eller andra anvisningar för hur arbetet i förundersökningen skall bedrivas.

Det hindrar inte att det, mot bakgrund av detta falls mycket speciella karaktär, vid några tillfällen har varit en information från riksåklagaren och spaningsledningen direkt till mig själv, till statssekreteraren i statsrådsberedningen Peter Egardt, till Ingvar Carlsson som ledare för Socialdemokratiska partiet och till f.d. statssekreteraren i statsrådsberedningen Kjell Larsson. De frågeställningar som av massmedierna nyligen berörts i några TV-program har i de sammanhangen icke aktualiserats. Det är allt jag kan säga för dagen.

Öresundsbron

Anf. 77 NILS T SVENSSON (s):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern, och därmed följa upp den fråga som Sten Andersson i Malmö ställde om Öresundsbron. Han fick ett märkligt svar på den frågan.

Den 20 maj lämnar Vattendomstolen sitt yttrande i ärendet, och det är inte så lång tid till dess. Jag föreställer mig att det finns en planering av beslutsordningen i detta viktiga ärende.

Då måste det rimligen också finnas ett datum i regeringens planering som statsministern borde kunna lämna besked om. Det svar han gav till Sten Andersson innehöll egentligen inte något besked.

Jag frågar nu: När kommer regeringen att fatta beslut?

Anf. 78 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag tror att det vore olämpligt med hänsyn till de krav som ställs på beredningen av ärendet att jag gav besked om exakt vid vilken tidpunkt regeringen skall fatta beslut i ett ärende när jag inte ens har fått in underlaget. Då skulle jag nog utsätta mig för möjligheten att få kritik av riksdagens konstitutionsutskott, som jag ju känner en betydande respekt för.

Vi kan dessutom inte vara alldeles säkra på att yttrandet kommer den 20 maj. Vi hade ett tidigare besked från Vattendomstolen, men det har Vattendomstolen ändrat. Vattendomstolen har möjlighet att ändra detta besked

igen, om den så skulle vilja. Det är någonting som ligger i dess makt och som regeringen varken har möjlighet eller rätt att påverka.

Vi är beroende av att Vattendomstolens yttrande kommer in vid en viss tidpunkt och att den lämnar ett klart besked. Ju tidigare yttrandet kommer in och ju klarare beskedet är, desto snabbare kan handläggningen gå från regeringens sida. Det säger sig självt. Det tror jag också Nils T Svensson inser.

Anf. 79 TREDJE VICE TALMANNEN:

Därmed är denna frågestund avslutad. Jag ber att få tacka de medverkande statsråden.

8 § Ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU37 Ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området (prop.
1993/94:160).

Anf. 80 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag är glad att Birgit Friggebo är kvar i kammaren, eftersom jag kanske får anledning att ställa direkta frågor till henne.

Jag skall gå direkt på det som kommer att vålla dagens häftigaste debatt med anledning av betänkandet KU37, nämligen lokaliseringen av den nya myndighetsorganisationen.

Den nuvarande borgerliga regeringen har vid upprepade tillfällen givit prov på vad som med ett modeuttryck kallas maktens arrogans. Det senaste, men säkert inte det sista, exemplet på detta är kulturminister Birgit Friggebos agerande.

Birgit Friggebo går på kollisionkurs mot ett enigt konstitutionsutskotts uttalande om att de nya myndigheterna bör förläggas utanför Stockholm. Enligt en utskrift av en intervju med Birgit Friggebo den 26 april i Radio Västernorrland sägs följande:

Reportern: En intressant fråga här i Sundsvall är frågan om de nya myndigheterna Radio- och TV-verket. Den skall ju diskuteras i riksdagen nu på torsdag. Har du redan tagit ställning i lokaliseringsfrågan? Birgit Friggebo: Ja. Det här är inga fyra myndigheter. Det är fyra små avdelningar som slås samman. Det handlar om mindre än 30 personer, och vi tycker att de kan bli kvar där de är.

Okänsligt och arrogant låter man alltså i Sundsvall av alla orter meddela, två dagar innan riksdagen fattat beslut, att myndigheterna skall ligga i Stockholm. Riksdagen och konstitutionsutskottet är mycket tydliga i sak på den här punkten. Riksdagens mening är en förläggning utanför Stockholm.

Givetvis är det ett svepskäl och dålig advokatyr när man säger att konstitutionsutskottet inte ger klara och entydiga besked. Det är riktigt att vi inte

pekar ut vare sig Jönköping eller Sundsvall. Orter utanför Stockholms kommun får regeringen ta ställning till. Men vi är klara och tydliga på den här punkten. Myndigheterna skall förläggas till en ort utanför Stockholm.

Detta handlande inger inte något större förtroende enligt vår mening. Vi anser att Birgit Friggebo nonchalerar svenska folkets företrädare riksdagen. Vi tycker att det är ett klandervärt beteende. Därför är min fråga helt naturligt: Är Birgit Friggebo beredd att ompröva sin ståndpunkt och ånyo överväga en lokalisering utifrån debatten och utifrån ett förnyat övervägande om vad utskottet anser?

I propositionen nämns inte lokaliseringen av de sammanslagna myndigheterna över huvud taget. Den utredning som föregått propositionen har snällt rättat sig efter direktiven och utgått från att de skall förläggas i Stockholm. Det har inte gjorts någon konsekvensanalys som har behandlat lokaliseringen.

Riksdagen har senast 1993 lagt fast principer för omlokalisering av befintlig verksamhet eller lokalisering av nya myndigheter. I arbetsmarknadsutskottets betänkande framhölls om lokalisering av nya myndigheter att riksdagen vid flera tillfällen uttalat sig för att det är viktigt att välja annan lokaliseringsort än Stockholm.

Regeringen har vidare utfärdat generella direktiv till kommittéer och särskilda utredare att redovisa regionalpolitiska konsekvenser av sina förslag. Det har inte skett i detta fall. Nu kan man tvista om huruvida myndigheterna är nya eller inte. Organisationen som sådan är ny, och myndigheterna har delvis givits en del nya uppgifter.

Vi socialdemokrater anser att det vore ytterst lämpligt med en lokalisering utanför Stockholms kommun. Detta anser också utskottet i sin helhet. Vi tänker oss enligt den motion vi skrev en ort med ett brett medieutbud och kvalificerad kompetens. Med det skall förstås kompetens av juridiskt slag.

Denna utlokalisering skulle vitalisera ortens utbildningsliv, medie- och kulturliv samt bidra med expertis och sakkunskap på ett mycket viktigt framtidsområde. Myndigheterna själva skulle få ökad arbetsro när de inte arbetar mitt i storstadens enorma medieutbud med sitt hektiska tempo.

Utskottet var alltså enig i sin uppfattning. Beträffande lokaliseringen skulle riksdagen i sin hemställan med anledning av en mängd motioner, bl.a. den socialdemokratiska motionen från utskottsgruppen, ge regeringen till känna vad utskottet angivit, nämligen att regeringen skulle överväga lokalisering till annan ort än Stockholm.

I övrigt anser vi i likhet med propositionen att en ny organisationsmodell är behövlig. Två nya myndigheter – Radio- och TV-verket samt Granskningsnämnden för radio och TV – ersätter tidigare fyra nämnder. Socialdemokraterna reserverar sig mot att Radio- och TV-verket, som propositionen föreslår, blir ett enrådgighetsverk med verkschefen som ensam ansvarig. Vi vill ha en styrelse med parlamentarisk sammansättning som leder verksamheten.

Regeringens proposition, Förvaltningsmyndigheternas ledning, talar under punkt 4 om alternativa ledningsformer till ett enrådgighetsverk. Där intas en helt annan ståndpunkt. Det är Finansdepartementet som står för den propositionen. Man säger att regeringen anser att en styrelse är lämplig för kul-

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Ny myndighets-
organisation på
radio- och
TV-området*

tursektorns myndigheter som ofta har speciella uppgifter som skiljer dem från förvaltningen i övrigt.

Finansdepartementet uppmärksammar kulturpolitikens speciella förutsättningar bättre än vad Kulturdepartementet gör självt i den här frågan. Man föredrar alltså styrelseformen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet utom när det gäller mom. 4. Där yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 81 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Det är uppenbart att det behövs någon form av klarläggande inför den här debatten.

Det är riktigt att jag var i Sundsvall i början av veckan. Jag fick då många frågor från tidningar och TV. Det jag sade i Sundsvall var för det första att riksdagen i dag kommer att behandla den här frågan och fatta beslut om den.

För det andra redovisade jag hur konstitutionsutskottets betänkande ser ut. Där står det att regeringen bör överväga möjligheten att lokalisera myndigheterna till annan kommun än Stockholm.

För det tredje har jag kommenterat det och sagt att det i sig inte är ett entydigt besked till regeringen om vilken ort lokaliseringen bör ske till. Det är bara en enda av det hundratal kommuner som finns i landet som pekas ut, dvs. Stockholm, och inte bör komma i fråga. Vi vet att det finns intressenter på olika håll, och Sundsvall är en av dessa.

För det fjärde har jag svarat på frågan om vilken regeringens uppfattning var, dvs. det som stod i propositionen och som inte är någon hemlighet för någon, nämligen att vi föreslog och utgick ifrån att de skulle ligga kvar i Stockholm. Det är också förmodligen ett citat av detta som Catarina Rönning nu refererar till när hon säger att regeringen skulle ha bestämt sig igen oavsett vad riksdagens beslut blir.

Jag har varit med många år här i riksdagen och vet faktiskt spelreglerna. Det betyder att riksdagen skall fatta sitt beslut nu. Det är klart att regeringen då avvaktar vad det beslutet blir. Om beslutet skulle bli det som föreslås i konstitutionsutskottets betänkande blir det naturligtvis en nöt som behöver knäckas.

Utskottet utgår ifrån att myndigheterna skall bildas den 1 juli i år. Man utgår också ifrån att det bör ske ett övervägande. Om det skall vara ett reellt övervägande tar det en viss tid. Det skall skaffas andra lokaler och det skall utses chefer för myndigheterna. Det tar också en viss tid. Såvitt jag kan se finns det inte heller något förslag i betänkandet om särskilda avvecklingskostnader om det är så att man skall flytta från de nuvarande lokalerna. Det är naturligtvis något som regeringen får försöka att hantera sedan riksdagen har fattat sitt beslut. Jag är fullt medveten om det.

Catarina Rönning frågar vad jag avser att göra efter riksdagens beslut. Jag har sådan respekt för riksdagen att jag avvaktar tills vi får skrivelsen från talmannen när riksdagen har fattat sitt beslut. Jag vill också informera kamraren om att det förekommer vid den här typen av omorganisationer att man tillsätter organisationskommittéer för att förbereda omorganisationerna även innan riksdagen har fattat sina beslut. Sådant har förekommit

ibland. Jag har stoppat alla sådana propåer på mitt departement just för att visa respekt för riksdagens beslut.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Anf. 82 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Det gläder mig att Birgit Friggebo kommer att avvakta riksdagens beslut. Men folk som bor i Norrland och har lyssnat på Radio Väster-norrlands reporter får ju inte den uppfattningen. Han frågar Birgit Friggebo: Har du redan tagit ställning i lokaliseringsfrågan?

Birgit Friggebo svarar mycket tydligt och klart: Ja, det här är ju inga fyra myndigheter. Vi tycker att de kan bli kvar där de är, dvs. i Stockholm.

Det som är absolut glasklart i konstitutionsutskottets betänkande är att riksdagen enhälligt anser att en annan kommun än Stockholm bör komma i fråga. Det är vad en enhällig riksdag anser.

I motionen från den socialdemokratiska utskottsgruppen finns det skissat hur vi tycker att denna ort utanför Stockholm skall se ut. Den skall ha ett brett medieutbud och den skall ha kvalificerad juridisk kompetens. Det finns åtskilliga motioner där Sundsvall, Jönköping, Karlstad och Haninge kommer i fråga. Sedan är det naturligtvis klart att Birgit Friggebo själv får besluta lokaliseringsort efter tänkande på Kulturdepartementet och efter läsning av motionerna. Men om Birgit Friggebo tänker sig att följa en enig riksdags intentioner i den här frågan är Stockholms kommun utesluten.

Anf. 83 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag vet inte om Catarina Rönnung alltid har blivit definitivt rätt citerad när hon har intervjuats av olika reportrar och att hela intervjun alltid har varit med i medierna eller i radion.

Som jag sade tidigare är det ingen hemlighet att regeringen har tagit ställning en gång tidigare. Det finns redovisat i propositionen att vi anser att myndigheterna kan ligga kvar i de lokaler som de har eftersom vi inte anser att det är nya myndigheter och att det inte är någon stor förändring. Det är ingen nyhet.

Frågan är vad som nu händer. Jag har mycket tydligt i mina kontakter med journalister redovisat att riksdagen skall fatta beslut på torsdag. Då frågade reportern självfallet vad jag tycker själv och vad regeringen tycker. Jag har då sagt att vi avvaktar till torsdag. Betänkandet ser ut på det här sättet.

Jag vill redovisa att det inte är jag själv som skall fatta beslut sedan. Det är regeringen. Jag har inte haft någon diskussion med regeringen om vad som händer om konstitutionsutskottets betänkande går igenom. Den frågan tar jag upp efter det att riksdagen har fattat sina beslut.

Jag skulle välkomna om Catarina Rönnung litar på mina ord när jag säger detta. Det vore helt oansvarigt annars. Jag har varit med för länge för att göra sådana uttalanden eller springa i förväg innan riksdagen har fattat sitt beslut och innan jag har tagit upp en diskussion med regeringen om hur riksdagens beslut skall behandlas.

Sedan har jag dessutom kommenterat och sagt att det inte finns någon tydlig fingervisning i det eventuellt kommande beslutet annat än att konstitutionsutskottet önskar att någon annan kommun än Stockholm kommer i fråga.

*Ny myndighets-
organisation på
radio- och
TV-området*

Anf. 84 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Jag vill fråga om Birgit Friggebo förnekar det hon har sagt i intervjun med Radio Västernorrland. Jag har en utskrift av Susanne Hellsing och K-G Svensson som har lyssnat på intervjun. Jag har lika stor anledning att tro att deras utskrift är korrekt som att Birgit Friggebos uttalanden här i riksdagen är korrekta.

På reporterns fråga säger Birgit Friggebo oerhört tydligt att hon redan har tagit ställning i lokaliseringsfrågan. Intervjun sändes på tisdagsmorgonen den 26 april 1994. Ska jag lita mer på Birgit Friggebo än på Susanne Hellsing och K-G Svensson som alltså har avlyssnat och skrivit ut intervjun från band?

Också en annan sak är fullständigt glasklar i konstitutionsutskottets uttalande: Lokaliseringsorten bör ligga i en kommun som inte är Stockholms kommun. Man kan ju inte säga det tydligare än så.

Anf. 85 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBE (fp):

Herr talman! Jag vet inte om de personer som Catarina Rönnung refererade till var med under hela den intervju som jag gav i radion. Förmodligen var de inte det – jag såg dem i varje fall inte där.

Jag har varit med tillräckligt länge för att inte göra uttalanden som jag inte kan stå för. Jag har över huvud taget inte talat med regeringen om vad vi skall göra om riksdagen nu fattar ett sådant beslut.

Jag vet mycket väl att jag vid olika tillfällen har sagt och informerat dessa reportrar – och de var ganska många – om att riksdagen kommer att fatta sitt beslut på torsdag och att man får avvakta till dess och se vilket beslut det blir.

Anf. 86 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! När konstitutionsutskottet valde den linje som jag tycker är rimlig, nämligen att denna utlokalisering bör övervägas, fick jag uppfattningen att det skulle bli ytterligt svårt för regeringen att hinna klara upp detta i tid.

Dessutom skulle det naturligtvis också få ekonomiska konsekvenser; man måste hur som helst hålla båda dessa myndigheter i gång under andra halvåret 1994. Men det var oklart om de budgeterade medlen kommer att räcka. Konstitutionsutskottet hade också en stor arbetsbörda.

Enligt min uppfattning hade det under dessa omständigheter varit rimligt att skjuta upp behandlingen av betänkandet till hösten. Vi har ju ännu inte heller den lagstiftning som skall reglera verksamheten hos dessa myndigheter. Men nu är vi här, och det är, vad jag förstår, inte möjligt att få någon majoritet för att skjuta på detta nu.

Vi har i vår motion understrukit att det är en oerhört viktig verksamhet som Radio- och TV-verket och Granskningsmyndigheten skall bedriva.

Verkets direkta ansvarsområde skall omfatta frågor om radio och TV. Verkets arbetsuppgifter skall knyta an till andra institutioner, t.ex. Filminstitutet och Kulturrådet. Det skall vara en central förvaltningsmyndighet med verkställighetsansvar inom område i enlighet med gällande förordningar och lagstiftning. Verket skall också som central myndighet följa utvecklingen på

etermediaområdet, ge ett samlat underlag för och bedömningar av beslut om den statliga mediapolitiken.

Vi menar att det är alldeles orimligt att det skall vara ett enrådighetsverk. Det borde vara en utsedd styrelse. Därför stöder vi reservationen när det gäller mom. 4. Vi menar också att en sådan här viktig institution rimligen borde ha en kulturpolitisk målsättning. Radio och TV är inte huvudsakligen affärsverksamheter, utan det är fråga om kultur, opinionsbildning och demokrati.

Förslaget till myndighetsorganisation ligger helt i linje med den politik som har drivits, då sändningsrätter säljs på auktion, den traditionella föreningsradion har förstörts och kabellagstiftningen egentligen har förlorat all udd.

Det tycks som om regeringen önskar att vi skall få samma utveckling som i USA, där marknadens krafter ostört får utveckla vilka avarter som helst och där alternativ egentligen saknas till sensationslystna, våldsamma och spekulativa program.

Vi har sagt att den kulturpolitiska målsättningen för en sådan här myndighet borde vara att värna om yttrandefrihet och öppenhet, utveckla kontakter med omvärlden, främja konstnärlig förnyelse och kvalitet inom radio- och TV-området, bevara och levandegöra kulturarvet, främja mångfald genom ett decentraliserat ansvar, främja ett vidgat deltagande, främja barns och ungdomars intressen och bevaka deras rättigheter.

Om detta säger man i utskottet att det inte är möjligt att ålägga myndigheten att fördela sändningsrätter enligt sådana kriterier. Nej, det som regleras i lag är en sak, men som jag sade tidigare har denna myndighet också andra uppgifter som får konsekvenser på kulturområdet.

Jag kommer alltså att yrka bifall till min meningsyttring när det gäller mom. 3.

Jag tror inte att den nu föreslagna ordningen kommer att medföra någon väsentlig förbättring när det gäller registrerings- och anmälningsskyldighet. En helt avgörande förutsättning för att en granskningsmyndighet skall kunna fungera är ju att man har möjligheter att framtvunga registrering av samtliga aktörer på området. Det har man i andra länder och betraktar det som en självklarhet.

Men Kabelnämnden i Sverige vet över huvud taget inte t.ex. vilka nättinnehavare som finns, vilka som äger näten och var de finns. Naturligtvis kan man då inte heller informera om kabellagens bestämmelser. Människorna som nyttjar nätet kan egentligen köra ut sina program hur som helst och sedan hänvisa till att de inte har fått information om lagstiftningen.

Vi tycker alltså att nättinnehavare och programbolag borde ha skyldighet att registrera sig. Tidigare har man hänvisat till att programbolagen har varit skyldiga att registrera sig hos Patent- och registreringsverket, men det är ju en synnerligen ineffektiv väg som inte har kunnat utnyttjas av myndigheten.

Egentligen har kabeloperatörerna en i det närmaste oinskränkt makt att välja utbud också på sina programkanaler till kunderna, och de gör det till helt olika priser. Kunderna kan i de flesta fall inte välja operatör utan har i praktiken att lojalt acceptera det kabelnät som fastighetsägaren har valt. Det kan ju inte vara någon egentlig frihet på området.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Ny myndighets-
organisation på
radio- och
TV-området*

Konsumentverket får också in mängder av klagomål från abonnenter som tvingas betala för tjänster som de inte har fått eller över huvud taget inte vill ha. Det finns också en rad tekniska brister i detta system. De här förhållandena berörs inte alls i propositionen, utan man låtsas som om allting fungerar bra.

När det gäller det europeiska TV-direktivet vill jag säga att det enligt min uppfattning förekommer att utländska program som sänds från andra länder och som förmedlas via våra kabelnät inte är i överensstämmelse med det europeiska TV-direktivet. Vi har i Sverige kanaler som sänder på ett inte acceptabelt sätt.

Kabelnämnden skall då vända sig till regeringen, som i sin tur skall ta kontakt med exempelvis den brittiska regeringen. Denna skall därvid ta kontakt med den myndighet som har ansvaret för kontrollen i England. Detta sker över huvud taget inte, eftersom det skulle bli en mellanstatlig angelägenhet. EG-kommissionen säger i sin tur att staterna sinsemellan får klara ut denna mellanstatliga angelägenhet. Detta betyder att det europeiska TV-direktivet inte fungerar.

Mot denna bakgrund och med tanke på den frihet som i Sverige råder i synen på våldspornografi kommer vi nog att få möta mer och mer av denna företeelse. Det enda som krävs är att några kabeloperatörer vidarebefordrar programmen. Det är deras beslut som det hela hänger på, och det kommer att bli mycket svårt att komma åt dem.

Jag tycker att denna utveckling är fullständigt oacceptabel. Det är möjligt att man bättre kunde komma åt det här, om man hade den ordningen att granskningsorganet direkt fick vända sig till den brittiska myndigheten.

Jag tycker över huvud taget att det är en slapphet i propositionen när det gäller dessa viktiga saker. Det gäller för den delen också beträffande behandlingen i utskottet.

Jag yrkar bifall till mina meningsyttringar under mom. 9 och 5.

Det är viktigt att verksamheten läggs upp på ett sådant sätt att samtliga operatörer inom radio- och TV-området blir skyldiga att registrera sig hos myndigheten, men dit kommer vi inte med detta förslag.

Anf. 87 INGER RENÉ (m):

Herr talman! I propositionen föreslås att Radionämnden, Kabelnämnden, Närradionämnden och Styrelsen för lokalradiotillstånd skall ersättas av två nya myndigheter, Radio- och TV-verket och Granskningsmyndigheten för radio och TV. En översyn på detta område startade redan 1991. Utredningen resulterade i ett betänkande, som har remissbehandlats, och dagens proposition bygger på detta betänkande.

Dagens myndighetsstruktur är ett uttryck för hur villkoren tidigare har varit utformade i Sverige. Sedan början av 90-talet har förutsättningarna i grunden förändrats. Nya sändningsformer har tillkommit, och verksamheten har liberaliserats bl.a. genom att möjlighet till reklamfinansiering har genomförts.

Mot den bakgrunden föreslås den nya myndighetsorganisationen, och så långt är utskottet överens. Vidare föreslås att Radio- och TV-verket skall organiseras som ett enrådighetsverk med ansvar för all tillståndsgivning i en-

lighet med de särskilda lagarna för ljudradio- och TV-sändningar till allmänheten som inte är regeringens eller någon annan myndighets uppgift. Genom förslagen i propositionen vill man renodla ansvaret, och det är bakgrunden till att man föreslår ett enrådighetsverk. Små verk med rutinmässiga arbetsuppgifter lämpar sig väl för denna arbetsform.

Utskottet betonar vikten av att det skapas goda möjligheter till insyn i verkets arbete, och det målet torde uppnås genom att ett särskilt råd som insynsorgan skall inrättas, såsom föreslås i betänkandet.

När det gäller lokaliseringen av myndigheten vill jag poängtera, eftersom det tydligen råder missförstånd på den punkten, att texten lyder att regeringen bör överväga möjligheterna att lokalisera myndigheterna till annan kommun än Stockholm. Catarina Rönnung uttryckte sig som om en enig riksdag skulle föreslå lokalisering utanför Stockholm.

Jag vill med användande av Catarina Rönnungs eget sätt att formulera sig fråga om hon kan förneka att hon står bakom utskottets bedömning, som återfinns på s. 19 i betänkandet.

Med detta vill jag yrka avslag på samtliga motioner och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 88 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! När det först gäller förvaltningsmyndigheternas ledning har Finansdepartementet en åsikt om hur en myndighet på kulturområdet skall ledas, nämligen genom en styrelse. Man säger att hänsyn måste tas till att verksamheten inte skall ledas så strikt inom kulturpolitikens område. Man tycker att det just på kulturområdet är bra att en styrelse med kontakter ute i samhället engagerar sig i en myndighet.

Detta anser alltså Finansdepartementet, men Kulturdepartementet tycker tvärtom att Radio- och TV-verket skall vara ett enrådighetsverk. Vi tycker att det är märkligt att regeringen här har intagit två ståndpunkter. Socialdemokraternas ståndpunkt är att en styrelse med parlamentarisk sammansättning skall leda verksamheter inom kulturområdet, och det gäller även beträffande Radio- och TV-verket.

Självklart står jag bakom vad som uttalas i utskottets betänkande, men jag tycker att det är oerhört märkligt att man inte lägger in en allvarlig intention i ordet "överväga". Man skall inte hur lättvindigt som helst kunna vifta bort riksdagens eniga mening. Skall ordet "överväga" vara till intet förpliktande när det uttalas av en enig riksdag att regeringen skall överväga lokaliseringsort utanför Stockholm? Skall det inte betyda någonting?

Är inte detta ett uttalande från riksdagen som det ligger tyngd i? Anser Inger René att det bara kan viftas bort? I så fall tycker jag att det är ytterligt märkligt. Om det som riksdagen uttalar inte skall ha betydelse för hur departementen handlägger regeringsärendena, underkänner vi riksdagens egen kompetens.

Anf. 89 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att regeringen skall göra det som står i vårt betänkande, dvs. den bör överväga möjligheterna att lokalisera myndigheterna till annan kommun än Stockholm. Om Catarina Rönnung hade velat ha en an-

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Ny myndighets-
organisation på
radio- och
TV-området*

nan skrivning, hade vi naturligtvis också diskuterat det, och – för att vara ännu tydligare – då hade hon också kunnat reservera sig. Men utskottet står i dag bakom denna skrivning.

Jag tycker att det är egendomligt att Catarina Rönnung sade, om jag hörde rätt – jag kom litet sent till denna debatt – att en enig riksdag föreslår lokalisering utanför Stockholm. Vi har givit regeringen i uppdrag att överväga detta, och jag är alldeles övertygad om att den kommer att ta till sig det uppdraget.

Anf. 90 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Vi är överens på den här punkten. Regeringen skall överväga lokaliseringsort utanför Stockholm.

Jag tycker också att det är oerhört märkligt att man via en bandupptagning från Radio Västernorrland har fått besked om att ministern redan har bestämt sig utan att invänta riksdagens beslut i dag. För två dagar sedan sade kulturministern att hon tyckte att dessa myndigheter skall vara kvar i Gamla stan. Med tanke på vad vi alla anser bad jag henne att överväga beslutet igen.

Anf. 91 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Jag har naturligtvis ingen anledning att gå in i en diskussion om ett radioprogram som jag inte har hört och ännu mindre sett någon utskrift av. Men jag vill korrigera Catarina Rönnung på en punkt. Det gäller att vara vaksam om orden.

Det står inte att regeringen "skall" överväga lokaliseringen. Vi har beslutat att regeringen "bör" överväga lokaliseringen.

Anf. 92 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag vill säga till Inger René att det är en fördel att ha lyssnat på hela debatten om man ger sig in i den. Det verkar faktiskt som om hon inte hade gjort det. Nu får hon chans att begära replik på mitt anförande också.

Herr talman! Jag skall ägna mig åt att citera en del saker. Anledningen till det är den oro som kulturministerns uttalande har skapat.

Dessa uttalanden har kommenterats. På nyhetsplats i Sundsvalls Tidning från den 27 april skriver man så här om kulturministern: " – Det är inte frågan om några nya myndigheter utan om en omorganisation, sade hon när hon besökte Sundsvall i tisdags. Och det var uppenbart att hon helst inte ville prata om frågan."

I Radio Västernorrland blev kulturministern tillfrågad om hon redan tagit ställning till lokaliseringsfrågan. Hon svarade så här: Det är inte fyra myndigheter utan fyra små avdelningar som slås samman. Det handlar om mindre än 30 personer. Vi tycker att de kan bli kvar där de är.

Det betyder att de blir kvar på Svartmangatan i Gamla stan.

I Sundsvalls lokal-TV påpekade en reporter att två utskott har sagt att man bör utlokalisera. Kulturministern svarade så här: Ja. Det sista utskottet, det som skall ge grund för beslutet – alltså KU – säger att man bör *överväga* utlokalisering utanför Stockholms kommun. Det visar att riksdagen själv

inte ger klara och entydiga besked i den här frågan. Man har helt enkelt inte givit några rekommendationer.

Kulturministern menar alltså att man kan strunta i det som utskottet sagt.

Inger René sade att vi kan fundera över frågan. Jag vill erinra om vad Dagbladet skrev på ledarplats i går: "Kulturminister Birgit Friggebo tycks anse att riksdagen är ett transportkompani som bara hindrar henne i sin maktutövning. Hur ska man annars tolka det faktum att hon inte tänker bry sig om vad riksdagen väntas besluta nu på torsdag?"

Inger René's uttalande bidrar inte till att försvaga det intryck som förmedlas i denna tidningsledare.

Jag var tidigare inte främmande för att medverka till att skärpa skrivningarna. Men efter att ha hört det uttalande utskottets företrädare Catarina Rönnung gjorde är jag beredd att säga att vi skall gå på KU:s yttrande. Det är någonting som regeringen måste ta på allvar.

Kulturutskottet för sin del lade snarare tyngdpunkten åt andra hållet när man i sitt yttrande sade att dessa myndigheter bör lokaliseras utanför Storstockholmsområdet. Detta skulle sedan ges regeringen till känna, som framgår av konstitutionsutskottets handlingar.

Det är viktigt att konstatera att det inte skett någon snabb expediering av ärendet. Man kan inte säga på någon vecka att nu har riksdagen fattat det här beslutet och nu skall vi överväga det i vår kammare. Det bör också Inger René känna till. Eftersom jag nu har nämnt hennes namn så många gånger lär hon väl begära replik på mitt anförande, herr talman!

Jag vill erinra om vad arbetsmarknadsutskottet säger om grunden för det synsätt man valt vad gäller lokaliseringspolitiken i betänkandet 1989/90:13: Utskottet har tidigare i sitt av riksdagen godkända betänkande AU1987/88:13 uttalat att beslut om omlokalisering av befintlig verksamhet eller lokalisering av nya myndigheter bör föregås av noggranna överväganden i de avseenden som nyss beskrivits.

Det handlar alltså om en process som faktiskt tar sin tid.

I ett betänkande från 1990/91 säger man så här: Utskottet har också när det gäller lokalisering av nya myndigheter vid flera tillfällen uttalat att det är viktigt att pröva möjligheterna att välja annan lokaliseringsort än Stockholm.

Det har gjorts affär av huruvida det skapas nya myndigheter eller om det är fyra nämnder som blir någonting annat. Detta är en tämligen poänglös diskussion. Oavsett vad som är fallet skall det göras noggranna överväganden i frågan. Regeringen har inte övervägt frågan över huvud taget. Regeringen har sagt att verksamheten skall finnas i Stockholm. Man har förutsatt att den skall finnas på Svartmangatan. Det kanske är en passande adress för en granskningsorganisation – vad vet jag?

I sammanfattningen av utskottets betänkande står det följande: "I detta betänkande behandlar utskottet regeringens förslag om en ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området. I propositionen föreslås att två nya myndigheter, Radio- och TV-verket och Granskningsmyndigheten för radio och TV, skall ersätta Radionämnden, Kabelnämnden, Närradionämnden och Styrelsen för lokalradiotillstånd."

Kulturministern försöker göra en poäng av att omorganisationen inte är

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Ny myndighets-
organisation på
radio- och
TV-området*

så stor. Även om hon inte tycks inse det är vi i betänkandets sammanfattning tämligen överens om att det juridiskt sett är nya myndigheter. Jag tycker för min del att det är tämligen poänglöst att diskutera om det är nya eller gamla myndigheter.

Herr talman! Eftersom någon kanske kommer att begära replik skall jag inte utnyttja hela min taletid. Huvudskälet till att jag inte utnyttjar hela den anmälda taletiden är att utskottets talesman Catarina Rönning på ett utmärkt sätt har talat om för kulturministern vad ett riksdagsbeslut innebär i dessa avseenden.

Anf. 93 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Eftersom vi har kulturutskottets ordförande här vill jag ställa en fråga till honom när det gäller de synpunkter vi har haft på de kulturella målsättningarna.

Verket skall syssla med frågor som är centrala och viktiga för svenska etermedier. Det skall vara en central förvaltningsmyndighet med verkställighetsansvar inom området. Den skall som central myndighet följa utvecklingen och ge ett samlat underlag för bedömningar och beslut om den statliga mediepolitiken.

Borde då inte denna myndighet också ha en allmän kulturpolitisk målsättning?

Anf. 94 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Det ligger mycket i det. Jag vill göra ett tillägg, eftersom jag faktiskt uppfattade Hurtigs frågeställning som mycket seriös och dessutom viktig.

Det finns ett problem med kulturpolitiken och för den delen också med mediepolitiken i dag: Man särskiljer i mycket stor utsträckning kulturpolitik och mediepolitik. I de kulturpolitiska mål som antogs 1974 diskuterades inte massmediefrågor. Kulturpolitikens område var snävare.

Nu kan jag för min del emellertid säga att det glädjande nog har vuxit fram en insikt. Jag vill inte uttala mig om huruvida den tar sig uttryck just i detta förslag – i varje fall inte i egenskap av ordförande i kulturutskottet.

Jag sitter med i Kulturutredningen. En av de viktiga frågor vi har att diskutera är just hur man skall kunna se mediepolitiken i ett kulturpolitiskt sammanhang. Vi har under senare tid många gånger fått uppleva att regeringen enbart ser mediepolitiken som en fråga om ekonomi, kommersiella intressen osv. Man har glatt och villigt satt i gång med auktioner, exempelvis på de kommersiella radiostationerna, trots att detta är en massmediepolitisk fråga med kulturpolitisk bäring.

Anf. 95 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Om Åke Gustavsson har den uppfattningen, borde han väl också tycka att konstitutionsutskottet borde ha skrivit mera positivt om önskemålen som vi hade formulerat i vår motion.

Anf. 96 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Som Åke Gustavsson kanske minns, fattade riksdagen våren 1990 – jag misstänker att Åke Gustavsson var med då – ett beslut där man

lade fast allmänna principer för omlokalisering av befintlig verksamhet eller lokalisering av nya myndigheter.

De allmänna principerna handlade om att myndigheterna även efter omlokalisering eller decentralisering skulle kunna fullgöra sina arbetsuppgifter effektivt. Förutom de regionalpolitiska aspekterna skulle förutsättningarna för att behålla eller rekrytera kvalificerad personal, behovet av kontakter med andra myndigheter samt medflyttandes möjligheter till arbete beaktas. Man sade också att omflyttningar borde föregås av noggranna överväganden i dessa avseenden.

Med tanke på detta beslut, som alltså fattades våren 1990, har ett enigt utskott bedömt att den skrivning som vi har gjort är rimlig. Denna skrivning har också Åke Gustavssons socialdemokratiska vänner ställt sig bakom.

Anf. 97 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt att jag har deltagit i det beslut som Inger René talar om, och jag står helt och hållet för det. Men poängen med dessa fyra kriterier – effektivitet, möjlighet att rekrytera kvalificerad personal, fungerande kontakter med andra myndigheter och att noggranna överväganden måste göras – är att det inte a priori är på det sättet, vilket faktiskt är Inger Renés slutsats, att lokaliseringsorten i det här fallet skall vara Stockholm.

Jag vill hävda att de i motionerna aktuella lokaliseringsorterna väl kan erbjuda en kvalificerad, kunnig och effektiv personal. Vad är det som säger att den bara skulle finnas i Stockholm?

Jag vill hävda att man på dessa orter kan ha en fungerande kontakt med andra myndigheter. Annars skulle alla de myndigheter som ligger lokaliserade på andra platser än Stockholm per definition inte kunna fungera särskilt väl.

Det är alldeles självklart att besluten skall föregås av noggranna överväganden. Men sanningen i den här frågan är att regeringen över huvud taget inte har övervägt någonting utan bara förutsatt att myndigheterna skall finnas i Stockholm. Och så är man glad och lycklig för det. Nu får faktiskt regeringen finna sig i att bli korrigerad.

Jag kan berätta för Inger René att jag sitter själv med som ledamot i styrelsen för en institution på massmedieområdet, nämligen FOJO, fortbildningen av journalister, som är förlagd till Kalmar. Jag vill påstå att det är ett av de mera effektivt fungerande organen inom den samhälleliga sektorn på det område där det har att verka.

Jag vill med stor bestämdhet hävda att det finns alla möjligheter att få ett väl fungerande och effektivt organ inom radio- och TV-området på andra platser än just Svartmangatan i Gamla stan.

Anf. 98 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Jag är alldeles övertygad om att både Kalmar och Sundsvall och alla möjliga orter som har verk och högskolor fungerar mycket bra i de avseenden som vi här talar om. Men jag skulle ha blivit väldigt överraskad, om regeringen redan hade fattat beslut.

Jag tycker att regeringen skall avvakta till dess att vi så småningom har fattat beslut. Sedan bör regeringen överväga, precis som det står, och det

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Ny myndighets-
organisation på
radio- och
TV-området*

utesluter varken Sundsvall eller Kalmar eller någon annan ort. Om regeringen hade övervägt saken och fattat ett klart beslut innan vi tagit ställning, då hade man möjligen som KU-ledamot kunnat bli litet bekymrad.

Anf. 99 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Problemet i det här sammanhanget är bara att regeringen inte har funderat över huvud taget på att lokalisera de nya myndigheterna någon annanstans än till Gamla stan och Svartmangatan.

Nu tvingar riksdagsbeslutet fram en annan situation för regeringen. Det kan då vara intressant att se att riksdagen inte är ett transportkompani, allra minst i en situation med en minoritetsregering. Det kan ju finnas någon slav på triumfvagnen som påminner regeringen om att den faktiskt är dödlig, om inte annat den 18 september i höst.

Anf. 100 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! När det gäller de nya myndigheterna på radio- och TV-området vill jag begränsa mig till synpunkter på lokaliseringsfrågan.

I propositionen om nya myndigheter på radio- och TV-området skriver regeringen att den avser att inom kort tillkalla en organisationskommitté med uppdrag att förbereda och genomföra den nya myndighetsorganisationen. I kommitténs uppdrag kommer att ingå att anställa personal vid de nya myndigheterna.

Det finns därför goda möjligheter att, som utskottet föreslår, noga överväga placering utanför Stockholm, innan den nya personalen anställs. Självklart skall det finnas möjligheter för tidigare anställda i de gamla myndigheterna att följa med till den nya orten.

Såväl kulturutskottet som konstitutionsutskottet anser att myndigheterna bör lokaliseras utanför Stockholm. Det finns många skäl till detta. Dels innebär en mediemiljö utanför Stockholm en nyanserad syn på de frågor som myndigheten har att handlägga, dels uppstår en större jämvikt mellan mediafrågor i landsorten och i Stockholm.

I betänkandet redovisas de principer som lagts fast vid lokalisering av nya myndigheter. Riksdagen har vid ett flertal tillfällen angett att lokaliseringsfrågor skall prövas utifrån regionalpolitiska principer. Placeringen bör ske till länscentra eller vissa andra orter i eller i anslutning till stödområde, och att myndigheterna skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter på den nya orten.

Jag har i motion K37 föreslagit lokalisering till Sundsvall, och jag vill redovisa följande skäl:

Sundsvall är Norrlands "medietätaste" kommun med tillgång till högskola med mediautbildning och ett antal statliga verk och myndigheter som dokumenterat sig som rationella och bättre fungerande än innan de placerades i Sundsvall. Centrala studiestödsnämnden har exempelvis år efter år korats till den mest effektiva statliga myndigheten i landet.

Sundsvall har mycket god tillgång till kvalificerad personal, inte minst mycket kvalificerade jurister. Avståndet till centrala myndigheter i Stockholm kan i tid jämföras med restiden från Stockholms förorter till centrum. Flygtiden är 40 minuter.

Sundsvall är känt som kommunen med lägre personal- och lokalkostnader än vad man kan nå i storstäderna.

Herr talman! Utskottet skriver att hänsyn skall tas till möjligheterna att behålla och rekrytera kvalificerad personal samt medflyttandes möjligheter till arbete. Sundsvalls kommun har vid tidigare lokaliseringar visat att medflyttande har kunnat beredas arbete genom övergripande kontakter med det privata näringslivet, kommunen och myndigheterna.

För cirka ett år sedan beslutade Telestyrelsen att dra in verksamheten i Sundsvall och flytta den till Stockholm. För de lokaler som Telestyrelsen lämnade finns i dag ett hyreskontrakt som gäller åtta år framåt. Förutom de anställda som blev arbetslösa har regeringen nu möjligheter att utnyttja de lokaler som står tomma i Sundsvall utan att staten behöver betala en enda krona i hyra under åtta år framåt. Dessutom borde vissa möjligheter finnas att bereda en del av den avskedade personalen från Telestyrelsen ny anställning. Det skulle hedra regeringen efter den trista behandling personalen fått av Telestyrelsen.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag hävda att Sundsvall som lokaliseringsort ger bättre arbetsmiljö, rationellare verksamhet, mycket god tillgång till kvalificerad personal och närhet till övriga statliga myndigheter.

Det är en självklarhet att regeringen skall leva upp till de principer om regionalpolitiska hänsyn som riksdagen vid ett flertal tillfällen har lagt fast.

Herr talman! Jag vill därför yrka bifall till motion K37, som förordar en lokalisering till Sundsvall.

Anf. 101 BO FORSLUND (s):

Herr talman! Det finns ett mycket starkt motiv för statsmakten att verka för att den snabba och mycket dramatiska utveckling som sker inom etermedieområdet inte enbart koncentreras till Stockholm.

Det är dessutom konstigt att inget statsråd reagerar när statliga verk och myndigheter, dvs. det statliga ägande som regeringen kan påverka, flyttas från exempelvis Sundsvall till Stockholm. Men när en rad politiker för fram väl underbyggda argument för att ett trettiotal tjänster skall utlokaliseras från Stockholm blir regeringens besked ett blankt nej.

Herr talman! Jag påstår dessutom att den fråga som vi nu behandlar inte är sakligt prövad, åtminstone har inte kulturministern redovisat sitt underlag, precis som KU mycket riktigt påtalat. Det hör då till anständigheten att ministern inför riksdagen redovisar konsekvenserna och att hon redovisar de sakliga motiven till sitt ställningstagande att förlägga denna nya myndighetsorganisation till Gamla stan.

Myndigheterna Radio- och TV-verket samt Granskningsnämnden för radio och TV är minsann inga stora myndigheter. Men frågan är principiellt mycket viktig. Riksdagen har ju gång på gång uttalat att vid varje tillfälle av nybildande av myndighet skall utlokalisering prövas. Detta är en fråga med symbolvärde, där riksdagen visar att man värdesätter det perspektiv och det synsätt som huvuddelen av radio- och TV-publiken vanligtvis har. Mångfalden är alltså viktig. Det är också viktigt att de nya myndigheterna lokaliseras så att deras integritet inte bara är organisatoriskt utan även geografiskt säkerställd.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Ny myndighets-
organisation på
radio- och
TV-området*

I Sundsvall är vi nu, som mycket riktigt Sigge Godin tidigare påpekade, på väg att utveckla medieverksamheten. Medier och kommunikation står för en sektor där en mycket kraftig utveckling och omvandling är att förutse. Många kunskaps- och tjänsteverksamheter och företag kommer att ha stort behov av högre utbildning och forskning för att kunna startas och utvecklas.

Radio- och TV-verksamheten är unik. Ingen annan verksamhet har en så bred medborgarlig betydelse och ingen annan verksamhet når så långt in i varje svenskt hem. Detta faktum utgör grund för all framtida utveckling och givetvis även för all framtida mediepolitik. Jag vill här peka på de unika initiativ som tagits i Sundsvall för att just stimulera journalister, politiker och forskare till debatt om demokrati och om olika tendenser i utvecklingen. Jag tänker främst på partiveckan i Sundsvall som arrangeras för sjunde året i rad. De nya myndigheterna har ett betydande ansvar när det gäller att utöver sin direkta myndighetsutövning också medverka aktivt i mediedebatten och demokratidebatten.

Vikten av att den nya myndigheten besitter stor integritet är självklar. Dess personal får inte riskera att dras in i det tätt vävda nätverk som finns i mediebranschen i Stockholm, där dessutom alla större medieföretag har sina huvudkontor. Då dessa myndigheter i första hand skall representera allmänhetens intressen bör de placeras där en stor del av publiken finns, dvs. utanför storstadsområdena.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till motion K42 som är signerad av Hans Stenberg m.fl.

Anf. 102 TAGE PÅHLSSON (c):

Herr talman! Vi debatterar visserligen ett kulturpolitiskt ärende, men jag skulle vilja påstå att det lika mycket är ett arbetsmarknadspolitiskt sådant. Det är också helt naturligt att vi har sådana aspekter på dessa frågor, speciellt då det finns så klart uttalade riktlinjer från riksdagen i flera omgångar om att man vid varje etablerande av ny myndighet skall pröva utlokalisering utanför storstaden Stockholm.

Anledningen till att jag tar till orda i denna debatt är lokaliseringen av de två nya myndigheterna. Jag har också väckt en motion med anledning av propositionen. Motionen innehåller förslag om ett tillkännagivande till regeringen om utlokalisering till annan kommun än Stockholm. I första hand har jag nämnt Sundsvall som lämplig ort.

Under debatten har alla argument framförts som jag hade tänkt att ta upp, och det finns ingen anledning att upprepa dem. Vi vet att Sundsvall är en lämplig ort av flera skäl. Den nya myndighetsorganisationen är också lämplig att utlokalisera.

Behandlingen i de berörda utskotten är jag i stora drag nöjd med, även om jag gärna sett en litet skarpare skrivning i KU:s betänkande. Jag är medveten om att ett enskilt utskott inte kan uttala sig för en särskild lokaliseringsort.

Det tråkiga är att vår ärade kulturminister, som inte är i kammaren under denna debatt, tycks ha uppfattat den måhända något veka skrivningen i KU:s yttrande som ett klartecken till att föregripa riksdagens beslut. Jag, som många andra, blev mycket förvånad när jag hörde talas om hennes utta-

landen, bl.a. i lokalradio och i lokal-TV, när vi häromdagen besökte Sundsvall. Det finns ingen anledning att jag upprepar vad hon sagt; det har sagts tidigare här i dag. Men det visar på en inställning som man kan vara förvånad över, nämligen litet nonchalans mot riksdagen.

Det som inte sagt tidigare i debatten, vad jag vet, är att kulturministern för några dagar sedan till personalen vid nuvarande Kabelnämnden uttalat ungefär följande: Regeringen bör då överväga möjligheten till utlokalisering, sägs det. Vi har redan prövat denna fråga och vi finner ingen anledning att ändra den nuvarande lokaliseringen i Gamla stan. Detta sade hon inför berörd personal.

Herr talman! Det finns även annat som i detta sammanhang kan refereras till, men det är inte relevant, speciellt inte som kulturministern inte finns här i kammaren och kan försvara sig. Det väsentliga är dock att en minister i en regering visar denna inställning till riksdagen, något som kulturministern gör i och med att hon före riksdagsbehandlingen uttalar sig i olika sammanhang så klart om var den nya myndighetsorganisationen skall etableras.

Kulturministern har också tidigare i debatten förnekat att hon skulle ha yttrat sig i denna riktning. Hon menar att det skulle vara oansvarigt att göra sådana uttalanden. Det kan jag hålla med om. Jag kan också acceptera att även en minister inte är mer än människa. Naturligtvis tycker hon, som är stockholmare och som också är bosatt i Stockholm, att det är jobbigt att fatta beslut som innebär att människor i Stockholm blir arbetslösa. Även Stockholm har en ansträngd arbetsmarknad i dag, och det är naturligtvis mycket svårt att fatta beslut som innebär förlorade arbetstillfällen.

Kulturministern tycker naturligtvis att det är smidigast och enklast att betrakta inrättandet av de två nya myndigheterna som en omorganisation, där fyra myndigheter blir två. Det är enklast att skaffa nya skyltar och skriva nya organisationsplaner, kanske flytta om litet i kontorsrum och köra vidare. Det är minsta motståndets lag.

Om man då vill nonchalera riksdagens tidigare klart uttalade riktlinjer om att pröva utlokalisering av nya myndigheter kan man göra så. Men så får man inte resonera, herr talman, inte ens om man är kulturminister och har rötterna och boplatsten här i storstaden.

Herr talman! Jag vill med det här inlägget yrka bifall till min motion K45, där jag förespråkar en utlokalisering av de två nya myndigheterna till Sundsvall.

Anf. 103 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! För det första är det inte rimligt att i vår debatt dra upp en diskussion som ministern möjligen kan ha haft med några personer vid något tillfälle, som inte på minsta sätt är dokumenterad utan bara en hörsägen.

För det andra har jag en ordagrann utskrift av bandet från inslaget i Lokal-TV i Sundsvall, där kulturministern säger: "— det som ska ge grund för beslutet... säger att vi bör överväga utlokalisering utanför Sthlms kommun... och det visar att riksdagen själv inte ger klara och entydiga besked i den här frågan. Man har helt enkelt inte gett några ordentliga rekommendationer i den här frågan."

Det som jag läste upp tidigare, i replikskiftet med Åke Gustavsson, visar

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Ny myndighets-
organisation på
radio- och
TV-området*

att det inte är meningen, därför att regeringen har att överväga en mängd olika faktorer när det gäller utlokaliseringen.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Anf. 104 HANS STENBERG (s):

Herr talman! Jag kommer att plädера för att de nya radio- och TV-myndigheterna skall placeras i Sundsvall, och jag har tre huvudargument för det.

För det första handlar det om att bryta den starka mediekoncentrationen till Stockholmsområdet. För det andra är Sundsvall vid en saklig prövning det klart bästa alternativet för att skapa en väl fungerande myndighet. För det tredje är en lokalisering till Sundsvall en logisk följd av riksdagsbeslut som tidigare har fattats och som kommer att fattas i dag.

När det gäller mediekoncentrationen till Stockholm behöver jag inte säga särskilt mycket, eftersom Bo Forslund så tydligt har redovisat konsekvenserna av och nackdelarna med dagens läge. Mediekoncentrationen till det här området snedvrider bilden och nyhetsförmedlingen, så att människor får en felaktig bild av vad som händer i landet. Man borde åtminstone från statens sida göra vad man kan för att bryta denna koncentration.

De kriterier för en väl fungerande myndighet som Inger René räknade upp är det lättast att uppfylla i Sundsvall. Där finns en bred journalistisk kompetens, flera tidningar, radio och TV, Journalisthögskolan och Kommunikationsvetenskapligt centrum.

I Sundsvall finns en bred juridisk kompetens, med kammarrätt, tingsrätt och Hovrätten för nedre Norrland. Där finns dessutom ett antal statliga verk, och Sigge Godin beskrev tidigare utförligt hur väl de fungerar. Jag behöver inte upprepa vad han sade, men det är lätt att konstatera att dessa verk fungerar på ett utomordentligt sätt.

De tekniska förutsättningarna för kommunikation med övriga myndigheter och massmedier i landet är helt utomordentliga. Efter flytten av Telestyrelsens verksamhet till Stockholm vid årsskiftet finns det lediga lokaler med hyreskontrakt fram till år 2000. Jag har tittat på lokalerna, som är helt nybyggda och har toppmodern teknisk utrustning. Datanät och kabelnät är installerade. Det finns möjligheter till länkförbindelser och dessutom möjligheter att installera multimedieutrustning, som gör att man snabbt kan kommunicera på alla möjliga sätt med resten av landet. Det finns alltså utomordentliga tekniska förutsättningar för bra kommunikation.

Det tredje av mina argument var alltså att en utlokalisering är en logisk följd av de riksdagsbeslut som vi har fattat. Riksdagen har, som sagts tidigare, lagt fast att man vid bildandet av nya statliga verk skall pröva en lokalisering utanför Stockholmsregionen. Det har vid flera tillfällen, senast våren 1993, klargjorts att de principerna ligger fast.

Vi har både i kulturutskottet och i konstitutionsutskottet plädberat för en lokalisering utanför Stockholm, och riksdagen kommer i dag att fatta ett beslut som självfallet måste uppfattas som en rekommendation till regeringen att verkligen sakligt pröva om det inte finns möjlighet att placera de här myndigheterna utanför Stockholm. Om man gör en sådan saklig prövning kommer man att finna att Sundsvall är det bästa alternativet.

Innan jag slutar kan jag inte låta bli att nämna Birgit Friggebos agerande.

Jag tycker att de uttalanden som hon gjorde i Sundsvall är en ren skandal – även om hon nu försöker krypa undan. Men det är inte det värsta, utan det är de besked som hon har gett till de representanter för kommuner och länsstyrelser som har försökt få uppvakta kulturministern. Hon har sagt att hon inte vill ta emot någon uppvaktning därför att hon inte vill ge ett negativt besked. Det är ett klart tecken på att man har bestämt sig i förväg, och det är upprörande. Det är en fruktansvärd arrogans, inte bara mot riksdagen utan också mot de medborgare som har velat göra en uppvaktning.

Det måste kännas bittert för Sigge Godin att ha en partivän i regeringen som inte lyssnar på de goda argument som han för fram och som dessutom öppet och demonstrativt visar att hon inte vill lyssna på våra argument.

Herr talman! Som jag har sagt, är det viktigt att vi bryter massmediekoncentrationen i Stockholm. Det är också helt klart att Sundsvall är det bästa alternativet för en placering av de nya myndigheterna.

Jag yrkar därför bifall till motion K42.

Anf. 105 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Jag kommer att överraska alla här genom att inte prata om lokalisering, utan det som vi är här för att prata om, nämligen en ny myndighetsorganisation.

Det är alltid roligt att höra Åke Gustavsson, ordföranden i kulturutskottet. Han är vittor. Han förde oss ner till romartidens kejsare i Rom och talade om slaven på triumfvagnen. Den slaven hade till uppgift, som ni alla vet, att säga "memento mori" till kejsaren, dvs. kom ihåg att du är dödlig. Det är det som vi i Ny demokrati också försöker säga, när vi någon gång – nu mer och mer sällan – är med på regeringens triumfvagn: Kom ihåg att ni är dödliga! Det har vi även gjort när vi har diskuterat den nya myndighetsorganisationen.

Vi har i år liksom tidigare år i motioner riktat kritik mot Kabelnämnden, Närradionämnden och även Radionämnen. I dessa är flertalet av medlemmarna tillsatta på politiska meriter.

I fråga om privat lokalradio ligger tillståndsgivning och granskning också på olika myndigheter, styrelser för lokalradiotillstånd och Radionämnden.

Det är positivt att regeringen nu har försökt rensa i den djungel av myndigheter som sysslar med de viktiga radio- och TV-frågorna. I vår motion har vi framför allt tänkt på rättssäkerheten. Vi vill att myndigheternas roller skall renodlas ytterligare. Vi vill ha en beslutsmyndighet som ansvarar för tillståndsgivning, sanktioner, återkallande av tillstånd och bedömningar av programinnehåll. Granskningar och utredningar skall handläggas av en utredningsmyndighet som bl.a. ansvarar för sanktioner och återkallande av tillstånd. Vi vill att utredningsmyndigheten skall vara sakkunnig i radio- och TV-frågor.

Vi anser vidare att alla domstolsliknande uppgifter skall överföras till allmänna domstolar. Man bör inte vara främmande för att inrätta en särskild radio- och TV-domstol som handlägger frågor om yttrandefrihetsbrott.

Vi har vidare föreslagit att den nya utredningsmyndigheten skulle kallas TV- och radioombudsmannen. En sådan funktion skulle sedan kunna omfatta hela medieområdet. Det skulle bli något slags medieombudsman.

Ny demokrati har i motionen ansett att en allsidig snabbutredning måste tillsättas som arbetar fram ordentliga konsekvensanalyser av olika förslag som rör yttrande- och informationsfriheten, dvs. den fria åsiktsbildningen som är så viktig.

I avvaktan på att en ny utredning görs yrkar jag bifall till vår motion. Därmed yrkar jag avslag på propositionen.

Anf. 106 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Det är riksdagen som bestämmer, och riksdagen bestämde våren 1990 att allmänna principer för omlokalisering av befintlig verksamhet eller lokalisering av nya myndigheter skulle läggas fast.

Riksdagen bestämde våren 1993 att de allmänna principerna för omlokalisering skulle ligga fast. I betänkandet från våren 1993 framhölls det vidare att arbetsmarknadsutskottet vid flera tillfällen hade uttalat att det är viktigt att välja annan lokaliseringsort än Stockholm för nya myndigheter.

Nu har vi ett lokaliseringsärende som gäller en ny myndighet. Många talare har före mig talat för Sundsvall. Jag vill också lägga min röst för Sundsvall och hoppas att det går fram till kulturministern och regeringen.

Det är en saklig bedömning som ligger bakom min uppfattning. Skälen till att Sundsvall är en bra lokaliseringsort har redovisats av bl.a. Hans Stenberg, Sigge Godin, Tage Pålsson och Bo Forslund. Därför behöver jag inte upprepa dem.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till motion K45.

Anf. 107 NILS NORDH (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt lägga mig i den här debatten, eftersom jag tyckte att utskottets betänkande såg bra ut. Det fanns inte mycket att tillägga.

Men jag kan inte låta bli att gå upp i talarstolen efter att ha hört alla vackra ord om Sundsvallsregionen.

Socialdemokraterna har också en motion, K41. I den förordar vi Jönköping som lämplig lokaliseringsort. Vi har gjort det utifrån standpunkten att det där finns jurister som kan biträda nämnden vid behov. Där finns bl.a. Domstolsverket och Göta hovrätt. Där finns också ett brett utbud på medicområdet. Det är inte minst viktigt i detta läge.

Jag förordar självfallet att den nya myndigheten lokaliseras till Jönköping.

Herr talman! Det är mycket viktigt att vi noga följer utskottets betänkande och kulturutskottets yttrande när det gäller sammansättningen av den nya myndigheten. Den får inte bara innehålla experter. Det måste finnas ett lekmannainflytande i en sådan granskningsnämnd som nu är påtänkt.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 2 och i övrigt till hemställan i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 9 §.)

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU46 Åtgärder mot missbruk av den fria nomineringsrätten (prop.
1993/94:146).

*Åtgärder mot
missbruk av den
fria nominerings-
rätten*

Anf. 108 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande om åtgärder mot missbruk av den fria nomineringsrätten.

Bakgrunden är att det har funnits ett missbruk som har inneburit att man orättmätigt har utnyttjat partibeteckningar för skumma syften. Hittills har man varit tvungen att registrera det första namnet, men i propositionen föreslås att också det andra namnet skall vara registrerat.

I Personvalskommittén har det också föreslagits att en utredning skall till sättas som ser på andra möjligheter att motverka missbruk av den fria nomineringsrätten. Man föreslår alltså en utredning. Detta tar regeringen upp i propositionen, och utskottet yrkar bifall till det. Mot den bakgrunden anser vi att kraven i den motion som Ny demokrati har väckt under allmänna motionstiden är tillgodosedda.

Jag vill återigen säga att jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 109 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Som Ylva Annerstedt sade har Ny demokrati väckt en motion. I den har vi pekat på risken att den fria nomineringsrätten kan leda till att en registrerad partibeteckning kan användas av företrädare för andra partier för att de skall kunna ta sig in i riksdagen och i fullmäktigeförsamlingar. Därför har vi föreslagit att den fria nomineringsrätten ytterligare bör utredas om partivalssystemet behålls.

Med detta vill jag yrka bifall till vår reservation.

Anf. 110 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! För formens skull vill jag yrka avslag på Ny demokratis reservation, eftersom förslaget i propositionen och utskottets hemställan faktiskt tillgodoser kraven i motionen, nämligen att en utredning också skall kartlägga andra metoder för att förhindra missbruk av den fria nomineringsrätten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

KU37 Ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området

Mom. 1 (avslag på propositionen m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (nyd)

Votering:

262 för utskottet
15 för res. 1
1 avstod
71 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 71 m, 25 fp, 20 c, 20 kds, 10 v, 3 -
För res. 1: 15 nyd
Avstod: 1 m
Frånvarande: 25 s, 8 m, 8 fp, 11 c, 6 kds, 8 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 3 (kulturpolitiska målsättningar)

1. utskottet
2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

268 för utskottet

11 för men.

1 avstod

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 72 m, 25 fp, 20 c, 19 kds, 18 nyd, 2 -

För men.: 10 v, 1 -

Avstod: 1 kds

Frånvarande: 26 s, 8 m, 8 fp, 11 c, 6 kds, 5 nyd, 4 v, 1 -

Rose-Marie Frebran (kds) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 4 (Radio- och TV-verket)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

153 för utskottet

124 för res. 2

2 avstod

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 71 m, 25 fp, 19 c, 19 kds, 18 nyd, 1 -

För res. 2: 111 s, 1 m, 10 v, 2 -

Avstod: 1 c, 1 kds

Frånvarande: 27 s, 8 m, 8 fp, 11 c, 6 kds, 5 nyd, 4 v, 1 -

Tom Heyman (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 5 (registrerings- och anmälningsskyldighet)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

268 för utskottet

11 för men.

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 72 m, 25 fp, 20 c, 20 kds, 18 nyd, 2 -

För men.: 10 v, 1 -

Frånvarande: 27 s, 8 m, 8 fp, 11 c, 6 kds, 5 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 9 (det europeiska TV-direktivet)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

266 för utskottet

12 för men.

1 avstod

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 71 m, 25 fp, 18 c, 20 kds, 18 nyd, 2 -

För men.: 1 c, 10 v, 1 -

Avstod: 1 c

Frånvarande: 26 s, 9 m, 8 fp, 11 c, 6 kds, 5 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 11 (lokalisering)

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. K37 (fp), K42 (s) och K45 (c)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU46 Åtgärder mot missbruk av den fria nomineringsrätten

Mom. 1

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 2 (andra åtgärder mot missbruk av den fria nomineringsrätten)

1. utskottet

2. res. (nyd)

Votering:

263 för utskottet

18 för res.

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 72 m, 25 fp, 21 c, 20 kds, 10 v, 3 -

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde fick avgöras vid morgondagens arbetsplenum.

10 § Kommunikationsforskning

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1993/94:TU25 Kommunikationsforskning (prop. 1993/94:100 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 29 april.)

11 § Vägverket

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1993/94:TU26 Vägverket (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 111 BO NILSSON (s):

Herr talman! Att anvisa tillräckliga medel för drift och underhåll av vägnätet i landet ger inga rubriker. Det ger inga blågula band att klippa, inga fanfarrer, dvs. ingen uppmärksamhet. Det är väl därför som varken kommunikationsministern eller den borgerliga majoriteten i utskottet lagt ner någon större kraft och energi på detta område.

Anslaget till drift och underhåll innehåller emellertid många värdefulla inslag såsom framkomlighet, tillgänglighet, ökad trafiksäkerhet – eller om ni så vill färre olyckor – bättre trafikmiljö, och inte minst att värna det stora vägkapital som de svenska vägarna omfattar.

På s. 10 skriver utskottsmajoriteten vackert om att det är viktigt att ökade insatser sätts in så snart som möjligt och att en samlad strategi underställs riksdagen tidigare än regeringen föreslår.

Regeringen föreslår i sin proposition att Vägverket bör komma tillbaka om tre år, dvs. vid nästa revidering av vägplaneringen. Detta är en mycket låg, ja, otillåtet passiv målsättning som såvitt jag förstår inte ens utskottets borgerliga ledamöter accepterar.

Ser man hur mycket som anvisats tidigare år kan man säga att det senaste socialdemokratiska året anslogs 6,1 miljarder kronor. Nu vill Mats Odell anslå 5,7 miljarder kronor.

Till detta bör läggas att investeringarna ökat väsentligt under de senaste

åren. Trycket på ökat anslag till drift och underhåll har alltså accelererat på senare tid.

För oss socialdemokrater, som inte är så mycket för att klippa band, är anslaget till drift och underhåll av mycket stor vikt. Utöver de trafikpolitiska resultaten skall läggas de sysselsättningspolitiska. Vägverket, som av regeringen och såvitt jag förstår utskottsmajoriteten fått i uppdrag att komma tillbaka med en plan för underhåll, har i propositionen redovisat en underhållsplan med tre olika alternativ på standard. Vi föreslår alternativet med hög standard, för jobbens och trafiksäkerhetens skull, men också för näringslivets skull. Dess transporter kräver effektivitet och inte tjälskadade, avstängda vägar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation 2, som innebär ett ja till Vägverkets alternativ med hög standard. Det betyder ett anslag om 9 886 miljoner kronor eller 4 124 miljoner kronor mer än regeringen anser behövs.

Låt mig ta upp två saker till, som inte föranlett någon reservation från vår sida.

Utskottets kds-are kom precis före sammanträdet stickande och ville ha in en text om godstransporter som har betydelse i skärgårdstrafiken. Jag skulle egentligen vilja ha ett konkret besked på vad som menas, men vill inte förlänga debatten här i dag. Jag tycker dock att detta är signifikativt för Kommunikationsdepartementet. Plötsligt kommer man på en sådan här sak och så skickar man en budbärare till trafikutskottet. Det är dåligt förberett, som vanligt, men vår man i trafikutskottet får försöka rätta till det.

Den andra frågan gäller kompletteringspropositionen. Nu har man plötsligt tagit fram 1,6 miljarder till en del av vägunderhållet. I trafikutskottet ville man, men hade inte pengar. I Kommunikationsdepartementet ville man, men hade inte heller några pengar. Nu har Börje Hörnlund tydligen pengar över, och då kan man göra litet – inte tillräckligt, men ändå.

Det behövs tydligen mer samarbete i regeringskansliet. Då hade inte trafikutskottet behövt föreslå riksdagen ett nej till ökade underhållsaskanden den 28 april, dvs. i dag, och fått mer pengar den 25 i samma månad! Förargligt? Ja, jag tycker det!

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 112 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Det blir litet knepigt, det här. Vi har i utskottet diskuterat ökade väganslag, men inte fått det. Nu kommer kompletteringspropositionen, och där finns pengar till ökade underhållskostnader, som flera partier föreslagit i utskottet. Därför är det egentligen litet märkligt att vi får föra den här debatten två gånger. Först vill vi ha mera pengar medan regeringsföreträdarna motsätter sig det. Sedan återkommer de och tycker att det är mycket bra med mera pengar till vägunderhåll. I morgon bitti kommer kamraren att avslå de motioner som yrkar på mera pengar. Det är allt en knepig situation. Man brukar säga: Ur led är tiden. Frågan är om den inte är det i trafikutskottet i alla fall. Vi är åtminstone efter vår tid – det gäller främst regeringsföreträdarna. I den ena stunden vet man inte om att man får pengar, och i den andra stunden dyker det upp pengar, vilket man kommer att avslå.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Vägverket

Ökade satsningar på nya vägar kommer också att öka anslagen framdeles för drift och underhåll. Därför menar vi från Vänsterpartiet att nya gigantiska motorvägar kanske inte är det bästa. Det kanske är bättre att bygga bort de trafikproblem som finns och att öka underhållet av de befintliga vägarna.

Frågan är också hur många olyckor som kommer att inträffa under sommaren på det befintliga vägnätet. När man i dag åker runt i Sverige finner man att Vägverket har fullt upp med att hänga upp skyltar om spårig vägbanan. Det går mycket bra att köra, och det är inga större problem när vägarna är torra och fina. Problemen uppstår när det regnar. Då blir vägbanan full av "diken". Dessa är fyllda med vatten som bilisten inte kan se. Risken är att man får vattenplaning. På sommaren är det många som åker motorcykel. Hur många motorcykelolyckor kommer att inträffa? Hur många dödsfall kommer att inträffa på de svenska vägarna till följd av dåligt underhåll? Det här kommer aldrig fram i diskussionen om olyckorna. Man skyller på, framför allt när yngre personer åker motorcykel, att de har kört för fort. Vi får då en konstig debatt. Jag tycker att det är synd att man inte har satsat på ett bra underhåll av vägarna. Då skulle man ha sluppit dessa följder. För många blir det en tragisk händelse.

Som Bo Nilsson också var inne på har utskottet en mycket bra skrivning på s. 10. Man säger att utskottet under flera år har betonat vikten av ökade insatser för drift och underhåll av vägar. Utskottet avstyrker motionerna från Vänsterpartiet och Socialdemokraterna.

Som jag sade från början är det litet knepigt att diskutera dessa satsningar. Jag skall inte förlänga debatten i onödan. Vi får ta upp frågan i samband med kompletteringspropositionen. Vi får se vad som händer. Jag står givetvis bakom Vänsterpartiets meningsyttring men kommer inte att yrka bifall till den.

(Applåder)

Anf. 113 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag gör möjligen kammaren besviken. Jag ämnar yrka bifall till utskottets hemställan. Om vi behöver gå till rösträkning kommer framtiden att utvisa.

Herr talman! Utskottet tillstyrker förslaget i budgetpropositionen om inriktningen av Vägverkets verksamhet, anslaget till drift, underhåll och nybyggande av vägar, anslaget till drift och underhåll av enskilda vägar samt det s.k. länstrafikanslaget.

Detta är egentligen en fortsättning på det beslut som riksdagen tidigare har fattat om infrastrukturinvesteringar under en tioårsperiod.

För att förkorta debatten något avser jag nu att tala om en del mera konkreta frågeställningar. Jag kan börja med att kommentera de frågor som har ställts till majoriteten. Det har frågats varför vi för fram ett förslag om ändring av stödet till båttrafiken. Vi inbegriper numera även stöd till anläggning som kan användas också för varutransporter. Det gäller trafik med båtar som transporterar både människor och varor. Man behöver göra investeringar som är anpassade till detta. Det är således en anpassning till verkligheten. Jag förstår inte riktigt hur man kan kritisera ett sådant förslag.

Nästa betänkande som vi skall behandla gäller trafiksäkerheten. Då kan vi ta upp en diskussion om olyckor och underhåll av vägar. Jag vill bara konstatera att visst är det viktigt med ett omfattande underhåll. Inte minst det förslag som regeringen lade fram för några dagar sedan om ökade insatser för underhåll visar att vi har insett hur viktigt det är.

Herr talman! Jag tänkte kommentera en del av reservationerna i betänkandet. Jag skall koncentrera mina kommentarer till Socialdemokraternas reservation om ökade underhållsanslag för vägar om 4 miljarder kronor. Det är i och för sig lätt att stödja en sådan inriktning om man befinner sig i opposition. Men vi måste ta ansvar för hela landets ekonomi.

Men jag skulle inte vara särskilt glad om Socialdemokraternas totala förslag till statsbudget för Sverige genomfördes. Den skulle få ganska förödande konsekvenser inte bara för Sveriges ekonomi utan också för samhället i stort. Jag anser att det finns mycket luft i det samlade socialdemokratiska budgetförslaget. En stor del av den luften finns också i denna del av Socialdemokraternas budget för vägunderhåll.

Socialdemokraternas förslag följer till hundra procent Vägverkets förslag till en alternativ hög standard. Jag kan inte påminna mig att Socialdemokraterna i modern tid i regeringsställning har fört fram förslag om att godkänna varenda krona som Vägverket önskar i anslag för drift och underhåll av vägar. Det skulle nog inte heller ske om Socialdemokraterna var i majoritet. Men det kravet är väl ett utslag av vad som kan kallas för populism. Det är ju valår i år.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 114 BO NILSSON (s):

Herr talman! Det var ganska festligt att höra Jan Sandberg tala om luft. Det är inte fråga om luft, utan det handlar om att reparera och underhålla vägar. Under 1991 avsatte vi socialdemokrater 6,1 miljarder kronor till underhåll. Nu säger Jan Sandberg att eftersom underhållet har varit eftersatt under många år är detta en oerhört viktig fråga. Men anslaget har minskats med 300 miljoner kronor sedan 1991 – vårt senaste regeringsår. Detta är struntprat.

Om ni menar allvar med att det skall vara hög standard på drift och underhåll, måste ni naturligtvis höja anslaget. Men den ena veckan säger ni att det inte går men att ni gärna skulle vilja. Nästa vecka finns det plötsligt 1,6 miljarder kronor. Detta visar att vi har rätt och att ni skulle vilja gå längre. Men tyvärr har ni inga pengar.

Men vi har pengar till dessa satsningar. Vi tror att underhåll skapar sysselsättning – mer sysselsättning än då nya vägar byggs. Därför har vi tagit oss råd. I fråga om ansvar för landet och budgeten brukar vi fullt ut finansiera våra reformförslag. Det kommer vi att göra oavsett om vi är i regeringsställning eller i opposition. Det var ett onödigt påhopp av Jan Sandberg. Vi brukar ha full finansiering för våra förslag. Det har vi denna gång också.

Anf. 115 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Man får klart för sig att det är ett problem med den fulla finansieringen när man ser Socialdemokraternas samlade alternativa budgetförslag. Där är det om något mycket luft.

Det är möjligt att det jag sade i mitt inlägg tolkades något hårt. Jag sade – om jag minns rätt – att det var mycket luft i siffran som Socialdemokraterna föreslog för att öka underhållet. Jag sade inte att det bara var luft.

Faktum är att vi har lagt fram förslag om en del ökade anslag för drift och underhåll av vägar. Det är viktigt. Jag kommenterade i mitt inlägg – där fick jag inte något svar från Bo Nilsson – Socialdemokraternas tid i regeringsställning. Jag undrade om det någon gång förekom att Socialdemokraterna förde fram förslag till anslag på det området som till punkt och pricka överensstämde med Vägverkets förslag, dvs. alternativet med hög standard.

Bo Nilsson lär nog svara nej. Jag vänder mig mot att det är skillnad på socialdemokratisk politik i majoritetsställning och i oppositionställning.

Anf. 116 BO NILSSON (s):

Herr talman! Om det är så att vi tidigare fullt ut har godkänt Vägverkets anslag, vet inte jag. Men jag vet så mycket att vi 1991 avsatte 300 miljoner kronor mer till vägunderhåll än vad ni gör tre år senare. Jag tycker att det är dåligt att man samtidigt i budgetpropositionen skriver att underhållet av vägarna har varit eftersatt. Det är struntprat, Jan Sandberg. Om ni menar något som helst allvar med detta, skulle ni naturligtvis höja anslaget. Nu kommer ni några veckor efteråt som svansen på katten och lägger fram ett sådant här förslag. Helt plötsligt har ni hittat pengar någonstans.

Jag tycker att detta är dåligt. För oss är det två saker som är viktiga, dels att förbättra underhållet, dels att skapa sysselsättning.

Jag vet inte om vi tidigare fullt ut har godkänt Vägverkets anslag, men vi hade i alla fall ett betydligt högre anslag 1991 än vad ni orkar med 1994, vilket jag tycker är dåligt.

Anf. 117 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Om man för ett ögonblick bortser från antalet kronor och tittar på vad resultatet blir av de satsningar som görs, har utvecklingen när det gäller lägre kostnader för den här typen av underhåll varit kraftig. Om man gör en omräkning och jämför de kronor som man föreslog 1991 och de kronor som vi nu föreslår, är jag övertygad om att antalet meter väg som vi kan underhålla, trots ett något lägre belopp i år, är mycket större än vad det var 1991.

Bo Nilsson klargjorde i alla fall att Socialdemokraterna aldrig tidigare – enligt vad han visste – hade landat på den linje som Socialdemokraterna nu har landat på, dvs. Vägverkets alternativ med hög standard på underhåll.

Jag vill avsluta med att säga att vi nog är överens om vikten av underhåll av vägar. Ett bevis för detta är bl.a. den skrivning som utskottet har gjort. Vi säger att vi gärna ser att regeringen så snart som möjligt lägger fram den långsiktiga planen för underhåll. Jag och Bo Nilsson är i varje fall överens om vikten av underhållsanslag. Sedan kan vi i och för sig debattera 100 miljoner hit eller dit. Men i grundfrågan är vi nog ganska överens.

Anf. 118 BO NILSSON (s):

Herr talman! Jan Sandberg talade om 100 miljoner hit eller dit. Det skiljer på 4,1 miljarder kronor varav ni har lyckats skaka fram 1,6 miljarder kronor i efterhand. Men detta är ju stora pengar som naturligtvis betyder väldigt mycket för det svenska vägnätet. Försök inte att förringa detta! Det berör tusentals jobb och hundratals mil vägar, vägar som kanske t.o.m. kan hållas öppna året runt om man avsätter dessa pengar.

Vi är överens om att underhållet är viktigt. Men då borde ni också kunna vara överens med oss om att det behövs mer pengar. Jag tycker att det är dåligt att bara prata luft i stället för att avsätta pengar till underhåll. Det hade varit bättre.

Anf. 119 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag jämförde inte med de valårsalternativ som socialdemokraterna för fram i det här betänkandet. När jag talade om några hundra miljoner jämförde jag med det förslag som socialdemokraterna lade fram 1991 när de befann sig i regeringsställning. Vad jag ville ha sagt var att det är en väldigt stor skillnad mellan socialdemokratisk politik i regeringsställning och socialdemokratisk politik i oppositionsställning.

Men än en gång vill jag säga att vi nog är överens om vikten av ett bra underhåll av våra vägar.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 29 april.)

12 § Trafiksäkerhetsfrågor

Föredrogs

trafikutskottets betänkande

1993/94:TU27 Trafiksäkerhetsfrågor.

Anf. 120 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! När det gäller att öka trafiksäkerheten utefter våra vägar handlar det i mångt och mycket om att informera på ett riktigt sätt. Det gäller att nå grupper som annars kan ha svårt att tillgodogöra sig den allmänna trafiksäkerhetsinformationen, t.ex. invandrare, flyktingar och skolbarn.

Beträffande information till flyktingar och invandrare finns det goda erfarenheter av det arbete som har bedrivits i Värmland genom samarbete med ett av Värmlands trafiksäkerhetsförbund och Värmlands landsting. Vi socialdemokrater anser att dessa erfarenheter bör tillvaratas och spridas till landet i övrigt. Kommunerna bör redan i sina undervisningsplaneringar för skolorna ta till vara de möjligheter som finns för att ge barn och unga bättre trafikkunskap.

Ett viktigt område när det gäller att öka trafiksäkerheten är användandet av reflexer, inte minst vid färd i mörker. Detta är något som vi i vårt land under många år har propagerat för och under så lång tid att många nu ser det som en självklarhet att man skall bära reflexer när det är mörkt ute. Det

Prot. 1993/94:98

28 april 1994

*Trafiksäkerhets-
frågor*

var därför med stor förvåning som vi kunde konstatera att den borgerliga regeringen 1993 avskaffade kravet på att det skulle finnas reflexselar i bussar och lastbilar. En reflexsele tar ju ingen plats, och det är en mycket billig livförsäkring om man t.ex. vid en punktering måste vistas ute på någon väg i mörker. Vi socialdemokrater anser att kravet på reflexsele bör återinföras den 1 januari 1995 och även gälla taxibilar. Från den 1 januari 1996 bör kravet också gälla personbilar i övrigt.

När det sedan gäller sänkt ålder för övningskörning från 16 år anser vi att både körkortsökanden och handledaren bör före övningskörning genomgå en kort grundkurs på 2–3 studietimmar i trafikskola. Dessutom skall ett intyg från denna kurs tillsammans med körkortstillstånd finnas före övningskörning. Det bör också övervägas om inte körkortsökanden före övningskörningen bör läsa in teorikursen för att ha en grundteori innan körningen ute i trafiken börjar.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Anf. 121 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till våra reservationer nr 3 och 4. Senare kommer min kamrat Max Montalvo att yrka bifall till reservationerna nr 6 och 7, vilket jag också kan passa på att göra.

Vad är en terrorist? Jo, det är ett begrepp som för oss innebär en lapplisa. Ni kanske vet att detta är en av vårt partis profilfrågor. Varje gång jag kommer upp i talarstolen kommer jag att tala för att lapplisorna skall omskolas till kvarterspoliser. Tänk, vad tant Agda skulle bli glad om hon skyddades av en kvarterspolis som dessutom en och annan gång kanske kunde terrorisera en bilist som inte lyder lagar och föreskrifter.

Nu är inte Göthe Knutson här. Han brukar debattera med mig i dessa frågor. Men Jan Sandberg kan kanske hålla med mig om att vi inte längre behöver några lapplisor. I t.ex. Stockholm har lapplisornas verksamhet inbringat ett överskott på 80–100 miljoner kronor. Stockholms "lappliseri" innebär alltså en ren skatteintäkt. Vi måste försöka att få bort lapplisorna så snabbt som möjligt.

Sten-Ove Sundström talade om reflexselar. Jag kan hålla med om att det gick litet för snabbt att ta bort den regeln. Om den här ärade församlingen inför en åtgärd borde man inte bara låta den upphöra så där snabbt. Det var kanske ett misstag. Kravet på reflexselar i lastbilar skulle ha gällt litet längre. Då hade vi kunnat se om de verkligen gjorde någon nytta. Nu vill Sten-Ove Sundström att kravet skall gälla även taxibilar. Då kan man nästan börja undra om Sten-Ove Sundström har aktier i 3M Company. Om vi nu skall införa en massa lagar som bidrar till att hålla den industri som tillverkar reflexer i gång, tycker jag nog att det är litet misstänksamt. Men nu vet jag att Sten-Ove Sundström har en hög moral och att det inte ligger någonting sådant bakom. Det var mera sagt som ett skämt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som jag nämnde i början av mitt anförande.

Herr talman! Om Kenneth Attefors nu tycker att det gick litet för snabbt att avskaffa kravet på reflexsele i bussar och lastbilar, kan jag inte förstå varför han inte ställer sig bakom vår reservation och röstar för kravet på ett återinförande.

Anf. 123 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas motioner från den allmänna motionstiden. Förslagen omfattar ett brett spektrum av olika trafiksäkerhetsfrågor. Men det var inte så längesedan som riksdagen fattade ett beslut om trafiksäkerheten på vägarna inför 2000-talet. Beslutet innebär att de tidigare trafiksäkerhetsmålen skall ligga fast, men den stora skillnaden ligger i hur dessa skall uppnås. Nu ligger ansvaret på Polisen, Vägverket och kommunerna.

Man får inte heller glömma bort att den stora satsningen på framför allt nybyggande av vägar är viktig även ur trafiksäkerhetsperspektiv. Vi har också sett att olyckorna på vägarna har minskat under de senaste åren. 1993 var minskningen betydlig. Såväl antalet svårt som lindrigt skadade minskade. Den stora minskningen skedde i antalet dödsolyckor, vilka minskade från 759 år 1992 till 602 förra året. Utvecklingen är glädjande. Låt oss hoppas att utvecklingen kan fortsätta i samma riktning.

Herr talman! Det var inte så länge sedan riksdagen fattade ett stort trafiksäkerhetsbeslut. Många av de tidigare argumenten och de olika partiernas ställningstaganden finns också i betänkandet, vilka också framfördes i debatten. Därför skall jag ganska kort kommentera reservationerna.

När det gäller reservationerna om information till invandrare och flyktingar, skolans roll i trafiksäkerhetsinformationen till ungdomar och vikten av infartsparkeringar är nog inte skillnaderna i sak så stora mellan majoritetens och reservanternas uppfattning. Det verkar som om reservanterna framför allt vill markera sin inställning något kraftigare.

Majoriteten delar dock inte de krav som förs fram i reservationerna om att överföra parkeringsvaktsansvaret till Polisen, resonemanget om felparkeringsavgifternas storlek, hastighetsgränserna på motorväg eller överförande av sjukvårdens och sjukförsäkringens kostnader till trafikförsäkringarna. Vi kan i och för sig debattera dessa frågor, men det skulle bli direkta repriserna av den mycket omfattande debatten om trafiksäkerhet som vi redan tidigare haft här i kammaren.

Herr talman! Jag begränsar mig därför till att yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 124 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! I motion TU228 tar Ny demokrati bl.a. upp frågan om hastighetsgräns på motorvägar. Jan Sandberg tog nyss upp frågan och sade att det var en debatt som vi tidigare har fört. Men jag vill ändå ta upp frågan, eftersom jag tycker att den är viktig.

Vår ståndpunkt är att högsta tillåtna hastighet på motorväg skall vara 130 km/tim. Vi hävdar att fordonen har blivit bättre och att statistik visar att dödsolyckor på motorvägar inte sker i någon nämnvärd utsträckning. Skatte-

betalarna har betalat mer än det dubbla priset per meter för vägar som är 13 meter breda, för att de skall användas som högfartsleder. Men vad blir resultatet? Resultatet blir en hastighetsgräns som är 20 km/tim högre. Den här sortens politik skapar inte förtroende för trafikpolitiker och trafikregler.

Man talar i propositionen om sambandet mellan hastighet, trafiksäkerhet och miljö. När det först gäller miljön försökte denna kammare slå i folk att hastighetsbegränsningar på motorväg var bra för miljön. Centern ville 1991 minska hastighetsgränsen från 90 km/timme till 80 km/tim. Sedan besökte utskottet Scania's avgasprovvningsanläggning i Södertälje, där man fick veta att hastighetsökningar i s.k. högfartsområde inte gav nämnvärt mer föroreningar. Därefter blev det slut på miljösnacket.

Efter höjningen av hastighetsgränsen från 90 km/tim till 110 km/tim visade det sig att det inte blev någon större skillnad i olycksstatistiken. En liknande undersökning i USA, där man höjt hastighetsgränsen från 55 till 65 engelska mil/tim, visar t.o.m. en minskning av olyckorna. En möjlig förklaring kan vara att man har övergått från s.k. monoton körning till mer s.k. aktiv bilkörning.

Utskottet hänvisar till en lägesrapport från Vägverket, vilken skall vara klar den 1 september 1994. Vidare hänvisar man till en utveckling inom EU. Detta är väl en nationell fråga? Är det någon som tror att tyskarna kommer att gå med på en generell hastighetsbegränsning på sina bästa motorvägar?

Det är mycket som talar för att man skall höja hastighetsgränsen. Denna kammare har ingen verklighetsförankring ute bland folket. Det är helt och hållet bara fråga om förmynderi.

Över till motion TU911 som handlar om att man skall testa avgaser från fordon i det enskilda fallet. Jag har i min motion förklarat på ett mycket enkelt sätt, som jag hoppades att alla skulle förstå, hur tokigt dagens regler fungerar. Jag tog då exemplet med partnummer på bildelar som betyder att bilen antingen kan gå igenom eller inte gå igenom en besiktning. Exemplet avsåg en påmonterad turbosats. Om man inte hade rätt partnummer på en vakuumklocka i fördelaren godkändes inte bilen vid besiktningen, trots att funktionen var densamma. Alla i denna kammaren som har sunt förnuft måste ju inse att dessa regler är åt skogen, annars har man helt enkelt inte sunt förnuft.

Nästa fråga gäller importerade bilar som måste ha en motor som är av godkänd motorfamilj. Varför vill man ha det? Det är klart att man vill ha det för att utestänga folk från möjligheten att ta egna initiativ, att ta hem en rolig bil. Det är enda skälet. Man ger alltså Naturvårdsverket en chans att hindra folk från kreativitet.

Nästa exempel handlar om eftermonterade katalysatorer. Där har vi nästa problem i djungeln av regler. Om man vid en bilbesiktning säger att man har monterat en katalysator på bilen blir den inte godkänd. Man kan undra vad reglerna egentligen är till för. De krångliga reglerna är till för att stoppa folks kreativitet. Här kan man inte ens göra en sak som är bättre för miljön, för då får man inte bilen godkänd. Det är knäppt!

Utskottet säger att frågan om tillhörighet till viss motorfamilj skall kopplas till tillverkarens ansvar för katalysator efter fem års användning eller med 8 000-mils-garanti. Detta gäller nyare bilar. Där är det väl inga problem, ef-

tersom fabrikanterna automatiskt tar ansvar för detta. Men det skall väl inte hindra att äldre bilar kommer in i landet och används. Det gäller bilar från 1976 års årsmodell till fem år gamla bilar.

Ny demokrati anser att det skall vara uppmätta värden på det enskilda fordonet som skall bedömas. Om man sedan vill ha en mer trovärdig test, bör den utföras på s.k. rullande landsväg. Det innebär att man kan testa ett fordon även i de hastigheter där de så att säga mest är under drift. Då får man fram något som motsvarar miljökrav. Om man tar dessa steg blir miljön bättre.

Jag yrkar bifall till reservation 6 och 7.

Anf. 125 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Det är viktigt för trafiksäkerheten att synbarheten i trafiken ökar. Detta är vi alla överens om. Reflexer är ett verksamt medel för att öka synbarheten. Därför är det angeläget att myndigheter rekommenderar vissa typer av reflexer.

Av två skäl är det också angeläget att harmonisera fordonsbestämmelser.

För det första: Samordning är i sig bra, för då vet producenter och konsumenter vad de har att rätta sig efter, produktionen förbilligas och därmed blir utrustningen billigare för konsumenterna.

För det andra: Om många länder har vissa typer av regler som har införts efter rimliga utredningar kan det mycket väl vara ett tecken på att reglerna är bra. Därför är det angeläget att harmonisera fordonsbestämmelserna med de bestämmelser som finns i andra länder, i första hand i våra grannländer runt om i Europa.

Det finns ett påstående i den socialdemokratiska reservationen om reflexselar, att en stor del av länderna i Europa har krav på reflexsele. Det kanske i och för sig är en liten detalj i argumentationen, men den är viktig. Därför vill jag fråga Sten-Ove Sundström, som tog upp frågan, om han kan nämna några länder där fordon måste vara utrustade med reflexsele. Vilka fordonsslag gäller det i så fall?

Denna regel infördes för några år sedan av den socialdemokratiska regeringen. Då gjordes ingen nämnvärd utvärdering av nyttan med att införa kravet. Det borde vara rimligt att göra kostnads- och nyttoanalyser innan man inför obligatorisk utrustning. Det är en helt annan sak att rekommendera utrustningen. Det vore värdefullt.

Jag hoppas att man i Europa följer linjen att rekommendera användning av reflexselar i vissa situationer. Om man t.ex. får fel på bilen och behöver gå ut i mörkret för att reparera den är reflexselen ett värdefullt hjälpmedel. Men jag menar att det vore att gå för långt att införa krav.

I den socialdemokratiska reservationen föreslås att man bör införa krav på reflexsele vid färd med personbil i övrigt, dvs. att alla personbilar fr.o.m. den 1 januari 1996 skall utrustas med reflexsele. Har någon kostnads- och nyttoanalys gjorts beträffande detta?

Anf. 126 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Man får verkligen hålla i sig när man lyssnar på Lennart Fremlings argumentation i talarstolen. Innan han blev politiker jobbade han

under många år aktivt med trafiksäkerhet. Nu går han upp i riksdagens talarstol och argumenterar mot användning av reflexer. Det är mycket märkligt.

Detta är en fråga som alla som jobbar med trafiksäkerhet borde inse vikten av. Folkpartiet, som Lennart Fremling representerar, har ju gång på gång under den senaste tioårsperioden motionerat just om en ökad användning av reflexer. Samtidigt ställer Lennart Fremling tillsammans med sitt parti och de övriga borgerliga partierna upp på att avskaffa kravet på reflexsalar, vilka är en mycket billig livförsäkring för i första hand yrkesförarna och i ett andra steg för oss övriga bilister. Argumentationen är otrolig. Det känns som om man vore tillbaka på 40-talet, när man i olika sammanhang skall behöva argumentera för obligatorium för reflexer och reflexmärken.

Lennart Fremling frågade litet kryptiskt vilka länder som har krav på reflexsalar. När vi diskuterade detta i utskottet var Lennart Fremling minst sagt tyst. Nu var jag helt oförberedd på denna fråga, annars hade jag gärna räknat upp de länder som diskuterar krav på det här området. Men detta är inte det viktigaste, Lennart Fremling. Vi brukar inte fråga dem nere i Europa hur vi skall skapa vår egen trafiksäkerhet. Vi var bland de första länderna i världen med att införa obligatorium när det gäller bilbälten. Kanske det snart är dags att börja argumentera med de f.d. trafikexperterna, som ju Lennart Fremling representerar, för att också bilbälteskravet skall tas bort.

Lennart Fremlings argumentation är mycket märklig. Det torde vara ett välbekant faktum att en ökad användning av reflexer och obligatorium på många områden skapar en bättre trafiksäkerhet. Men tydligen har det skett en förändring när det gäller Fremlings syn på trafiksäkerhet och reflexer.

Anf. 127 LENNART FREMLING (fp) replik:

Herr talman! Det verkar som om Sten-Ove Sundström inte lyssnade ordentligt, för jag har definitivt inte argumenterat mot användning av reflexer. Tvärtom menar jag att det är viktigt att öka synbarheten i trafiken, vilket man gör med hjälp av reflexer. Frågan är sedan hur lagstiftningen skall utformas.

Vi brukar samarbeta med våra europeiska grannländer. Om vi i internationella sammanhang har bra argument för att införa olika typer av tekniska krav, kan vi få gehör för dessa. Det är så vi under en lång rad av år har arbetat, och jag vill påstå att arbetet har genomförts mycket lyckosamt. Men ett tungt argument för att kräva reflexsele är att en stor del av länderna i Europa har krav på reflexsele, vilket är utgångspunkten för den socialdemokratiska reservationen. Det är då märkligt att det inte går att få fram information om något land i Europa som har sådant krav på utrustning. Jag tycker att ni socialdemokrater tar litet för lätt på detta. Det kräver litet noggrannare utredningar, om man skall införa tvingande bestämmelser.

Men vi skall som sagt rekommendera användningen av reflexer, och vi skall försöka få fram bra reflexer i framtiden.

Anf. 128 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Argumentationen blir allt märkligare. Jag skall nöja mig med detta som slutreplik.

Lennart Fremling och hans parti har varit med om att avskaffa kravet på

reflexsele i tunga fordon, trots att facken och alla som berörs av trafiken på vägarna har protesterat mot detta. Nu säger Lennart Fremling att det här är bra, trots att han själv var aktiv i riksdagen för att avskaffa det. Han säger att det är bra men att vi måste få till stånd internationella överenskommelser för att kunna återinföra det. Det är krångligt och omständligt. Detta kallas för en total politisk reträtt.

Om Lennart Fremling och hans partikolleger här i huset har ett intresse av att återinföra reflexsele och se till att i första hand yrkesförarna syns på våra vägar, när de måste ut i mörker, skall Fremling rösta för den socialdemokratiska reservationen. Jag tror inte att han eller hans partikolleger har det politiska modet. Därför kommer vi tyvärr att gå miste om den fina detalj som ökad reflexanvändning i trafiken är.

Anf. 129 LENNART FREMLING (fp) replik:

Herr talman! Sten-Ove Sundström måste skilja på kraven på att utrusta fordon på ett visst sätt och på att använda olika utrustningar. Jag har inte sagt att det generellt sett är bra att kräva att fordonen skall vara utrustade med reflexselarna. Jag talade om att det allmänt sett är bra med ökad synbarhet i trafiken. Det uppnår man ofta med hjälp av olika typer av reflexer. Därför bör det bedrivas ett standardiseringsarbete och ett samarbete mellan olika länder för att man skall kunna skapa en rimligt stor marknad för olika typer av utrustning. Det skapar man i det internationella samarbetet.

Det måste utredas ytterligare om det verkligen skulle vara lönsamt och rimligt att införa reflexsele som obligatorisk utrustning på fordonet. Jag tror att en sådan utredning skulle ge vid handen att den inte bör införas som ett obligatorium.

Anf. 130 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Herr talman! Lennart Fremling talar om harmonisering av trafikregler med övriga grannländer. Det låter flott och bra. Men tycker Lennart Fremling att alla skall dras över en kam?

Den här regeringen har en lustig inställning. Man vill harmonisera när det passar. Jag tänker på hastighetsreglerna. Där vill man helt plötsligt enligt skrivningen harmonisera med EU, och därför skall man vänta. Då kan man inte ta några egna initiativ. Men när det gäller avgasreglerna skall vi helt plötsligt vara långt före alla andra och ha konstiga regler, så att ingenting fungerar i förhållande till andra länder. Styr den här regeringen harmoniseringen efter ministrarnas vågmästarroll i regeringen, eller vad håller ni på med? Det lät bra, men det ser skevt ut.

Anf. 131 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Den 3 december anordnades en konferens i Sollentuna av Trafikskolornas riksförbund. Närvarande från riksdagen var Max Montalvo, Jan Sandberg och jag. Diskussionerna under konferensen kom att cirkulera mycket kring utbildning och den sänkta åldern för övningskörning. Riksdagen hade bara några veckor tidigare avslagit en socialdemokratisk motion, där vi krävde att man skulle ha ett utbildningspaket för 16-åringarna. Under konferensen gjorde Max Montalvo ett häftigt angrepp mot mig som ordfö-

rande i trafikutskottet för att jag, bara några veckor efteråt, inte tagit initiativ i utskottet för att på nytt ta upp frågan. Han menade att det var ansvarslost att man fattade det här beslutet och erkände att Ny demokratis ledamöter i riksdagen hade blivit lurade av de borgerliga företrädarna. Nu skulle man se till att en utbildning kom till stånd.

Motionstiden har gått ut, och nu behandlar vi frågan. Men inte finns det nu något krav från Ny demokrati om ett utbildningspaket i samband med detta med sänkt ålder vid övningskörning.

Den här formen av politik ute är inte till gagn när det gäller att slå vakt om förtroendet för politikerna. Det är inte att undra på att politikerföraktet ökar när man bär sig åt på detta vis.

Jag är övertygad om att de bilskoleägare som var närvarande på konferensen känner en mycket stor besvikelse när det gäller Ny demokrati. Man kan alltså sitta på en stor konferens och lova vitt och brett. Men sedan blir det ingenting av det hela. Sådant understryker, som sagt, politikerföraktet. Men det är kanske just det som är er politiska målsättning.

Anf. 132 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! I klartext, Sven-Gösta Signell, gäller följande. Jag står för vad jag har sagt. Jag har ingenting att ångra på den punkten. Jag kan bara beklaga att jag inte fick med mig riksdagsgruppen på idén. Jag hade trott att jag skulle lyckas med det, men det gjorde jag inte. Så är det, och så blev det. Jag beklagar det.

Anf. 133 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Det var ju ett fint erkännande – det fanns alltså ändå en ambition att försöka jobba för det här. Men det var också ett fint avslöjande om hur man i Ny demokrati jobbar. Där får inga egna åsikter komma fram. Där är det kollektivet som gäller. Den som har en egen åsikt får lov att rätta in sig i ledet. Ni har jämt spottat åt andra politiker som ni menar inte är självständiga. Det här var verkligen ett mycket fint bevis på hur ni i ert parti arbetar.

Anf. 134 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! Vi skall inte göra frågan om hur vi jobbar till en ideologisk fråga. I så fall tror jag faktiskt att beskrivningen bättre stämmer överens med hur det är i Sven-Gösta Signells parti.

Jag säger som jag förut sade: Jag trodde att jag skulle kunna ro i land den här frågan. Det gjorde jag dock inte, och jag beklagar det.

Anf. 135 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Herr talman! Jag återkommer till frågan om 16-åringarna och detta med att vi blev litet lurade av den borgerliga regeringen.

Jan Sandberg, som sitter här i kammaren just nu, var kanske en bidragande orsak till att det faktiskt blev litet fel i våra tankegångar. Vi hade nämligen velat ha ett utbildningspaket. Sten-Ove Sundströms motion i ärendet är faktiskt ganska bra. Men för att komma fram till en medelväg sade vi att man skulle kunna ta godbitar från tre olika motioner väckta av tre olika par-

tier – Kristdemokraterna, Socialdemokraterna och vårt parti. Men det blev inte särskilt mycket av det hela.

Därefter bestämdes det att vi inte skulle ha något utbildningspaket. Sten-Ove Sundström, vi kan inte ändra fram och tillbaka i det här sammanhanget. Beskedet kom sedan att det bara skulle bli en broschyr i brevlådan. Vi kan inte ändra fram och tillbaka.

Om vi nu skulle fatta beslut om ett utbildningspaket för föräldrarna blir det samma sak som när det gällde reflexerna. Först bestämmer vi en sak. Sedan låter vi det gå en tid. Därefter ändrar vi tillbaka igen. Vi kan inte hålla på så här. Därför fullföljer vi linjen sådan den nu ser ut.

Anf. 136 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Man kan inte ändra sig för fort, heter det. Men i december månad – bara några veckor efter det att vi fattat beslut i frågan – skulle det ändras. Nu på västkanten har det plötsligt inte gått tillräckligt lång tid. Det finns ingen logik i resonemanget.

Anf. 137 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag hörde här i debatten ordet luras. Därför vill jag något kommentera det här med 16-åringarna.

När utskottet fattade det första beslutet om att godkänna regeringens inriktning här hade vi att ta ställning till regeringens förslag och, om jag minns rätt, tre olika motioner med tre olika inriktningar. Det handlade om varianter på temat och inriktningen av systemet. Slutförslaget blev att hänsyn togs till en av de tre motionerna. Nu kommer alltså de som är med vid övningskörning, jämfört med hur det är för dem som övningskör med ungdomar som är 17 år och 9 månader gamla, att – vilket man inte tidigare haft möjlighet till – få tillgång till komplett handledning och, om så önskas, till ett komplett utbildningspaket. Jämfört med tidigare övningskörning får man ett mycket bättre underlag för genomförandet av den här typen av övningskörning.

Vi har inte på något vis lurat någon i någon riktning. Det här är resultatet av ett beslut, och det beslutet följs.

Logiken säger att nu valda system är bra. Jag tror att de flesta är överens om att det är bra med en tidig start vad gäller övningskörning. Frågan är dock om det skall vara många som får mer erfarenhet av bilkörning innan de får sina körkort eller om det skall vara få. I det valet har förslaget och beslutet blivit att det handlar om att många skall få den här erfarenheten innan de får sina körkort – detta i kombination med hjälp till handledning, hjälp med utbildningsmaterial osv.

I tidigare debatter har det förekommit påståenden om att det har hänt många olyckor när det gäller den här gruppen övningskörare. Det är fel. Statistiken visar helt klart att det ännu inte finns något som talar för att det här på något vis skulle vara farligt från trafiksäkerhetssynpunkt.

Låt mig slutligen, herr talman, få informera kammaren om att detta system kommer att utvärderas. Men det är något för tidigt att göra det i dag.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Trafiksäkerhets-
frågor*

Anf. 138 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! I den stora fina propositionen – som dock är innehållslös – hittade vi några korn att tala om. Då kom den fråga upp som vi nu diskuterar. Lars Svensk, som då var er talesman, hade faktiskt inte något svar på frågan om hur det skulle bli i det här sammanhanget.

Jag blev faktiskt lurad av Per Egon Johansson när vi talade med varandra på telefon. Så är det bara. Han sade att det med nästan hundra procentig säkerhet skulle bli så som vi hade föreslagit. Detta är, som sagt, ett faktum. Vi blev därför litet lurade, för sedan kom det ju bara en liten folder. Så, Jan Sandberg, ni lurade oss faktiskt!

Anf. 139 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Vi får skilja på olika instanser. Jag kan inte förstå hur man i den här kammaren kan antyda att man blivit lurad av ledamöter i riksdagens trafikutskott och att man sedan, när frågan tas upp i kammaren, hänvisar till en person som inte ens sitter med i riksdagen och som inte var med vid behandlingen av ärendet i trafikutskottet.

Min bild av det utskottet fattade beslut om är att det mycket väl överensstämmer med det beslut som sattes i sjön. Jag tror att en del ledamöter i denna kammare måste vara litet varsammare med orden.

Anf. 140 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten ytterligare utan vill bara meddela Jan Sandberg följande.

Jag måste erkänna att vi kände oss litet grand överkörda i det här ärendet. Vi trodde alltså att vi skulle få med en viss typ av kurs för den förälder, eller vem det nu är, som övningskör med 16-åringen. Det gick man dock förbi. Men å andra sidan har jag i min tur därefter lyckats lura regeringen några gånger, så jag känner mig helt nöjd med handläggningen av ärendet.

Anf. 141 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! Jag beklagar, Jan Sandberg, att jag i min argumentering nämnde en person som inte längre sitter med i riksdagens kammare. Det var kanske olyckligt. Jag får väl tänka på det till nästa gång.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 29 april.)

13 § Studiestöd m.m.

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande

1994/93:SfU13 Studiestöd m.m. (prop. 1993/94:100 delvis och 1993/94:172).

Anf. 142 LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Det här betänkandet gäller årets budget. Vi har alltså bara behandlat de motioner som gäller själva budgeten med tanke på att det

skulle komma en särskild proposition som skulle vara mera framtidsinriktad. Vi har följaktligen sparat ett antal motioner som handlar om framtiden och om den principiella inställningen till studiestöd av olika slag. Vi återkommer således senare till de frågorna. Nu gäller det, som sagt, bara själva budgeten.

Vi socialdemokrater har ett antal förslag på de olika anslagsområdena. De är kopplade till att vi vill ha fler utbildningsplatser. Riksdagen har redan tagit ställning till utbildningsplatserna. Dessutom har det kommit en kompletteringsproposition som ger oss anledning att återkomma i den frågan. Därför går jag förbi också själva anslagsposterna, där vi har reservationer, och tänker uppehålla mig vid två frågor.

Den ena är det som vi har framfört i reservation nr 2, som gäller kollektiva ansökningar för korttidsstudiestöd. Vi har haft det tidigare, både när det gällt fackliga organisationer och handikapporganisationer. Det har varit en form som har fungerat mycket bra. Bl.a. är det en bra metod för att nå de människor man vill uppmuntra till studier. Dessutom är det mycket enklare för myndigheten att någon annan gör administrationsarbetet.

Men av någon ideologisk anledning avskaffade den borgerliga riksdagsmajoriteten kollektiva ansökningar tidigare. Vi har nu motioner om att man borde återinföra detta. Vi har motioner från olika partiföreträdare som speciellt gäller handikapporganisationerna. Vi socialdemokrater tycker att man gott kan ta upp den här frågan redan nu. Även om man tittar på andra frågor som rör studiestödet bör man kunna bifalla reservation nr 2.

Reservation nr 3 gäller en mycket viktig fråga som jag hoppas att kammarens ledamöter funderar noga på fram till omröstningen. Det handlar om att särskilt vuxenstudiestöd kan utgå vid YTH-utbildning. Regeringen föreslår att den möjligheten inte skall finnas längre, och det har lett till att många känner stor oro för att rekryteringen till den yrkestekniska högskoleutbildningen skall bli mindre, att utbildningens framtid rent av äventyras på många håll.

Detta är ju en utbildning som är mycket viktig för vår industri. Den har varit viktig för egenföretagarna och den har bidragit till att många nya företag har startats. Det är mycket viktigt att vi bygger upp en större teknisk kompetens så att vi kan konkurrera. Där har den här utbildningen bevisligen varit mycket bra. Om man nu med ett sådant här ingrepp skulle äventyra rekryteringen, utan att ange hur man i stället skall stimulera den här typen av studier, är det mycket allvarligt. Det enklaste är att låta bli att göra den här försämringen i dag och stödja reservation nr 3.

Som jag sade, herr talman, återkommer vi till en principdebatt om studiestödsfrågorna. Anslagen får vi diskutera en gång till i samband med kompletteringspropositionen. Därför nöjer jag mig i dag med att yrka bifall till reservationerna 2 och 3.

Anf. 143 HANS DAU (m):

Herr talman! Liksom Lena Öhrsvik vill jag börja med att konstatera att detta är ett litet betänkande som enbart innehåller några budgetposter. Anledningen är att vi har fått ytterligare en proposition. Därför har utskottet

också skjutit på de intressanta motionerna. Det finns ingen anledning att diskutera dem två gånger.

I den proposition som vi har fått, som heter 1993/94:156 och som vi skall börja behandla i utskottet i nästa vecka, tar man upp en del begränsade frågor och föreslår en parlamentarisk beredning. Vi får väl se vilket resultat vi når fram till i utskottet, om vi hänskjuter allt till beredningen eller om vi beslutar i vissa frågor. Det får vi ta upp i utskottet.

En av de två reservationer som Lena Öhrsvik tar upp gäller kollektiva ansökningar. Vi beslöt redan 1992 att man skulle ta bort dem. Det beslutet trädde i kraft den 1 juli 1992. Lena Öhrsvik antydde att man skulle diskutera detta i den föreslagna beredningen. Men hon tyckte att man redan nu skulle fatta beslut. Det tycker inte majoriteten i utskottet.

Då det gäller reservation 3 om YTH tycker regeringspartierna, och det har vi fått majoritet för i utskottet, att den utbildningen bör jämföras med andra högskoleutbildningar. Det innebär en besparing i statsbudgeten på 25 miljoner. Vi tror att denna, liksom andra högskoleutbildningar, kommer att leda till högre lön för dem som går YTH. Erfarenheten visar det. Dessutom säger vi helt klart, för att stilla Lena Öhrsviks farhågor, att regeringen skall följa upp detta. Skulle det bli som hon säger finns det givetvis anledning att se över detta. Men vi tror inte att det kommer att bli så.

Dessutom vill jag betona, eftersom jag har hört att andra inte har uppfattat detta, att både regeringen och utskottet säger att den som har påbörjat YTH före den 1 juli 1994 skall få fortsätta de studierna med samma studiestöd som tidigare.

Lena Öhrsvik berörde aldrig reservationerna 1 och 4. De innebär att man får en ökad belastning på statskassan på 687 miljoner. Det anser inte vi från utskottsmajoriteten vara rimligt. Skulle det sedan visa sig att antalet utbildningsplatser ökas kommer man självklart som en följd även att öka anslaget. Men att gå den här vägen anser vi vara omöjligt.

Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de fyra reservationerna.

Anf. 144 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Vuxenutbildningen och vuxenstudiestödet består i dag av ett näst intill obegripligt lappverk, vilket gör det omöjligt att överskåda. Ny demokrati har i en motion som ännu inte har behandlats i utskottet förordat ett samordnat vuxenstudiestöd. De olika formerna av studiestöd skapar problem med sin komplexitet och ger studier på olika villkor.

Efter utskottsbehandlingen har det för min del framkommit en del ytterligare information, vilket kanske skulle ha resulterat i ett annat ställningstagande.

YTH-utbildning har i dag en 65-procentig bidragsdel, och resten är lånedel. Med regeringens förslag på en 30-procentig bidragsdel och resten lån kan eventuellt den höga kompetensnivån bland dem som erhåller YTH-utbildning vara i fara. Det är nämligen ofta människor som har en mycket god yrkeskompetens, med flera års yrkeserfarenhet, som börjar på YTH. De flesta som studerar på YTH har förmodligen också hunnit bilda familj och

har därmed även den sociala aspekten att ta hänsyn till när man söker till utbildningen.

Med regeringens förslag sänks totalbeloppet till 6 846 kr för alla YTH-studerande, oavsett tidigare a-kassenivå. Det som kanske är litet stötande i förslaget är inte att regeringen vill försämrå för en grupp som har relativt hyfsad finansiering av sina studier, utan att man inte vill förbättra för dem som har det sämst, t.ex. studerande på grundläggande vuxenutbildning.

Antalet studerande på YTH som fått SVUX under åren 1990–1993 är inte mer än 1 000 elever. Det skall ställas mot det totala antalet SVUX-ansökningar under samma period som uppgått till drygt 150 000.

Egentligen skulle man i första hand ha infört ett samordnat vuxenstudiestöd, som vi lagt fram förslag om i vår motion Sf526, och därefter diskuterat eventuella justeringar för de studerande som befinner sig i gråzonen mellan gymnasieutbildning och högskola.

Jag kan trots det nämnda ansluta mig till utskottsmajoritetens beslut tack vare utskottsskrivningen som säger: Utskottet utgår från att regeringen fortlöpande följer upp denna fråga utan något särskilt tillkännagivande från riksdagens sida.

Tyvärr har det visat sig att teori och praktik kan vara två helt olika saker. Tack vare Ny demokrati kan man emellertid snabbt rätta till felaktiga beslut där det visat sig att de teoretiska riksdagsbesluten blir olämpliga i verkligheten. Alla kan vi göra fel. Måttet på kompetens visar man genom sättet att rätta till felen.

I arbetsmarknadsutskottet fattades i mitten av 1993 ett felaktigt beslut som drabbade bl.a. komvuxelevernas utbildningsbidrag. Riksdagens felaktiga beslut trädde i kraft den 1 juli 1993. Endast Ny demokrati insåg hur felaktigt beslutet i verkligheten blev. Redan den 19 november, dvs. tre och ett halv månad efter beslutets ikraftträdande, kom vi in med en skrivelse till arbetsmarknadsutskottet påpekande hur fel allting blev och föreslog ett tillrättaläggande. Ny demokrati fick den 8 december ett enhälligt utskott att tillstyrka vår begäran.

Många politiska partier törs inte göra de här justeringarna, trots att de är befogade, med tanke på att de kan bli kallade för "vingelpartier". Ny demokrati rättade till ett felaktigt beslut och naturligtvis stod det i alla politiskt styrda medier hur Ny demokrati vinglat i sitt beslut, inte ett ord om att vi rättat till ett felaktigt riksdagsbeslut och i stället anpassat förutsättningarna till verkligheten.

Vi kommer att mycket noga följa utvecklingen av fallet YTH. Skulle det visa sig vara befogat, kommer vi att agera på samma sätt som tidigare för ett omedelbart tillrättaläggande. Skulle det visa sig att man i den i betänkandet nämnda propositionen inte tar ett radikalt grepp i riktning mot ett samordnat vuxenstudiestöd, utan bara fortsätter med småjusteringar av lappverket, kommer vi fortsättningsvis att agera på ett annat sätt.

Anf. 145 LENA ÖHRSVIK (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är ganska fegt av Arne Jansson att först säga att det var ett dåligt beslut och sedan krypa till korset. Det är enkelt att justera det redan vid voteringen om ärendet. Det kommer helt klart att

påverka rekryteringen till studier som börjar redan under höstterminen 1994. Övergångsbestämmelserna gällde bara den som redan har fått särskilt vuxenstudiestöd före den 1 juli. Skall man göra någon förändring skall det göras nu, i samband med voteringen. Kryp inte undan den här gången!

Anf. 146 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Precis som jag anförde är jag nöjd med den skrivning som utskottet har gjort. Man uppmanar regeringen att noga följa utvecklingen. Utskottets skrivning är en stark skrivning som borde efterlevas av regeringen. Det har vi sett prov på vid ett antal tillfällen tidigare, eller hur?

Anf. 147 LENA ÖHRSVIK (s) replik:

Herr talman! Det hjälper inte handla när utbildningen har lagts ner.

Anf. 148 HANS DAU (m) replik:

Herr talman! Arne Jansson säger att han är rädd för att den beredning som skall tillsättas blir kraftlös och bara tar upp detaljer. Jag hoppas att Arne Jansson eller den av hans partivänner som kommer med i beredningen framför det kraftfulla, om ingen annan gör det.

Anf. 149 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Om man följer detta mycket noga, Lena Öhrsvik, och agerar precis som vi gjort i tidigare fall kan man rätta till saker och ting innan det går så långt som Lena Öhrsvik befarar.

Kommer vi med i beredningen kommer vi säkert, Hans Dau, att där ta krafttag.

Anf. 150 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Det här betänkandet känns litet överspelat på flera punkter: dels vad gäller storleken på anslagen, som både vi och socialdemokraterna har motionerat om men där det nu finns en kompletteringsproposition, dels har en ny proposition om vissa ändringar i studiestödssystemet i övrigt nu kommit. Den propositionen skall debatteras i kammaren den 30 maj.

Det som inte är överspelat i betänkandet är frågorna om särskilt vuxenstudiestöd vid YTH-utbildning och begäran om återinförande av möjligheten till kollektiv ansökan för handikapporganisationer. Det är frågor som fortfarande är aktuella och som jag tycker är intressanta.

Den yrkestekniska högskoleutbildning som kom till i slutet av 70-talet har bevisligen bidragit med värdefullt kompetenstillskott för industrin. Utbildningsformen i sig är förenad med vissa problem, men det finns nu långt gångna planer att rätta till problemen. De går att lösa. Det är väldigt intressanta planer med fjärrundervisning med TV-teknik och möjligheter att studera på distans, på halvfart osv. Det finns naturligtvis flera grupper studerande – inte bara från industrin – som studerar vid YTH.

Det vore väldigt dumt att i nuläget, i stället för att utveckla och utvidga den här utbildningen, dra undan mattan genom att försämra ekonomin för de studerande. Vi kommer därför att rösta för reservation 3.

Några ord om reservation 2. Vänsterpartiet motsatte sig både ändringarna

i timstudiestödet och internatbidraget, liksom borttagandet av möjligheten att inlämna kollektiva ansökningar. Vi är naturligtvis fortfarande av den uppfattningen. En begäran finns nu i en socialdemokratisk reservation om att återinföra möjligheten för handikapporganisationer att lämna in kollektiv ansökan. Det är ett mysterium att utskottet inte har tillmötesgått den. Det skulle innebära en billigare administration både för handikapporganisationerna och för CSN och även ett effektivare genomförande av de anordnade kurserna. Jag kan inte se något vettigt och hållbart motiv till att inte återinföra den möjligheten.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Allmän kultur-
verksamhet m.m.*

Anf. 151 HANS DAU (m):

Herr talman! Jag vill bara poängtera att det inte råder några delade meningar här om att YTH-utbildningen är viktig. Vi har sagt att den skall jämföras med andra högskoleutbildningar. Det kanske kan vara värdefullt för dem som får den utbildningen.

Dessutom vill jag poängtera vad jag sade i mitt inledningsanförande och vad även Arne Jansson betonade, att riksdagen uppmanar regeringen att se över om detta skulle få negativa effekter.

Anf. 152 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag vill bara konstatera att regeringen i det här fallet, liksom i så många andra fall, väljer att stoppa och förändra en bit i ett system, vilket riskerar att ge återverkningar. Det blir svårare att utvidga och utveckla YTH-utbildningen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 april.)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 17.58 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

14 § Allmän kulturverksamhet m.m.

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1993/94:KrU19 Allmän kulturverksamhet m.m. (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 153 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Socialdemokraterna vill satsa en halv miljard extra på kultu-
rens område. Det sker bl.a. på följande sätt.

1. Vi vill satsa på barn och ungdom. Det är viktigt. Det som händer runt om i landets skolor i dag är en nedrustning inom kulturområdet. Satsningarna på kultur i skolan är borta. Socialdemokraterna tycker, tvärtemot detta faktum, att satsningar på kultur och på medier i skolan måste utvecklas. Dagens ungdom växer upp i en mediedominerad miljö. Kunskap om och insikt i dessa frågor är nödvändiga, inte minst ur yttrandefrihets- och kunskapssynpunkt, vilket självfallet är oerhört centralt i varje demokratiskt samhälle.

Tyvärr har utskottets majoritet när det gäller barn- och ungdomskultur inte ens accepterat en blygsam uppräknings anslag till Marionetteatern på en kvarts miljon kronor.

I dag fick jag via text-TV veta att barnboken Linnea i målarens trädgård av Lena Andersson och Christina Björk fått priset för bästa barnbok 1993 i Warszawa. Man kan möjligen säga att det trädgårdsland som utgör barnkultur skall vattnas och vårdas, inte torka ut och vanvårdas.

Reservationerna 17 och 22 handlar om att satsa på barn- och ungdomskultur, och jag yrkar bifall till dem.

2. Det är viktigt att bekämpa främlingsfientlighet och rasism. I en tid då främlingsfientlighet gör sig gällande i vårt land är det viktigt att skapa bättre möjligheter för invandrare att leva och verka i Sverige. Därför är det bra att ett enigt utskott – förutom Ny demokrati – nu föreslår en höjning av anslaget till Immigrantinstitutets arkiv- och dokumentationsverksamhet i Borås. Men det är beklagligt att regeringspartierna inte gått med på att uttala att Sveriges invandrarinstitut och museum i Botkyrka inför kommande budgetarbete bör få förstärkt statligt stöd. Om så sker skapas förutsättningar för att Invandrarinstitutet skall kunna fylla uppgiften som ett nationellt, mångkulturellt centrum.

Jag yrkar bifall till reservation 6.

3. Utan konstnärer, ingen konst. Att en framgångsrik kulturpolitik är omöjlig utan fullödiga konstnärliga insatser är en självklarhet. Här ställer kulturarbetare stora förhoppningar på den arbetande Kulturutredningen. Det gäller villkoren för bild- och formkonstnärer, författare, scenkonstnärer, musiker, fotografer och flera andra. I detta sammanhang måste frågan om en egenavgiftsfond äntligen prövas. För regeringens del ligger den frågan för närvarande begravd någonstans i skrivbordet hos kulturministern.

Att arbetslösheten är extremt hög bland konstnärer är ingen hemlighet, och att de som har jobb ofta lever under mycket knappa ekonomiska omständigheter är allvarligt.

Något, om än litet, borde vi kunna göra under tiden som Kulturutredningen arbetar. Centrumbildningarna är då viktiga organisationer för att många konstnärer skall kunna få bättre arbetsmöjligheter och fler jobb. Centrumbildningarna förtjänar ett bättre stöd.

Det är också viktigt att t.ex. bildkonsten görs tillgänglig för fler. Folkrorelsernas konstfrämjande fyller, tillsammans med studieförbund och samlingslokalhållande organisationer, en sådan funktion. Staten bör också, enligt Socialdemokraterna, stödja vandringsutställningar i Sveriges konstföreningars och folkrörelsernas konstfrämjandes regi.

Det är bra att utskottet begär en förstärkning av det statliga stödet till folkrörelsernas konstfrämjande, men det räcker inte. Därför vill vi införa en ny

anslagspost, Konstbildning och organisationer inom bild- och formkonstområdet. Detta tillför 12 miljoner kronor, och av detta skall 5 miljoner kronor avse utställningsersättning.

Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 3 och 7.

4. Vi vill vidga deltagandet och skapa jämlikhet. Flera utredningar, gjorda av bl.a. Kulturrådet, visar att det mesta fortfarande återstår att göra för att fler genom kulturella aktiviteter skall kunna få del av ett rikare kulturutbud. Klasskillnader och geografiska skillnader slår hårt. Socialdemokraterna vill därför göra satsningar på kultur i arbetslivet, arbetsplatsbibliotek, kultur i vården, kultur för handikappade – just för att medverka till att skapa kulturell jämlikhet. Det är för övrigt typiskt för den syn som de partier som utgör det nuvarande regeringsunderlaget här i riksdagen har på kulturell jämlikhet, som tar sig uttryck i att man har slopat stödet till arbetsplatsbiblioteken.

Inom flera fackliga organisationer pågår nu en diskussion om att göra 1995 till ett år då speciellt kultur i arbetslivet uppmärksammas. En sådan satsning är bra, och den förtjänar allt stöd.

Jag yrkar bifall till reservation 23.

5. Vi vill slutligen ha kultur i hela landet. Det är viktigt att kulturen tillåts att inta en särställning – kalla det gärna "det kulturella undantaget".

Det var bl.a. detta som fransmännen så framgångsrikt hävdade utan något svenskt stöd i samband med GATT-förhandlingarna. Från svensk sida hördes inte ett pip. Fransmännen lyckades i GATT-förhandlingarna att etablera det kulturella undantaget.

Kultur handlar i mycket om identitet. Man skall uppleva att man är en del av sitt samhälle, och man skall känna till samhällets bakgrund. Vårt kulturarv spelar självfallet en stor roll.

Museiutredningen har nyligen visat att de centrala och regionala museerna runt om i landet har närmare 40 miljoner föremål som måste vårdas. Om inte det sker överlåter vi vårt kulturarv åt mal och råttor. Vårt kulturarv förtjänar ett bättre öde.

Reservation nr 21 handlar bl.a. om föremålsvård. Jag yrkar bifall också till den.

Socialdemokraterna vill investera i kulturen. Att investera i kultur är att investera i människors utveckling, framtiden, yttrandefrihet och demokrati, öppenhet och internationalism och i vår gemensamma rikedom.

Anf. 154 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Ett av målen för Vänsterpartiets kulturpolitik är att ge en bättre grund och en god förutsättning för barn och ungdomar att aktivt tillägna sig och använda sig av olika kulturella uttrycksmedel.

Dagens barn och ungdomar är redan stora konsumenterna av kultur. Frågan är bara vilken sorts kultur de konsumerar. Vi vet att barnens framtida kulturliv grundläggs i barn- och ungdomsåren. Dagens barn är morgondagens kulturskapare och kulturkonsumenterna.

Vi i Vänsterpartiet tycker att de är värda att satsa på även i ekonomiskt ansträngda tider. Vi kan inte acceptera att skolan – som berör och når alla barn och ungdomar – utarmas på kultur och kulturbildning och reduceras till

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Allmän kultur-
verksamhet m.m.*

rena inlärningsanstalter. Därför har vi anslagit 12 miljoner kronor till en första insats i ett projekt som kallas Kultur i skolan.

Theodor Kallifatides säger på s. 99 i Förnyelse och kontinuitet – det är en essäsamling som Kulturutredningen ligger bakom – i ett resonemang om vad kulturpolitik är och borde vara:

”En kulturpolitik måste syfta till att få Kalle kompetent att gå på teater, att läsa böcker, lyssna på musik.”

Jag instämmer till fullo i detta. Theodor Kallifatides har förstätt vilken skolans uppgift är.

Jag säger också att Kalle och alla hans kompisar går minst nio år i skolan. En kulturpolitik i Theodor Kallifatides mening är kanaliserad via skolan. Den når Kalle och alla hans kompisar oavsett vilken socialgrupp de tillhör, var de bor och vilka ekonomiska och andra villkor deras föräldrar lever under.

Herr talman! I samma bok skriver Suzanne Osten på s. 141:

Det är väsentligt att lyfta fram och fokusera de viktigaste kultupolitiska uppgifterna och att koppla yttrandefrihetsfrågan till att gälla konstnärliga uttryck för och med barn. Barn som inte kan uttrycka sig själva konstnärligt kan inte göra sig hörda med full kapacitet.

Målgruppen små barn t.o.m. ungdomar i gymnasieskolan borde intensivt behandlas med storartade konstnärliga satsningar – såsom dans, installationer, forskning, dikt, måleri och teater – med alla samhällets dynamiska och mest konstnärliga uttryck och få prova att själva uttrycka sig i världen. Vad är världen i dig? Det är kontinuerligt skapande.

Lämpliga vägar för att stärka kulturens ställning bland barn och ungdomar är enligt Suzanne Osten:

- praktisk/teoretisk konstutbildning för lärare,
- öronmärkta pengar för teater, konst, musik etc. till skolor,
- omfördelning av resurser till förmån för barn i kulturinstitutionernas verksamhet, förskola, skola,
- egen nyskapande verksamhet med professionella lärare för barn och ledare,
- regelbundna möten med professionell konst,
- obligatorisk undervisning i pedagogik och barnkultur på statliga konstskolor med praktik i skolor, förskolor, fritidshem och ungdomsgårdar.

Herr talman! Bättre argumentation än Theodor Kallifatides och Suzanne Ostens inlägg i den här skriften för en satsning på kultur i skolan, precis som Vänsterpartiet har föreslagit, står inte att finna.

Med en rekommendation om att läsa artiklarna i dess helhet i skriften Förnyelse och kontinuitet vill jag yrka bifall till min meningsyttring avseende mom. 27 i betänkandet.

Anf. 155 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Då jag inte kan se Göran Åstrand här i kväll som skulle föra majoritetens talan i debatten med oppositionen får jag nöja mig med att yrka avslag på reservationerna och yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Herr talman! I detta betänkande tillstyrks en motion av Hans Nyhage och

mig om ytterligare stöd till Immigrantinstitutet i Borås. Det är mycket glädjande. Detta institut grundlades 1973. Det har utvecklats till invandrarnas egen dokumentations- och informationscentral när det gäller invandrarfrågor. Institutet har varit pionjär inom invandrar- och flyktingfrågor och har i dag faktiskt Nordens största samling av litteratur i ämnet.

Immigrantinstitutet har genom ett eget förlag utgivit över hundra publikationer, och institutet utger tidskriften Invandrarrapport och ger en omfattande service åt forskare, studerande, allmänhet när det gäller invandrarfrågor. Institutet anordnar kurser, konferenser, kulturprogram och utställningar med anknytning till frågor som rör den internationella immigrationen och förmedlar medverkande till olika kulturella arrangemang runt om i Sverige.

Som Åke Gustavsson sade har Immigrantinstitutet under alla dessa år aktivt arbetat mot främlingsfientlighet, både genom att arbeta med information till allmänheten och genom riktad information till organisationer, beslutsfattare och politiker samt inte minst genom direkt kontakt med skolorna.

Herr talman! Tillstyrkandet av vår motion är mycket glädjande. Det innebär ett välförtjänt erkännande av institutet och dess värdefulla arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 april.)

15 § Arkiv m.m.

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1993/94:KrU23 Arkiv m.m. (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 156 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Kulturutskottets betänkande nr 23 innehåller bl.a. ett tillkännagivande till regeringen om att bygga ut Vadstena vallar. Det är bra att vi har kommit så långt i diskussionen att vi har kunnat enas över alla parti-gränser att något måste göras. Det har varit en långdragen fråga som har diskuterats under många år. Frågan har varit uppe till diskussion i fyra år, och vi har förutsatt att regeringen skall göra något i sakfrågan.

I årets budgetproposition framgår att handläggningen fortfarande pågår i ärendet som gäller den s.k. landsarkivorganisationen och det uppdrag Riksarkivet har fått att meddela vilket sätt frågan skall hanteras på. Vi i majoriteten av utskottet har varit irriterade över att vi har fått nöja oss med den skrivningen. Olika faktorer har gjort att det inte har blivit ett tillkännagivande i det avseendet just nu, utan i stället får frågan gå en sväng till och regeringen får återkomma i den delen. Nu gäller det frågan om den övriga allmänna kulturella upprustningen och satsningen på Vadstena slott som utskottet på olika sätt har enats om. Det betyder inte på något sätt att vi socialdemokrater är nöjda med handläggningen.

I årets budgetproposition har regeringen uttryckt på tre rader att den av

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Arkiv m.m.

utskottet förutsatta fortsatta beredningen av frågan om en fortsatt utbyggnad av vallarna vid Vadstena slott ännu inte är avslutad. Det är väldigt otillfredsställande att det är så. Men vi hoppas att när nu utskottet gör ett tillkännagivande i en del av ärendet att den andra delen får sin lösning så småningom, dvs. att regeringen och Riksarkivet kommer fram till vilken arkivorganisation det skall vara i det området.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 157 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Arkiv kallas ibland för nationens minne, och det är förvisso så. Här kan den enskilde medborgaren få ytterligare upplysningar, kanske kring något som denne läst i tidningen och vill fördjupa sig i. Här finns den växande skaran av släkt- och hembygdsforskare som söker sin kunskap. Här kan den vetenskapligt skolade forskaren med beprövade metoder vidga sin egen och andras kunskap om det förflutna för att belysa och bidra till lösningen av aktuella samhällsproblem.

Det finns i dag ett ökat bevarandeintresse hos en bred allmänhet. Bakgrunden till detta tror jag kan sökas i den snabba omvandlingen i vårt århundrade av hela det svenska samhället. En god försörjning av kunskap och kultur förutsätter en rationell arkivhantering. Stora krav ställs på effektivitet. Men det får inte hindra arkiven från att fullgöra sina kulturella och kunskapsförsörjande uppgifter.

Av naturliga skäl har landsarkiven sedan lång tid tillbaka stått i centrum för debatten. De skall kunna svara upp mot initiativ från kulturlivets olika företrädare och ha kontakter med kommuner och enskilda institutioner. Avsaknaden av en helt utbyggd organisation för landsarkiven har debatterats i riksdagen ett flertal gånger de senaste åren. Det har gällt allt från utbyggnad av Vadstena vallar till arkiv i Karlstad, Jönköping, Kalmar och Växjö.

Ett förslag till ett större steg på vägen mot fler landsarkiv finns nu på riksdagens bord. I det betänkande vi nu debatterar finns förslag om nylokalisering till Karlstad i samverkan med Värmlandsarkiv.

Under en följd av år har vi i kulturutskottet och i riksdagens kammare debatterat frågan om Vadstena slotts vallar. Äntligen har riksdagsledamöterna från Östergötland, som ihärdigt år efter år väckt motioner, fått visst gehör genom kulturutskottets tillkännagivande till regeringen om vallarna. Ärendets gång i riksdagen finns utmärkt refererat i kulturutskottets betänkande. Jag hänvisar i denna del till den redovisningen.

Kulturutskottet gör nu gemensam sak med motionärerna och bedömer att det är nödvändigt att försvarsvallarna runt Vadstena borggård snarast återuppförs. Utskottet anför vidare att möjligheten att uppföra en scenanläggning för i första hand Vadstena-akademien måste beaktas.

Tack vare tidigare beslut här i riksdagen om satsningar på ROT-åtgärder i statliga kulturbyggnader och anslag till övriga sysselsättningskapande åtgärder, bör det nu vara möjligt att få starta den eftersträlvade återuppyggnaden. Det är inte enbart till gagn för Östergötlands invånare utan för hela nationen. Vadstena vallar utgör, som jag ser det, ett unikt kulturhistoriskt nationellt kulturarv.

Jag har från Kulturdepartementet inhämtat färskas uppgifter som bekräftar att olika utbyggnadsalternativ nu studeras ingående av Statens fastighetsverk. Samtidigt pågår också ett samråd mellan Fastighetsverket och Riksantikvarieämbetet vad gäller utformningen. Samråd pågår också mellan Fastighetsverket och Riksarkivet vad gäller arkivbyggnadsfrågan. Hög aktivitet i ärendet råder alltså.

Men naturligtvis måste hänsyn tas till kulturmiljöaspekterna. Då kan förslaget få en acceptabel utformning från kulturmiljösynpunkt.

Herr talman! Till betänkandet finns tre reservationer fogade. Alla är från Ny demokrati. De gäller anslagen till Riksarkivet och landsarkiven, Språk- och folkminnesinstitutet och Svenskt biografiskt lexikon. Ny demokrati vill bevilja ett lägre anslag än vad regeringen föreslår.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 158 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Tillåt mig först att vara litet nostalgisk och historisk. Vadstena slott är, tycker vi nog alla, från kulturhistorisk och arkitektonisk synpunkt en av Sveriges intressantaste renässansbyggnader.

Slottet började uppföras redan 1545. Efter diverse tillbyggnader stod det färdigt i början av 1600-talet. Som så många andra byggnader av liknande art fick slottet förfalla under 1700- och 1800-talen. Men trots det är det ändå i dag en mäktig och levande kulturbyggnad. I jämförelse med övriga Vasaslott har byggnaden i stort sett stått orörd sedan byggnadstiden.

Jag kan nämna portvalvets båda portaler från 1563, som anses vara av mycket hög konstnärlig kvalitet. Portvalven saknar faktiskt motstycke i hela norra Europa. Stjärnvalven i slottskyrkan är också berömda. De har den största spännvidden i hela landet. I likhet med de andra Vasaslotten byggdes Vadstena slott som en försvarsanläggning. Slottets borggård var omgärdad med vallar. Dessa revs helt sonika på 1850-talet.

Från arkivsynpunkt har slottet långa traditioner. Ända sedan 1899 har det varit säte för landsarkivet. För över tio år sedan byggdes den östra vallen i syfte att ge lokaler till landsarkivet. Men vi vet alla att det fanns ett beslut redan då att fortsätta utbyggnaden. Det dröjde inte länge förrän det stod klart att det behövdes ytterligare utrymme för landsarkivet. Det problemet har man nu löst genom att använda andra arkivlokaler ute i kommunen. Också slottets rikssal används som arkivlokal.

Jag tror att det åtminstone för oss östgötar, som nu under många år motiverat i den här frågan, står helt klart att vi bl.a. är intresserade av att landsarkivet skall få nya arkivutrymmen så att exempelvis slottets rikssal skall kunna användas för annat.

Slottet har stort kulturhistoriskt värde även ur en rent pedagogisk synvinkel. Det har stor betydelse för turismen i Vadstena och hela västra Östergötland. Många kommer till slottet för att besöka drottningvåningen. Jag vill påpeka att med den har ett mycket gott och pietetsfullt arbete gjorts av en stiftelse, Vadstena slotts möblering, som efter bästa förmåga försöker återställa en intressant slottsmiljö. Jag tror att många med mig tycker att det vore

mycket värdefullt om fler rum i slottet, framför allt rikssalen, kunde frigöras och bli tillgängliga för allmänheten.

Allt detta kan man lösa när de resterande vallarna byggs ut.

Som jag sade så har frågan om uppbyggnad av södra och västra vallarna skjutits upp av olika skäl. Men nu, herr talman, kommer jag äntligen att få vara med om att en, som jag hoppas enig riksdag röstar för att vallarna skall bli återuppbyggda. Jag måste erkänna att det känns mycket tillfredsställande.

Under mina år här i riksdagen har det ofta hänt att jag fått frågan vad jag, eller mitt parti, egentligen uträttat här. Naturligtvis blir svaret olika, beroende på vem som frågar och vilket humör man är på. Det kan vara ett beklagande och litet gnäll över att man som vänsterpartist så sällan får vara med om att nå konkreta framgångar, men att man minsann med övermått får ta del av allt arbetet. Ibland får man i stället förklara att politiskt arbete inte så ofta ger snabba besked om att man lyckats, utan att det är ganska långsiktigt, och nog kan vi påverka osv.

Jag hoppas att jag efter voteringarna i alla fall kan säga att ibland så lönar det sig med långt och ihärdigt arbete. Nu står ett enigt utskott bakom min och fem andra östgötamotioner, som alla vill ha en uppbyggnad av Vadstena slotts vallar. Det finns ingen reservation i ämnet.

Jag skall erkänna att jag är nästan litet löjligt glad över detta. Det kommer att betyda väldigt mycket, inte bara för Vadstena, utan för hela den västra regionen i Östergötland. Det kommer att ge bra med arbetstillfällen, och vi motionärer är övertygade om att detta kommer att berika den kulturella miljön i området.

Men säg den glädje som får vara ogrumlad. Nu börjar redan olyckskepparna kraxa om att det faktiskt går att läsa det här betänkandet så att det bara blir litet sandhögar omkring borggården. Det är möjligt, herr talman, att jag har alldeles för stor tilltro till Kulturdepartementet, Riksarkivet, Statens fastighetsverk, Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelsen i Östergötland och Vadstena kommun. Det är möjligt att det går att schabbla bort hela det här projektet så att det bara blir en "tummetutt", men jag tror inte att man kommer att göra det. Det här är ett gemensamt intresse för alla dessa instanser och alla oss för att det skall bli en vettig, trevlig och berikande miljö.

Det kan inte heller råda något som helst tvivel om var utskottet står. Motionerna har varit närmast likalydande under årens lopp. Det råder inget tvivel om att vi värnar om Landsarkivet.

Visserligen kan man säkert läsa utskottsbetänkandet som fan läser Bibeln, men jag vill påstå att detta med att kulturutskottet lyfter fram kulturmiljöaspekten som det primära ger en extra tyngd till beslutet.

Själv har jag föreslagit att man skulle utlysa en arkitekttävling för att komma fram till ett bra förslag på såväl själva utformningen av arkivlokalen som scenen och åskådarplatserna, naturligtvis efter direktiv från Riksantikvarieämbetet och Fastighetsverket. Jag tycker att det vore ett bra sätt, också att sprida intresset för projektet.

Jag tänker alltså, herr talman, fortsätta att vara glad och nöjd över att ha kunnat bidra till att Vadstena slotts vallar äntligen blir färdiga. Jag vill med detta yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr talman! Här kommer en glad motionär till. Jag har också under årens lopp väckt ett antal motioner om Vadstena slotts vallar och behovet av att de skall återuppgyggas, både ur kulturhistorisk synpunkt och med hänvisning till Landsarkivets behov av utökade lokalytor.

Som motionär har jag nu fått min framställan i alla fall till hälften beviljad. Det känns givetvis mycket bra. Det gläder mig att utskottet enhälligt uttalat att det är nödvändigt att möjligheterna för en fortsatt utbyggnad och restaurering av Vadstena slottsanläggning utan dröjsmål provas.

Den del vi motionärer inte har fått tillgodosedd gäller Landsarkivets behov av utökade lokalytor. Som redan sagts är Landsarkivet inrymt i slottsanläggningen i Vadstena och har inte längre något expansionsutrymme. Eftersom det befintliga arkivet inte räcker till hyr man i dag lokaler som inte alls är bra för ändamålet.

Utskottet hänvisar till att det är Riksarkivet som skall pröva behovet av utökade arkivlokaler och menar därför att det inte krävs någon åtgärd från riksdagens sida.

Däremot anför utskottet att riksdagen med anledning av motionerna skall ge regeringen till känna, att det är nödvändigt med en utbyggnad av vallarna av andra skäl än behovet av utvidgade arkivlokaler.

Det är, som jag sagt tidigare, mycket positivt att utskottet så tydligt framför sin uppfattning att det från kulturmiljösynpunkt är synnerligen angeläget att slottsmiljön i Vadstena återställs inom den närmaste tiden.

Vi motionärer delar givetvis denna synpunkt, men vi ser också att man på det här viset skulle kunna klara Landsarkivets behov av utökade lokalytor. Vi menar också att det ur samhällsekonomiskt perspektiv måste vara mer ekonomiskt att lösa dessa frågor tillsammans och i vilket fall inte vidta sådana åtgärder att det förhindrar en gemensam lösning.

Jag vill fråga utskottets ledamöter – även om det redan har kommit fram vissa synpunkter – hur de diskuterat i den här frågan. Innebär ert ställningstagande att ni anser att det skall vara möjligt att inrymma arkivutrymmen i de vallar som man avser att återuppföra?

Jag ser fram emot att få svar på frågan. Samtidigt yrkar jag givetvis bifall till utskottets hemställan.

Anf. 160 STINA GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Det är roligt att höra att Sonia Karlsson, som företräder oppositionen, känner sig nöjd. Vi som tillhör regeringspartierna är inte bortskämda med det.

Jag skall försöka svara något på Sonia Karlssons fråga. Det hade varit roligt om jag hade kunnat svara ett entydigt ja på den fråga hon ställde kring utbyggnad av landsarkivdelen. Vi har, precis som Sonia Karlsson sade, i utskottet förutsatt att det är Riksarkivet som analyserar de effekter av samhällsutvecklingen som kan medföra behov av ytterligare utbyggnad, och att Riksarkivet därvid vidtar de åtgärder som framstår som nödvändiga.

Skall jag vara litet lokalpatriot, herr talman, så är ju min förhoppning att Småland också skall få sitt landsarkiv.

Anf. 161 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Man kan se att intressena kolliderar ganska snart.

Jag tackar Stina Gustavsson för svaret. Jag hoppas, som jag sade tidigare, att man gör det som är viktigast ur samhällsekonomisk synpunkt.

Om man återuppför slottet ur kultursynpunkt är det också mycket viktigt att ha en levande kulturmiljö. Här skulle man kunna kombinera ett återuppförande av vallarna med en bra användning för dem.

Jag kan upprepa att jag är nöjd. Jag kan väl också säga att i Östergötland har vi varit oerhört eniga över partigränserna i den här frågan. Det visar de motioner som har avlämnats under årens lopp.

Anf. 162 LEO PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara säga till Sonia Karlsson att utskottet under alla år har haft ambitionen att man skall bestämma sig för vad man skall göra med Riksarkivet. Åtminstone i vårt parti har vi diskuterat att om man skall restaurera bör man göra det på ett sådant sätt att man inte förhindrar tillgången till arkivlokaler. Vi har ansett att just nu bör vi vänta och se vad man kommer fram till. Utskottet får återkomma vid ett annat tillfälle och se efter om man inte har rättat sig efter vad vi under så många års tid har sagt.

En annan sak som är anmärkningsvärd, som Sonia Karlsson inte rör för, är att ingen representant för Ny demokrati är här och yrkar bifall till partiets reservationer. Om man tycker det är viktigt...

Anf. 163 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får erinra om att repliken avser Sonia Karlsson.

Anf. 164 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag är nöjd med svaret. Jag känner att jag har utskottets ledamöter med mig i den här frågan. Jag hoppas att man när man gör dessa bedömningar kommer att komma fram till att den bästa lösningen är att både återuppföra slottsvallarna och att bedriva en bra verksamhet vid landsarkivet i Vadstena.

Anf. 165 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Jag kan säga att jag i viss utsträckning står här och firar tioårsjubileum. Jag tror att det är tio år sedan jag väckte min första motion om utbyggnad av Vadstena vallar.

Elisabeth Persson har redan berört hela historien. Det är delvis en eländes historia, skulle man kunna säga. Det har genom tiderna fattats många beslut om en restaurering av Vadstena slott – utan att en restaurering verkligen har kommit till stånd.

Nu skriver utskottet att man eftersträvar en "fortsatt utbyggnad och restaurering av Vadstena slottsanläggning". Leo Persson konstaterade tidigare att han och det parti han företräder är fullt beredda att ta de hänsyn som här behöver tas, så att de utbyggda lokalerna kan användas på bästa möjliga sätt.

Jag förutsätter att jag slipper återkomma med en motion om Vadstena slotts vallar i framtiden. Den restaurering som ägde rum var klar 1982. Då hade man fått okej från Riksantikvarieämbetet, så till vida att om man senast

år 1992 hade färdigställt allt kunde man få dispens för några år. Nu är det 1994. Vi har inte sett något resultat, men om det fattas ett beslut som sedan omsätts i praktiken är det bra.

I Vadstena är man litet rädd. Elisabeth Persson talade om att det kunde bli fråga om att skyffla dit ett antal sandhögar. Det är väl i så fall snarare risk för att det blir jordhögar, och det vore sannerligen inte mycket bättre. När man en gång i tiden gjorde en utbyggnad gjorde man naturligtvis en mycket stor miss, eftersom man inte byggde ut det här i sin helhet. Som vi alla vet har man en avklipp vall. Man kan bara hoppas att det inför framtiden görs någon form av betongfundament som sedan kan utnyttjas i de sammanhang som kan bli aktuella.

Utskottet har helt klart för sig att det behövs ytor. Det kommer säkert att behövas ytterligare arkivutrymmen. De lokaler man nu använder är inte särskilt ändamålsenliga. Man behöver bygga ut ytterligare utrymmen i slottet. Det behövs även för kulturella ändamål, vilket har påpekats. Det behövs från ren turismsynpunkt.

Hur som helst är det roligt att kunna konstatera att utskottet nu har varit positivt. Jag förutsätter att de som skall verkställa beslutet tar alla de hänsyn som talarna har anfört för att se till att Vadstena används på bästa sätt i framtiden.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag bara understryka att Vadstena slott förvisso inte är något slags lokalangelägenhet vare sig för Vadstena eller för västra Östergötland. Vadstena slott är förvisso ett riksintresse. Jag har tidigare sagt att om slottet hade legat i Stockholm hade problemet säkert varit åtgärdat för länge sedan. Nu gör slottet inte det, men en välvillig riksdag kan ändå se till att man reparerar de fadäser som har begåtts i det förgångna.

Tack, snälla utskottet. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 166 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Birger Hagård och jag brukar vanligtvis befinna oss på var sin sida om vallgraven. Även om vi kanske inte kommer att mötas på barrikaderna ser jag fram emot att vi kan mötas på toppen av Vadstena slotts vallar inom en inte alltför avlägsen framtid. Jag ser fram emot detta.

Jag vill också verkligen betona att det har varit mycket angenämt att driva den här frågan i kulturutskottet, eftersom en enig östgötabänk har ställt sig bakom förslagen.

Jag delar faktiskt också Birger Hagårds uppfattning att det finns skäl att förutsätta att alla berörda parter kommer att ta sitt ansvar och att det inte bara kommer att bli sand-, jord- eller andra högar utan väl fungerande vallar. Det här ärendet har blivit mycket väl dokumenterat i kulturutskottets betänkanden under årens lopp. Av olika skäl har man visserligen avstyrkt motionsyrkandena. Det har dock främst berott på att man har inväntat besked om hur det skall gå med det ena eller det andra. Man har t.ex. inväntat Riksarkivets behandling av arkivet i Karlstad, och man har väntat på utredningar. I utskottet har det inte funnits några principiella skäl som har gällt arkiven. Det är inte därför man inte har tillstyrkt motionerna tidigare.

Jag ser fram emot att vi alla kommer att kunna mötas på borggården. De som vill får väl klättra upp på barrikaderna.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Arkiv m.m.

Anf. 167 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Jag förutsätter att regeringen hanterar det här ärendet mycket förståndigt med utgångspunkt från de beskrivningar utskottet gjort i ärendet under årens lopp. Jag hoppas verkligen att Birger Hagård hjälper till och ser till att det blir resultat av det beslut vi här skall fatta.

Anf. 168 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Jag tackar Leo Persson för de orden och Elisabeth Persson för hennes vilja att mötas på Vadstena slott. Det skall väl kunna bli ett ordentligt gästbud där vad det lider. Förvisso behövs alla goda krafter för att se till att det här inte sjabblas bort. Det finns alltid en risk för det. I Vadstena slotts månghundraåriga historia har vi kunnat se att det inte alltid har blivit så som man har haft anledning att tro och hoppas.

Med så många goda krafter och med så stark uppslutning från kulturutskottets sida är det klart att vi kommer att klara av alla onda makter och deras angrepp på Vadstena slott i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 29 april.)

16 § Arkivet för ljud och bild

Föredrogs

kulturutskottets betänkande

1993/94:KrU24 Arkivet för ljud och bild (prop. 1993/94:100 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 29 april.)

17 § Forskning

Föredrogs

kulturutskottets betänkande

1993/94:KrU27 Forskning (prop. 1993/94:100 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 29 april.)

Föredrogs

kulturutskottets betänkande

1993/94:KrU28 Massmedier m.m. (prop. 1993/94:100 delvis).

Massmedier m.m.

Anf. 169 MONICA WIDNEMARK (s):

Herr talman! Riksdagen skall i dag fatta beslut i ett ärende som är av största betydelse för ett mycket viktigt område inom kulturen, nämligen filmen. Jag kommer i mitt inlägg att ta upp frågan om stöd till filmkulturell verksamhet och import av vuxenfilm.

Den 1 januari 1993 började ett nytt filmavtal att gälla. Det var ett filmavtal som alla verksamma inom området länge hade fått vänta på. Regeringens försening av ärendet skapade en så stor osäkerhet att det inte är någon överdrift att säga att den svenska filmproduktionen under en lång tid var så gott som obefintlig.

Nu kan det konstateras att filmavtalets former för förhandsstöd och efterhandsstöd har skapat vissa problem. Vi har nu i enighet i utskottet uppmärksammat detta och hoppas att frågan får en lösning. I propositionen föreslår regeringen också att den s.k. filmkulturella verksamheten inte längre skall vara en del av filmavtalet, trots att Filminstitutet klart uttalat att man ansåg att staten och branschen, liksom tidigare, bör dela på ansvaret för såväl filmproduktion som den filmkulturella verksamheten.

Budet i propositionen var att staten tar över ansvaret för finansieringen av den filmkulturella verksamheten. Motiveringen var bra. Man ville särskilt poängtera vikten av att det filmkulturella området skulle garanteras en kontinuitet och en säkrare intäktsutveckling än vad ett inordnande under ett marknadsberoende avtalsförhållande medger.

Men nu i efterhand vet vi vad de orden var värda. Nu skär kulturministern i anslagen och detaljstyr styrelsens verksamhet.

Vi socialdemokrater föreslår ett större anslag till filmkulturell verksamhet än regeringspartierna. Vi föreslår en höjning av anslaget med 3,5 miljoner kronor. Jag vill understryka skrivningen i vår motion om att Filminstitutets styrelse själv skall få prioritera hur dessa medel skall användas. Jag är naturligtvis glad att vi i utskottet har kunnat enas om att man på Filminstitutet är så pass kompetent att man kan besluta om var besparingarna eller utgiftsökningarna skall läggas inom denna anslagspost.

Herr talman! När det gäller importen av vuxenfilm vill jag yrka bifall till vårt förslag om att Filminstitutet åter skall tillåtas importera film för vuxna. Detta förslag har vi återkommit med flera gånger. Vi anser att det finns mycket välgrundade skäl för att ändra på riksdagens tidigare beslut. Dessutom kan man nu konstatera att andra filmimportörer inte har lyckats fylla det tomrum som riksdagens beslut skapade.

Vi har i dag ett utbud av filmer som i hög grad domineras av de stora film-ländernas produktion. Riksdagen beslöt också om att vissa ökade resurser skulle ges till övriga kvalitetsimportörer av långfilmer för att på så sätt möjliggöra för dessa att ta hem film från udda länder och därmed ersätta den import som Filminstitutet tidigare hade bedrivit.

Med facit i hand ser vi i dag att så inte har skett. De ökade resurserna har i stället använts till en nödvändig minskning av risktagandet vid de olika företagens redan befintliga import. Det har främst skett ute i Europa. Detta var inte riktigt meningen. Mångfald och kvalitet är begrepp som kulturministern ofta använder. Men det tycks inte gälla för vilka filmer som filmpubliken skall ha möjlighet att se.

Herr talman! Naturligtvis står vi socialdemokrater bakom våra reservationer i detta betänkande, men för att spara kammaren tid yrkar jag bifall endast till reservationerna 1 och 2.

Anf. 170 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Det är mycket roligare att diskutera saker som man är överens om i kammaren än motsatsen. Jag kommer att vara kortfattad.

När det gäller betänkandet Massmedier m.m. har vi i Vänsterpartiet särskilt tagit fasta på en punkt, nämligen medelsanvisning till stöd till filmkulturell verksamhet. Vi tycker inte att det finns skäl för att skära ner 7-8 miljoner, som är föreslagna i budgetpropositionen.

Vi ser att det finns stor risk för att exempelvis filmtidningen Chaplin, som verkligen har slagit igenom, fått en bred läsekrets och ett gott renommé när det gäller att beskriva vad som är på gång på det filmpolitiska området, kommer att drabbas. Filmvisningsverksamheten för barn och ungdomar kommer att få stryka på foten. Eftersom just de grupperna är en målgrupp för alla våra kulturpolitiska satsningar vill vi anslå 8,298 miljoner kronor extra till stöd till filmkulturell verksamhet. Detta framgår av meningsyttringen som berör mom. 6. Jag vill med detta yrka bifall till meningsyttringen.

Anf. 171 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande. Man kan säga att det är ett slags uppsamlingsbetänkande som tar upp en rad olika områden. Jag tänker ägna mig åt området som berör film.

Vid årsskiftet 1992/93 kom ett nytt avtal till stånd. Det nya film- och videoavtalet slöts mellan en rad branschföreträdare: staten, Svensk Television och Nordisk Television AB. Det innebär att man skall lämna bidrag för biograf- och videoverksamhet på mindre och medelstora orter och produktionsstöd.

Jag förvånar mig över att Monica Widnemark i sitt inlägg påstår att det inte hände någonting inom filmbranschen. Det som har kommit fram under våra diskussioner vid de olika uppvaktningar som vi har haft är att efterhandsstödet till filmerna har blivit så stort att pengarna inte har räckt till förhandsstöd. Det har producerats så mycket bra film i Sverige så att man behövt mer pengar än man har tänkt sig. Bara 65 % av stödet avser efterhandsstöd i stället för 75 % som man sade i avtalet. Detta har vi faktiskt haft uppe i utskottet, och jag menar att det är viktigt att man gör en avvägning, som det sägs i avtalet.

Man kan pröva det här i slutet av detta år och då se över formerna.

Det var några andra frågor gällande avtalet som vi tog upp i utskottet och som vi är eniga om. Det gällde hur man beräknade antalet biografbesökare.

För att man skall få något efterhandsstöd måste filmen under ett år ha setts av minst 30 000 besökare. Det måste vara en enskild person som har betalat biljetten. Men många går på bio i grupp, och många skolor köper föreställningar. Det visar sig att den typen av biobesökare alltså inte får räknas med.

När utskottet besöktes av oberoende filmare togs dessa frågor upp. De kunde då berätta att Suzanne Ostens film, som har setts av mer än 150 000 ungdomar och vuxna, inte får något efterhandsstöd, eftersom största delen av föreställningarna visades för den här typen av grupper. Eftersom Sverige är ett oerhört biograftätt land – Sverige är faktiskt det mest biograftäta landet i världen, fick jag höra vid en konferens i våras – är det väldigt viktigt att sådana här besökare räknas. Jag hoppas att dessa frågor kommer med när avtalet ses över under 1994/95. Det var vi i utskottet också eniga om.

När det gäller den andra delen av anslaget som skall gå till filmkulturell verksamhet har regeringen föreslagit en minskning. Man är litet besviken över det sätt på vilket Filminstitutet har skött budgetverksamheten. Här har vi i utskottet också varit eniga. Vi anser att Filminstitutet självt måste få bestämma över sin verksamhet med hänsyn till den korta tid som man har haft på sig sedan det nya avtalet skrevs och sedan de nya förhållandena började gälla. Vi föreslår därför en annan konstruktion av stödet till filmkulturell verksamhet. Det innebär att Filminstitutet självt får avgöra medelsfördelningen till olika bidragsändamål.

Däremot – vilket Elisabeth Persson tog upp – vill vi i utskottet inte alls säga att pengar inte skall gå till barn och ungdom. Elisabeth Persson var ju orolig för detta. I stället säger vi att minst 21 miljoner kronor skall gå till barn och ungdom. Där är det viktigt att den nivå som regeringen har förordat för nästa budgetår uppfylls.

Någon nämnde här tidningen Chaplin. Jag håller med om att det är en tidning som verkligen har förändrats. Den har fått en fräsch och modern framtoning och allt fler läsare. Men den tidningen behöver kanske inte längre enbart bekostas av Filminstitutet. Den kan nog leva ett eget liv på den marknad där allt fler blir intresserade av film. Jag tror att Chaplin har en framtid hur än läget blir. Men, som sagt, det blir alltså Filminstitutet självt – och inte vi här i kammaren – som skall avgöra det.

Sedan har också beslutet från föregående år tagits upp här. Några motioner vill få till stånd en omprövning, så att det återigen blir tillåtet för Filminstitutet att importera film för vuxna. Jag besöker gärna filmfestivaler, och jag kan inte förstå synpunkterna att det inte finns någon utländsk film i Sverige och att all film bara kommer från Europa. På de flesta festivaler finns det faktiskt filmer från hela världen, Japan, Sydamerika, Indien osv. Problemet är däremot att dessa filmer inte når en större publik, och det har väldigt litet att göra med importen av vuxenfilm. Det handlar helt enkelt om intresset för den här typen av film. Det vore oerhört bra om intresset för kvalitetsfilm kunde ökas. Men det tror jag inte att vi gör genom att importera mera film. Det räcker med de filmer som vi redan importerar.

Anf. 172 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Det var många "kanske" och mycket fromma förhoppningar om tidningen Chaplin i Birgitta Wistrands anförande. Filminstitutet kan

kanske ordna någon annan finansiering. Det kan kanske ordna sig i alla fall. Jag önskar att jag kunde vara lika optimistisk som Birgitta Wistrand. Men det är väldigt svårt att trolla med knäna om det inte finns några pengar till verksamhet. Resurserna ramlar inte ner som manna från himlen. Då är det inte annat än indragning av verksamheten som står till buds.

Nu skall en verksamhet som kostar 8 miljoner kronor bort. Även om barn- och ungdomsdelen skall få 21 miljoner, betyder det lika fullt att en hel del viktig verksamhet försvinner. Jag är för min del väldigt orolig för att exempelvis det nyaste tillskottet – detta med filmkulturell verksamhet i skolan – är i farozonen. Den oron delar jag med många som är insatta i det hela. Det är den verksamheten som är lättast att plocka bort. Men jag vill påstå att detta med filmkulturell verksamhet i skolan är något som Filminstitutet på sistone har verkat för och som kanske har haft den största betydelsen för framtiden.

Som sagt, det hade varit trevligt om Birgitta Wistrand inte hade varit fullt så optimistisk utan i stället litet mer realistisk och stött förslagen om mer pengar till Filminstitutet. Jag tror att det hade gett det bästa resultatet, trots aldrig så fromma förhoppningar.

Anf. 173 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Herr talman! Jag är inte bara optimistisk, utan jag är också realistisk. Jag anser att Chaplin är en tidning för hela branschen. Enligt propositionen skall ju inte Filminstitutet stödja den typen av aktiviteter. Branschen har intresse av att det finns en sådan här tidning. Därför måste också branschen ställa upp och inte bara staten.

Anf. 174 MONICA WIDNEMARK (s) replik:

Herr talman! Birgitta Wistrand sade att det räcker med de filmer som vi importerar till det här landet. Jag trodde att Birgitta Wistrands parti var för mångfald. Nästan alla filmer som kommer in till landet är anglo-amerikanska. Vilka filmer är det som kommer in från de udda länderna? Indien producerar mycket film, men därifrån importerar vi inte särskilt många filmer.

Med facit i hand kan vi i dag se att den verksamhet som Filminstitutet bedrev har inte tagits över av de andra importörerna. Vi saknar kvalitetsfilmer. Jag tycker att det är allvarligt att vi inte kan erbjuda publiken i det här landet kvalitetsfilmer från udda länder. Efter ett och ett halvt år kan vi nu se att de privata filmimportörerna inte klarar av detta. Jag måste fråga Birgitta Wistrand om hon anser att det var rätt att förbjuda denna import.

Anf. 175 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Herr talman! Jag försökte att säga i mitt inlägg att problemet inte är importen av vuxenfilm och kvalitetsfilm, utan problemet är att de importerade filmerna får en så dålig spridning. Ett oerhört problem, som vi kan ta upp och diskutera här i kammaren, är hur filmer distribueras i landet. Det är det som är problemet.

Vid den senaste filmfestivalen som jag besökte visades 25 filmer från Indien. Dessa filmer finns alltså, men det finns inga möjligheter att visa dem

annat än i begränsade grupper, i slutna sällskap och på filmklubbar, därför att de inte går att distribuera. Det är en viktig fråga som vi inte har tagit upp, men som det kan finnas skäl att diskutera.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Massmedier m.m.

Anf. 176 MONICA WIDNEMARK (s) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater har ett motionsyrkande rörande Film-institutets import av vuxenfilm. Utskottet motiverar sitt ställningstagande så här: Utskottet har inte kunnat finna att skäl framkommit som motiverar ett ändrat ställningstagande i detta hänseende.

Utskottet avstyrker alltså detta yrkande bara med två små enkla rader. Då säger Birgitta Wistrand att det inte är importen som är problemet, utan att problemet är den dåliga spridningen. Om vi inte importerar några nya filmer, blir det inte heller någon spridning. De filmer som vi har kan ju inte gå runt hur många gånger som helst.

Anf. 177 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Herr talman! Det kommer hela tiden in nya filmer, Monica Widnemark. Det finns många som importerar film just ifrån Indien. Jag vet att det finns några länder där det är speciella svårigheter, men kontakterna med de flesta länder är goda. Jag vill återkomma till att det är distributionen, möjligheten att visa dessa filmer, som är problemet. Det är inte en massa gamla filmer som åker runt, utan det är nya filmer som har svårt att hitta tittare.

Anf. 178 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Jämställdhetsfrågorna står numera i fokus, vilket jag tycker är bra. Men för att kunna föra en seriös jämställdhetsdebatt behövs opartiska, fördjupade offentliga studier och tillgång till statistik. Redovisningar av klass- och könssupplade vanor är av mycket stor betydelse.

I det socialdemokratiska kvinnoförbundet är vi mycket oroad över den utveckling som nu sker. Om detta har vi motionerat.

Med SCB:s nya inriktning, att sälja sina tjänster till olika kunder, finns det stora risker för att kvinnostatistiken eftersätts eller blir mindre allsidig.

Herr talman! Läget för mediestatistiken är bekymmersamt. Tidigare fanns en omfattande program- och publikforskning inom Sveriges radio, PUB. Information om tittarundersökningar och olika forskningsresultat gavs ut i den s.k. Mediebarometern.

PUB är sedan den 1 juli förra året nedlagd. PUB samlade systematiskt kunskaper om kvinnor och om medier: Hur presenteras kvinnor i olika medier? Hur ser kvinnors yrkesroller ut i verkligheten och i fiktionen? Har barnprogrammen förändrats till det bättre eller sämre när det gäller könsrollsmönster? Vilka tittarvanor har kvinnor och män?

Herr talman! Det arbete som PUB utförde på jämställdhetsområdet är omistligt. I en mediemiljö som innebär ökad kommersialisering och där reklamens kvinnoosyn lämnar mycket i övrigt att önska kan vi inte acceptera att den enda seriösa och systematiska bearbetningen av programforskning och tittarundersökningar försvinner.

Det är viktigt med oberoende undersökningar i en tid när tittarundersökningar och statistik i övrigt görs till handelsvara och bara är tillgängliga för

dem som beställt undersökningarna. På jämställdhetsområdet finns det stor risk för att obekväma fakta aldrig får någon beställare.

För närvarande upplever vi en snabb förändring av massmedieutbudet, främst genom det ökade antalet kommersiella TV- och radiokanaler. Undersökningar om hur detta påverkar programutbud och tittarvanor, inte minst ur könsrollsperspektiv, är därför angelägna uppgifter.

I och med att tittarmätningar tas över av kommersiella företag blir antalet tittare det viktigaste mätkriteriet. PUB:s mätningar innebar en fördjupad kunskap både om vilka som tittade på vad och vad de tyckte om programmen.

Nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning vid Göteborgs universitet, Nordicom, har fått i uppdrag att sköta några av de uppgifter som tidigare sköttes av PUB. Det handlar om en tillfällig lösning, främst för att bidra till att rädda insamling av underlag och utgivning av publikationen Mediebarometern. För detta har Nordicom tillförts medel. Samtidigt har en utredare tillsatts för att se över frågan om sektorsforskning om massmedierna, inkl. den typ av forskning som tidigare bedrevs av PUB.

De medel som Nordicom tillförts är helt otillräckliga och medger inte en fortsatt jämställdhetsforskning i den utsträckning som är önskvärd. Det finns alltså två problem. Dels är tilldelningen av medel för utgivning av Mediebarometern inte tillräcklig för att ge Nordicom rimliga arbetsmöjligheter, dels är det viktigt att den fortsatta finansieringen av studier och utarbetande av mediestatistik hos Nordicom utformas på ett sådant sätt att uppgifterna blir tillgängliga till självkostnadspris och att Nordicom inte görs beroende av beställare av uppgifter om tittarvanor och tittarstatistik.

Herr talman! Med hänsyn till kommersialiseringen av TV-mediet är det särskilt viktigt att en av kommersiella intressen oberoende instans offentliggör statistik på detta område och att statistiken inte är reserverad för dem som kan betala för den. Vi socialdemokrater föreslår därför, utöver regeringens förslag, en ökning av anslaget till Nordicom med 1 miljon kronor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 8.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 april.)

19 Anslag till högre utbildning och forskning

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande
1993/94:UbU8 Anslag till högre utbildning och forskning (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 179 BERIT LÖFSTEDT (s):

Herr talman! Bengt Silfverstrand och jag har delat upp betänkandet mellan oss. Jag skall mest uppehålla mig vid sådant som har med grundutbildning i högskolan att göra, medan min värderade kollega Bengt Silfverstrand skall ta upp frågor som har att göra med forskning och organisation.

Jag vill till de kära vänner som finns i kammaren och till dem som möjligen lyssnar säga att det i vårt betänkande finns många enhälligt avstyrkta motionsyrkanden. Detta beror i huvudsak på två saker. Det ena är att vi befinner oss i en treårig budgetperiod. Av det skälet vill vi inte att så många nya frågor skall tas upp, utan vi försöker att bedöma dem i ett svep. Ett annat skäl är att vi har bestämt att vi inte skall bestämma om dem. Av det skälet har de avstyrkts. Det vore bra om detta studerades litet grand, för det har att göra med hur mycket man anstränger sig i framtiden när det gäller motionsskrivande.

Herr talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till de motioner som jag känner mig ansvarig för, motionerna 2, 5 och 14.

Herr talman! Vi socialdemokrater värderar högskoleutbildningen utomordentligt högt. Det går nästan inte att med ord beskriva hur viktig högskoleutbildningen är. Den skall bidra till en god och hög allmän utbildningsnivå i landet. Den skall både möta samhällets behov av välutbildade människor i regioner i hela landet, och den skall möta ungas och äldres längtan efter kunskaper. Högskolan skall utbilda, forska, sprida kunskaper och skapa nya kunskaper. Vi är alla oerhört beroende av högskolan.

Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt med en likvärdig standard och kvalitet på högskoleutbildningen i hela landet. Det innebär samtidigt att vi ihärdigt motarbetar och slår ifrån oss alla påståenden om och symtom på att högskolan skulle kategoriklyvas mellan universitet och forskande fackhögskolor å den ena sidan och regionala högskolor utan forskning å den andra sidan. Det är väsentligt både för de enskilda studenterna och för olika landsändar att vi tar ansvar för kvaliteten och för de högskoleenheter som vi tillsammans har skapat. Därför är detta en av våra väsentligaste punkter av ideologiska, känslomässiga och alla möjliga skäl.

Högskolan skall vara tillgänglig för alla. Den skall vara tillgänglig för exempelvis handikappade, vilket vi särskilt har tagit upp. Självfallet skall den vara tillgänglig för ungdomar som vill studera, för äldre som av olika skäl vill återgå till utbildning, för dem som har möjlighet att studera på heltid, för dem som kan, vill och behöver studera på deltid, för dem som bor långt ifrån en högskoleort liksom för dem som bor nära. Den skall vara tillgänglig för män och kvinnor samt för människor med studieintresse från alla sociala samhällsskikt.

Så kan man inledningsvis uttrycka sig, och detta skulle kunna utgöra ett underlag för en principiell debatt. Men riksdagen har, som jag ser saken, ett bekymmer. Som regeringen har valt att presentera högskolefrågorna under våren har vi nämligen fått det här styckevis och delat. Kanske är det bäst att vid ett annat tillfälle få en större principiell debatt.

I budgetpropositionen får vi i stort sett en uppräkningslista av vad man tänkt sig göra senare. Det gäller sommaruniversitet, trainee-utbildning osv. I mars fick vi en särskild proposition med inriktning på forskning, och den behandlas just nu i utskottet. Den propositionen handlar bitvis om samma saker som det var fråga om i januari. Man tar t.ex. upp kvalitetsdelen i resursfördelningssystemet, hur det skall vara med Stockholm osv. Samtidigt som vi behandlar dessa frågor i utskottet kommer kompletteringspropositionen, som också innehåller delar av det här. Det betyder att vi under en och samma

dag behandlar i stort sett samma frågor flera gånger om. Det blir därför ryckigt och litet svårt. Dessutom är det inte alldeles lätt att föra en viktig debatt när det förhåller sig på det här sättet. Jag tror också att högskolorna har svårt att veta vad vi egentligen håller på med.

Möjligen har regeringen litet bråttom. Man känner kanske att man inte får förnyat förtroende till hösten, och därför känner man kanske att man behöver få fram saker och ting rätt fort.

Jag skall så kommentera några reservationer på det område som jag känner ett särskilt ansvar för. Till en del andra frågor får vi, som sagt, möjlighet att återkomma senare i debatten.

Först gäller det dimensioneringen, utbildningsuppdraget. Man kan säga att det finns tiotusentals ungdomar som vill studera – ja, det gäller även äldre för den delen, men framför allt handlar det om ungdomar. Vi behöver fler högskoleutbildade. Det säger alla. Det är alltså allmänt omvittnat.

Arbetslösheten gör ju att det är väldigt svårt för många ungdomar att komma in på arbetsmarknaden. Därför skulle de, och det är ett gott alternativ, vilja välja studier i stället för arbetslöshet. Av det skälet, men naturligtvis också av principiella allmänna utbildningspolitiska skäl, har vi tyckt att man borde dels ha gett ordentliga besked till universiteten och högskolorna – och det borde ha skett redan i januari –, dels ha talat om vad dessa skulle kunna få bedriva. Dessutom tycker vi att man kunde ha tagit i litet mera.

Därför har vi föreslagit, och detta tas upp i reservation nr 2, att det behövs 3 000 vanliga helårsplatser – när jag säger "vanliga" skall man jämföra med vad jag i övrigt har att säga – utöver vad regeringen har talat om. Därutöver behövs det 500 platser riktade särskilt mot yrkesteknisk högskoleutbildning, 500 platser riktade särskilt mot distansutbildning – i andra sammanhang när det gällt resursfördelningssystem har vi varit litet oroliga just på den punkten – och 500 platser i fråga om basutbildning.

Vi har tyckt, och tycker egentligen fortfarande, att man redan tidigare borde ha gett ordentliga besked till högskolorna om de här sakerna. Men jag gissar att vi får anledning att återkomma också till denna fråga, eftersom den kommer tillbaka i kompletteringspropositionen.

Yrkesteknisk högskoleutbildning har ju diskuterats i ett annat sammanhang här på eftermiddagen. Där uppfattar vi ett markant ointresse från regeringens sida. Yrkesteknisk högskoleutbildning är ett bra och väl beprövat instrument för det som vi alla för närvarande vill ha, nämligen en kompetenshöjning. Det finns goda erfarenheter på området. Dessutom finns det intresse för att utveckla den yrkestekniska högskoleutbildningen. Denna behöver alltså både öka volymmässigt och utvecklas vad gäller dess inriktning. De här frågorna har vi tagit upp.

Nu får vi ganska entydiga signaler från de högskolor som betvivlar den yrkestekniska högskoleutbildningen med anledning av de beslut om en förändrad studiefinansiering som har debatterats under eftermiddagen. Nästan alla säger: Vi kan inte rekrytera. Det här kommer inte att gå.

Jag tycker att det är en något märklig ordning här. Samtidigt försöker man ju finna tekniker för att i andra sammanhang öka kompetensen. Riksdagsmajoriteten vill inte ha en utökning. Den vill inte vara med och utveckla det här. Jag undrar verkligen vad det beror på. Beror det på ett slags ideologisk

låsning, eller vad? Själv undrar jag över beskedet för framtiden på den här punkten.

Ett stort problem är att det är för få ungdomar som söker sig till naturvetenskaplig och teknisk utbildning i gymnasieskolan. Vi vet att regeringen utreder de här frågorna och har gett uppdrag åt olika håll. Men vi menar att riksdagen behöver få en samlad redovisning när det gäller strategin för hur man skall komma till rätta med detta problem. Det här problemet kommer att bli större framöver när ungdomskullarna minskar. Ännu går det att rekrytera till teknisk och naturvetenskaplig utbildning. Men här kommer vi att få se ett stort problem.

En satsning på teknisk och naturvetenskaplig utbildning – det gäller då kortsiktigt inom de enheter som redan bedriver sådan utbildning, men det gäller också en utredning för framtiden om en ny teknisk högskola – är en oerhört angelägen sak. Men då måste vi veta att det finns studenter. Det behövs alltså insatser på en rad områden i det här sammanhanget.

Till slut, herr talman, vill jag nämna Mälardalens högskola, som behöver kunna fortsätta att bedriva barn- och ungdomspedagogisk utbildning. Det behövs inte för högskolans volym utan därför att man i trakten behöver människor med en sådan här utbildning både för att kunna rekrytera folk till barnomsorgen och för att kunna vidareutbilda dem som redan finns inom barnomsorgen. Av det skälet har vi lyft fram den här frågan.

Anf. 180 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Jag kommer inte att nu yrka bifall till den motion som vi har väckt och som behandlas i föreliggande betänkande. Med hänsyn till kammarens arbetssituation kommer jag i stället vid voteringen att stödja vissa socialdemokratiska reservationer.

Högskolepolitiken – jag tänker då på universitetsutbildning, forskningsverksamhet och högskoleutbildning – vad skall vi med den till i vårt samhälle?

För oss i Vänsterpartiet är högskolepolitiken integrerad i den samlade politiken – i en politik som syftar till en rättvis fördelning av samhällets resurser, en ökad demokratisering av samhället samt ökad jämställdhet och jämlikhet. Vi tror nämligen att ett samhälle mår bättre ju mindre sociala skillnader det kännetecknas av. Därför är högskolepolitiken mycket viktig i det sammanhanget.

Högskolepolitiken är viktig i ett framtidsperspektiv, eftersom vi vet att vi går in i ett alltmer komplicerat samhälle tekniskt och kanske också kulturellt men även ekonomiskt – i det avseendet är det redan så – och socialt.

Det behövs fördjupade kunskaper för att människor skall kunna delta i den politiska samhällsdebatten. Därför är det viktigt att vi också får sådana personer att söka sig till högskolestudier som kommer från miljöer där det kanske inte är en tradition att välja akademiska utbildningar. Detta ställer krav på högskolans sätt att visa sitt ansikte utåt. Det ställer också krav på den högskolepolitik som drivs från denna kammare men också från regeringens sida.

Vi vill liksom Socialdemokraterna ha en ytterligare expansion av högskoleplatserna. Vi har föreslagit att ungefär 10 000 platser till vore rimligt

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Anslag till högre
utbildning och
forskning*

att vi från riksdagen erbjuder våra högskolor. Sedan låter vi dem avgöra så att inte kvaliteten riskeras vid en sådan expansion.

Vi står också inför andra problem. Ungdomskullarna minskar framöver. Vi måste inse att det leder till att vi står inför flaskhalsproblem. Vi menar från Vänsterpartiets sida att det kanske är dags att vi mer riktar blickarna mot grundskola och gymnasieskola när vi diskuterar vilken högskolepolitik vi skall föra framöver och vilken omfattning som skall gälla.

Vi vill ha en likvärdig högskola, liksom vi vill ha en likvärdig grundskola och gymnasieskola. Det är i det här perspektivet som det också är viktigt att lyfta in diskussionen om att försöka åstadkomma en attitydförändring i samhället, så att studier mer och mer jämställs med arbete.

Vi tycker att den politik som förs på högskolans område i dag innebär dubbla budskap. Om man skall kunna få en djup attitydförändring till högskolestudier måste vi naturligtvis bryta den sociala snedrekryteringen till högskolorna. Men vi måste också se till att alla de som står utanför själva verksamheten, alla de som är med och via skattsedeln bestrider kostnaden för högskoleutbildningen, kan dras med i debatten, i diskussionen, i känslan för en utvecklad, utbyggd och kvalitativt god högskoleutbildning.

Vi menar att när regeringen privatiserar på högskolans område – skapar stiftelser där man framöver avhänder riksdagen allt tänkbart demokratiskt inflytande, skapar stiftelsehögskolor som betalas med skattemedel, med pensionspengar, skapar privata högskolor – är det att ta ett steg tillbaka, att icke allmänliggöra högskolan. Det ligger en mycket viktig social signal i den här utvecklingen. Den tror jag är olycklig om vi politiskt skall kunna motivera ökat stöd, att vi använder mer skattemedel framöver för att bygga ut högskoleverksamheten, med allt vad den innebär. Därför har vi från Vänsterpartiets sida kraftigt kritiserat detta, och vi menar att det är fel väg att gå.

Vi tror också att det var fel väg att gå när man lade ned UHÄ. Nu har vi fått rätt. Vi sade: Detta är fel. I och för sig kanske UHÄ kan bantas litet grand och vi kan lägga ut mer beslutsrättigheter på de enskilda högskolorna, men det behövs ett gemensamt centralt verk för att sköta en nationell högskolepolitik.

Nu visar det sig t.ex. i den tilläggsbudget som kammaren skall behandla snart att vi fick rätt. Det blev dyrare att splittra den centrala myndighetsstrukturen. Därför har vi föreslagit att man borde utreda möjligheterna att upprätta ett studentverk. Det är det arbetsnamn vi har gett det. Det skulle jobba både mot högskolorna och med högskolorna, mot studenterna och med studenterna.

Den decentraliseringsiver som vi har sett har också lett till problem och många knepigheter för studenter, tycker jag. Det visar kanske – ni får ursäktat litet – att tanken bakom de beslut som har fattats här i riksdagen inte har nått ut riktigt ordentligt till högskolorna. Jag kan t.ex. inte förstå varför jag skall få extra poäng för att jag i första hand söker till en läkarutbildning på en viss ort där man utbildar läkare. Det gör väl inte mig mer kvalificerad att bli läkare att jag råkar söka en viss geografisk utbildningsort i första hand. Det kan jag inte förstå riktigt.

Det har också visat sig att man ute på högskolorna inte känner till de kvali-

fikationer och den kompetens som unga studerande kämpar till sig när de går olika gymnasieutbildningar. De vet inte att de har allmän behörighet till högskoleutbildning när de går de treåriga gymnasieutbildningarna. Det finns mycket att göra på studie- och yrkesvägledningens område, både på högskolansida och naturligtvis lägre ned i utbildningsväsendet.

Det pratas ofta om konkurrens, om incitament för att man skall bli bättre från högskolans sida. Jag tror inte att man kan driva konkurrenstänkandet alltför långt i de här sammanhangen. Jag tror att det förr eller senare övergår till en kostnad. Jag tror att det kanske är dags att vända debatten och säga: Hur kan vi öka effektiviteten, hur kan vi förbättra kvaliteten genom att ge incitament för ökad samverkan mellan högskolorna? Det ligger också inom själva högskolan. Man kanske skulle titta litet grand på detta och ge incitament, som det heter med ett fint ord, för att högskolorna skulle arbeta mer aktivt med jämställdhetsinsatser. Vi har föreslagit att det när en högskola når bra resultat när det gäller jämställdheten, borde kunna återspeglas i ett resurstilldelningssystem. Vi kan återkomma till den debatten senare här i kammaren.

De små och medelstora högskolorna spelar en viktig roll i vår samlade högskolepolitik. Vi har i tolv års tid i denna kammare föreslagit fasta forskningsresurser för de små och medelstora högskolorna. De har varit kvalificerade för detta under en rad av år. Jag förstår inte varifrån detta motstånd kommer. Det finns företrädare för den här ståndpunkten i vartenda politiskt parti i den här kammaren. I valrörelsen får vi säkert höra allihop prata sig varma – åtminstone om de är på ort och ställe – för fasta forskningsresurser. Men på något ställe gör alltså den politiska processen halt. Jag kan inte göra någon annan tolkning än att detta måste bero på att kamphästarna från de stora universitetssorterna fortfarande har ett alltför stort inflytande i Utbildningsdepartementet. Det måste bero på det.

Vi måste skapa fler doktorandtjänster för att få en ökad genomströmning genom forskningssystemet, se till så att vi får en ökad försörjning av lärare – både lektorstjänster på gymnasienivå och fler lärare i högskolan.

Vi vill utreda förutsättningarna för en ny teknisk högskola. Det är nödvändigt. Det behöver inte vara en ny enhet som skall byggas upp på någon slätt någonstans. Den kan anta karaktären, menar vi, av att man bygger ut den tekniska utbildningen på ett par tre befintliga högskolor som i dag inte har teknisk fakultet. Vi är öppna för alla möjligheter bara de får karaktären, volymen, omfånget av en ny teknisk högskola.

Vi vill öka forskningsanknytningen, inte bara när det gäller småföretagssamheten. Vi vill också öka forskningsanknytningen mellan högskola och offentliga institutioner. Vi vill öka satsningen när det gäller forskningen med inriktning på tjänstesektorn. De här två politiska förslagen hänger ihop, eftersom vi menar att en inte oväsentlig exportinkomst för svensk del framöver kan vara just tjänsteproduktion. Därmed har vi visat att vår utbildnings- och högskolepolitik också innehåller en del näringspolitik.

Fru talman! Det skulle gå att prata mycket om detta. Jag skulle vilja att vi framöver fick en chans att bryta våra politiska åsikter om vad vi vill med högskolepolitiken, kanske inte enbart diskutera de isolerade förslagen utan ha en framtidsdebatt.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Anslag till högre
utbildning och
forskning*

Anf. 181 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Med all respekt för Björn Samuelsons önskan om att ha en djupare framtidsdebatt tycker jag att vi skulle bestämma oss för att ta den när proposition 177 skall behandlas – där finns de djupa ideologiska skillnaderna – och inte just i kväll när vi behandlar andra året i en treårig budgetprocess. Jag skall inte säga mer om det.

Men jag skall svara på några frågor som Björn Samuelson ställde. Han tog bl.a. upp UHÄ. Att UHÄ:s nedläggning var orsaken till olika problem som just nu har visat sig tycker jag är att dra för stora växlar. Det finns ingenting som säger att det finns ett klart samband. Vi har ersatt UHÄ med andra typer av kvalitetskontroll, uppföljnings- och utvärderingssystem. Jag tror inte att UHÄ i sig skulle ha kunnat hantera den utveckling som högskolan nu går igenom.

Dessutom skulle jag vilja säga några ord om den allmänna behörigheten från gymnasieskolan. Vi har varit överens om att samtliga 16 program i den treåriga gymnasieutbildningen skall ge en allmän behörighet. Men det är inte automatiskt detsamma som att man också är behörig till samtliga utbildningar på högskolan. Det är *en* ribba man har passerat. Sedan måste man utifrån var man skall studera tillägna sig ytterligare behörighet. Den definitionen av allmän behörighet trodde jag faktiskt att vi var överens om. Vi skall inte härifrån sprida det som tydligen har spritts på vissa grundskolor och gymnasieskolor, att alla linjer tvärs över ger behörighet att komma in överallt. Då lurar vi ungdomar, och det skall vi inte medverka till.

Berit Löfstedt började med ett par förklaringar som jag är tacksam för. Nu slipper jag ta upp dem. Jag skulle med det jag säger nu mer vilja bemöta de reservationer som har avgivits.

Vi kan börja med de handikappade studenterna som berörs i reservation 1. Vi har ett nytt system. Varje universitet och högskola har ett tydligt ansvar för sina handikappade studenter. Det finns också en procentsats som skall sättas av, och det finns en central pott där större investeringar kan sökas. Den ligger nära anslaget för Stockholms universitet. Därifrån har inte kommit något larm att det inte räcker.

Jag hade bättre förstått om vi hade kunnat föra en diskussion om attityderna gentemot handikappade studenter ute i högskolevärlden – de attityder som finns inne i högskolan, mellan studenter och kanske även bland lärarna. Tillsammans skall vi försöka bearbeta de här attityderna. Vi skall försöka ge signalen att det är en självklarhet att även handikappade studenter har en naturlig hemvist i vårt högskolesystem och inte börja fightas om procentsatsen skall vara 0,15 % eller 0,20 %. Det för inte som jag ser det frågan framåt.

Berit Löfstedt tog upp frågan om att öka platserna. Vi har faktiskt inom planeringsramen ökat platserna mellan år 1991 och år 1995 med 50 000. Minimum 180 000 studenter och maximum 210 000. Det ger ett spelutrymme på 30 000 platser som de olika högskolorna kan öka med inom sitt eget ansvarsområde om de ser att de har resurser, lärare och lokaler.

Berit Löfstedt, som bara kategoriskt sade att man måste öka, glömde bort att det finns en mottagarsida. Med det menar jag lärarna och strukturer. Mottagarsidan har kraftsamlat sig alldeles oerhört för att klara den stora ökning som vi tillsammans har krävt av den. Dessutom finns i kompletterings-

propositionen ett förslag till en viss ökning, dock inte så stor som socialdemokraterna skulle vilja ha.

Er tredje reservation handlar om den nya tekniska högskolan. Vi är helt överens om att Sverige som nation, för att överleva och kunna konkurrera som välfärdsnation, måste höja den allmänna kompetensen bland befolkningen, inte minst den tekniska kompetensen. Det är också en ekonomisk fråga, dvs. hur vi hanterar de resurser som vi har och använder dem på det allra bästa sättet. Universitet och högskolor som har t.ex. civilingenjörsutbildning kan mycket väl samarbeta med högskolor som har ingenjörsutbildning och på så vis tillsammans se till att öka den högre tekniska utbildningen.

Som man säger i reservation 4 är detta också ett rekryteringsproblem, inte minst ett problem att rekrytera flickor. Uppdraget har gått till VHS och Skolverket. Det finns två arbetsgrupper. Jag leder den ena och Chris Heister den andra. Dessa arbetar just med problemet hur vi kan rekrytera fler flickor till tekniska utbildningar. Arbetsgrupperna har stora förväntningar men också stora problem, eftersom betinget att se till att öka de tekniska utbildningarna är krävande. Det ställer framför allt krav på högskolorna själva. Skall detta lyckas, skall vi få täckning till våra tekniska högskolors befintliga platser gäller det att rekrytera flickor. Skall det gå, skall flickorna vilja stanna och bidra till utvecklingen gäller det att högskolorna förändrar sig inifrån.

Det handlar alltså om att förändra strukturer inne i högskolan och inte bara knuffa in flickor. Då vill de inte stanna kvar. Det handlar om seminariekultur, metodik, pedagogik, läromedel, lärarattityder, handledning, allt. Det jobbet kan ingen annan än högskolorna själva göra. Sedan handlar det naturligtvis också om hur man i gymnasieskolan, grundskolan och t.o.m. förskolan presenterar teknik för riktigt små barn.

Reservationerna 5 och 7 handlar om yrkesteknisk högskoleutbildning. Där är vi som sagt överens om att kompetensen måste öka. I dag finns YTH i 15 högskolor. Det finns också högskolor som planerar att införa den, t.ex. Trollhättan/Uddevalla, men som fortfarande inte sökt någon examensrätt. Därför kan man inte heller ha gett dem den. Särbehandlingen av dem som går på YTH har debatterats i samband med studiestödssystemet i kammaren i dag. Om jag förstått det rätt gäller för dem som har sökt nu och som kommer in från den 1 juni i år fortfarande det gamla systemet.

För övrigt har vi senast i dag i utskottet kommit överens om att vuxenutbildningen skall utredas. I den utredningen bör också YTH ingå.

Jag skulle vilja säga något om reservation 8, som handlar om basårsutbildningen. Det kan väl inte vara så som ni socialdemokrater påstår att basårsutbildningen i sig, som har funnits i sin nuvarande form ett år, innebär fler problem än den löser. Så har jag läst reservationen. Med förlov sagt förstår jag den inte riktigt. Faktum är att basåret har medfört att ett ökat antal unga människor fått kompetens för att gå igenom en teknisk högre utbildning. Det har dessutom inneburit att antalet flickor har ökat. Det är väl ändå positivt.

Så har vi den gamla visan om Chalmers och Jönköping. Reservationerna 9, 10, 11, 13 och 16 i olika delar handlar om den motvilja som Socialdemokraterna och Vänstern känner mot att fristående enskilda högskolor finns och att två har blivit stiftelsedrivna. Det är alltså en skillnad i grundsyn mellan oss som ingår i den borgerliga regeringen och Socialdemokraterna. Vi

anser att det är bra att det finns olika huvudmän. Ni anser inte det. Där står vi. Vi tror att det är bra för utbildningarna i sig, det driver kvaliteten, det är bra att ungdomar får olika vägar att söka, det är bra att man kan gå olika vägar när det gäller själva utbildningens organisation. Det viktiga är att den enskilda studenten inte skall behöva betala.

Alla högskolor – låt mig upprepa det – fick erbjudandet om att bli stiftelser. Det var tre som svarade. Två har blivit stiftelser. I demokratisk ordning har frågan diskuterats internt av lärare och studenter. Det går inte att påstå att det är påtvingat, varken i Jönköping eller i Chalmers.

Fru talman! Jag vill avsluta med en kommentar om organisationer för forum för kvinnliga forskare, som är ett hjärtebarn för utskottet. Trots det har socialdemokraterna skrivit en reservation, reservation 12, och vill ha ännu mer pengar för forumorganisationer. Vi lever andra året i en treårsbudget. När vi fattade beslutet var vi alla överens om att forumorganisationer skulle få mer pengar, att pengarna skulle öronmärkas just för att styrka den inställning som utskottet har till forumorganisationer. De gör ett fantastiskt arbete och är på många sätt föregångare i att uppmärksamma kvinnors villkor i utbildning och forskning. De har verkligen bidragit till ökade insikter om att en balans mellan könen är en kvalitet i sig och har synliggjort kvinnors insatser i vår tid och före oss.

Till sist, fru talman, har jag skrivit att studenter är en bristvara. Fru talmannen tittar så strängt på mig att jag inte tänker utveckla detta, utan jag skall göra det när vi behandlar proposition 177. Men vi måste vara medvetna om att studenter framöver, till efter år 2000, kommer att vara en bristvara. Det är inte fråga om att öka här och där, utan vi måste behandla frågan ytterst seriöst.

Anf. 182 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Fru talman! Tvärsäkert säger Margitta Edgren att UHÄ inte hade kunnat hantera den utveckling som vi nu ser i den svenska högskolan. Självt är jag inte så tvärsäker som Margitta Edgren. Jag tror nog att kompetensen fanns inom UHÄ och att också ett bantat UHÄ hade kunnat ta hand om de frågor som hade blivit aktuella. Jag tror inte att det var nödvändigt att splittra det i två myndigheter.

Margitta Edgren säger att det är fel när jag säger att det har blivit dyrare. Det är inte jag som påstår det, utan den informationen har jag fått från departementet. Samma information har Margitta Edgren fått för ett par dagar sedan här på Helgeandsholmen.

Jag kritiserade studievägledare på högskolan för att de inte känner till vad allmän behörighet är. Nej, det är just det de inte visste. Det är hemskt om den som arbetar på kunskapens högborg inte vet vad han eller hon inte vet, för då vet den inte särskilt mycket, för att travestera Sokrates.

En ideologisk debatt kan vi ta i samband med frågan om fonderna.

Margitta Edgren talar sig varm för de fristående stiftelsehögskolorna. Hon säger att alla blev erbjudna att bli stiftelsehögskolor. Det kan hända, men det var ingen som hade bett om att få bli en stiftelsehögskola. Det hör också till bilden. Sedan säger Margitta Edgren att de är så bra, att de driver kvaliteten. Här är hon också tvärsäker. Driver kvaliteten – gentemot vilka? Här

återfinner vi alltså den grunddiskussion som vi möter när det handlar om privatskolorna på grundskole- och gymnasieskolenivå. Det är som om de allmänliga högskolorna – jag kallar dem så, kanske är de "ofristående" – inte skulle präglas av ambitionen att driva kvaliteten och kvalitativ utveckling i sin verksamhet. Det är ett märkligt resonemang.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Anslag till högre
utbildning och
forskning*

Anf. 183 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Fru talman! Jag skall börja med att yrka bifall till utskottets hemställan i sin helhet.

Jag är ledsn om Björn Samuelson uppfattar mig som tvärsäker. Jag sade att han drog för stora växlar när han sade att UHÄ:s avskaffande är orsak till den tillägsbudget som i dag har diskuterats och till att syokonsulenter i högskolan inte vet vad allmän behörighet är. Såvitt jag vet har inte innehållet i begreppet allmän behörighet ändrats. Allmän behörighet var allmän behörighet redan tidigare. Vet inte syokonsulenter vad det är, är det i alla fall inte något som följt av att UHÄ har avskaffats.

Jag är helt övertygad att de människor som arbetade i UHÄ i huvudsak nu arbetar vid VHS, Överklagandenämnden, Grundutbildningsrådet, Kanslersämbetet. Jag kan inte förstå annat än att man väl har tagit vara på den kompetens som fanns inom UHÄ. Det har fått till följd att det ansvar som högskolorna själva nu skall ta har gjorts väldigt tydligt. Tidigare har det alltid funnits någon på UHÄ som man kunde ringa till för att få besked om hur man skulle göra. Nu måste man faktiskt tänka själv och ta det ansvar som följer av den nya högskolelagen och högskoleförordningen. Sedan finns det ett antal nya myndigheter som har ersatt vissa delar av UHÄ och där man kan få visst stöd och råd, t.ex. VHS.

Anf. 184 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Fru talman! Jag ser fram emot den ideologiska debatt vi skall ha med anledning av proposition 177. Jag ser fram emot att få höra Margitta Edgren vittna om hur dräktig regeringens högskolepolitik är med liberal ideologi.

Anf. 185 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Fru talman! Jag skall med glädje ställa upp för den. Det finns självfallet inslag i högskolepolitiken som kanske hade sett annorlunda ut om Folkpartiet liberalerna hade fått bestämma helt självt. I vissa avseenden är det en kompromiss. Politik är ju något annat än att bara prata, tycka och markera. Politik innebär ju att man också tvingas hantera en massa ärenden som man kanske aldrig hade tänkt sig, i alla fall inte på det sätt man trott. Politik är att göra det man ibland måste göra. Det är ett svar, Björn Samuelson, så gott som något.

Anf. 186 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Fru talman! Apropå handikappade studenter talade Margitta Edgren om attityder, och att det gäller att förändra attityder. Det instämmer jag gärna i. Men möjligheten att kunna omfördela pengar innebär praktisk solidaritet, och det påverkar attityder.

När det gäller volymen i högskolorna och resurserna att ta emot eleverna,

dvs. lärare, lokaler osv., är det självfallet så att man måste klara av det. Men det finns skolor, särskilt mindre och medelstora högskolor, som signalerar att de anser att de har dessa resurser, att de är kapabla att ta emot fler studenter och också vill det. Jag tycker att jag för en stund sedan argumenterade för att dessa skolor, åtminstone just nu, borde få göra det.

Frågan om teknisk utbildning är oerhört väsentlig för oss på flera olika sätt med tanke på framtiden. Det gäller att man har tillräckligt rekryteringsunderlag i ungdomar som väljer sådan utbildning, att man skapar möjligheter för vuxna att komplettera sina kunskaper på Komvux för att kunna söka tekniska utbildningar och att man har rätt attityder till naturvetenskaplig och teknisk utbildning från barnsben.

Från socialdemokratiskt håll har vi efterfrågat just en strategi för att kunna göra samlade insatser på alla tänkbara nivåer. Det skulle vi vilja se. Vi socialdemokrater tror att det skulle vara bra för riksdagen att få diskutera frågan om rekryteringen till teknisk- och naturvetenskaplig utbildning utifrån ett samlat dokument. Då faller också frågorna om högre teknisk utbildning bättre på plats.

Flera gånger har Socialdemokraterna, Margitta Edgren, skrivit att det kortsiktiga sättet att lösa problemet med att det finns för få ingenjörer och civilingenjörer är att satsa på dem som i dag har examensrätten. Jag tror att vi skrev om det först, annars var det någon annan som kom på att skriva det. Men det hindrar ju inte att man inför den långsiktiga lösningen av problemen med volym, inriktning, kompetens i högre teknisk utbildning också borde utreda frågan om en ny teknisk högskola. Dessa två saker svarar ju inte emot varandra.

Vad gäller den yrkestekniska utbildningen anser jag att det är bra att de studenter som sökt och tagits in i år får behålla sin särskilda studiefinansiering. Men problemet är vad man gör sedan. Framför allt undrar jag om det finns någon vilja till att ge signaler om att denna utbildning är värdefull och kan och bör utvecklas. Flera högskolor umgås med sådana planer, men de behöver signaler om att det är bra.

Anf. 187 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Fru talman! För att börja tala om de handikappade studenterna inom högskolan upprepar jag det jag tidigare sade. Det finns inga signaler från Stockholms universitet, som fick den centrala posten som skulle räcka till eventuellt större investeringar, att pengarna inte räcker. Behovet vad gäller den ekonomiska delen är tillgodosett.

Den andra delen i detta komplex är att man slutar se handikappade studenter som problem och börjar se dem som möjligheter. Tanken att det är bra för högskolan att vara tvungen att visa att man faktiskt inte är en organisation enbart för fullt friska, kapabla människor som har alla sina sinnen i fullt behåll, dvs. att de kan se, höra och gå själva, är bra. Det är bra att ungdomar med olika kapacitet blandas. Den attitydfrågan är mycket väsentligare än frågan om pengarna. Dessutom är inte pengarna slut. Pengarna är dessutom inte huvudsaken i denna fråga.

Vad gäller strategin för rekrytering verkar vi vara överens om att den framtida möjligheten till en rekrytering är att rekrytera flickor. Där finns po-

tentialen, både när det gäller antal och när det gäller kapacitet. I dag renskrapas beståndet av pojkar. De tas in på så låga betyg som 1,9, enligt den gamla betygsskalan, till teknisk högskola. Det kan inte vara vettigt om man samtidigt låter flickor som har 4,0, 4,3 osv. rinna mellan fingrarna. Man har inte ens försökt få dessa flickor intresserade av den utbildning som finns inom de tekniska yrkena.

Eftersom vi på lång sikt kommer att få brist på studenter är det väl viktigt att försöka berätta detta för flickorna, så att de söker sig till linjer som leder till teknisk utbildning och inte automatiskt, som första alternativ i alla lägen, söker sig till de traditionella kvinnliga områdena, dvs. utbildning och vård.

Anf. 188 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Fru talman! Låt mig återkomma till frågan om rekryteringsstrategin. Jag instämmer gärna i att vi bör hitta olika modeller för att få flickor att söka sig till teknisk utbildning.

Problemet är dock allmänt. Det gäller icke blott att flickor inte söker; det gör inte pojkar heller. På en del tekniskt inriktade program, exempelvis industriprogrammet, är det förfärligt svårt att fylla kursplatserna. Det är varken pojkar eller flickor som söker. Men det behövs ungdomar med denna kunskapsbakgrund från gymnasieskolan. Därför vill jag lyfta fram dessa saker och säga att vi självfallet behöver agitera för flickor som söker. Jag vill se fyllda klasser med flickor i bl.a. matematiskt och naturvetenskapligt program samt industriprogram. Men vi behöver över huvud taget fler ungdomar med denna bakgrund. Och vi har inte fått någon sådan strategi. Visserligen har vi litet arbete hit och dit med Agenda 2000, men någon samlad strategi som underlag för en diskussion i kammaren, fru talman, har vi inte fått.

Anf. 189 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Fru talman! Jag kan egentligen inte förstå den litet nedlåtande attityden från socialdemokraterna gentemot arbetet med Agenda 2000. Litet av det kunde spåras i Berit Löfstedts tonläge.

Det är en fantastisk möjlighet för många organisationer på olika nivåer i Sverige att försöka konkretisera och tänka igenom hur framtiden kommer att gestalta sig sett ur deras perspektiv. Allt detta är en del i att försöka samla ihop en strategi inför framtiden.

Jag säger inte – det gör säkert inte utbildningsminister Per Unckel heller – att detta är hela sanningen. Men det är en stor del när det gäller möjligheten att samla oss till en strategi för framtiden. I den strategin har YTH en plats, och den skall också användas. Vuxna som har viss träning i att vara ute i arbetslivet, men som saknar de allra nyaste kunskaperna eller som, i detta samhälle med ett oavbrutet lärande, behöver lära om, skall självfallet också kunna söka sig till högskolan. Det skall finnas ett utrymme för dem. Finansieringen för det har i dag debatterats i denna kammare. Det har sagts att de inte skall särbehandlas, vilket är en viss strategi. Om det sedan visar sig att detta inte håller är det mycket möjligt att man får söka sig en annan väg att gå. Men det faktum att YTH är uppskattat och skall finnas och utvecklas är vi helt säkra på.

Anf. 190 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Redan i den s.k. U 68 framhölls att en utbyggnad av högskoleutbildning på ett större antal orter borde bidra till en socialt och geografiskt jämnare rekrytering till högre utbildning. De socialdemokratiska regeringarna drog därefter upp riktlinjerna för en fortsatt utbyggnad av högskoleutbildning utanför universitetsorterna. För många människor är närheten till utbildningstillfällen en förutsättning för att återkommande utbildning skall kunna bli verklighet.

Centerpartiet har i många år också drivit de mindre och medelstora högskolornas sak. I en partimotion 1987 krävde Centern en strukturplan för högskolans långsiktiga planering. De små och medelstora högskolorna får inte bli ett slags college-skolor, helt inriktade på korta utbildningar inom teknik, ekonomi och vård, hette det bl.a. i den motionen.

Senare har Centern också, liksom Socialdemokraterna, pläderat för att de mindre och medelstora högskolorna skulle förses med fasta forskningsresurser, bl.a. i syfte att förstärka forskning av betydelse för den regionala utvecklingen.

Samma år som Centern för första gången framförde detta krav om fasta forskningsresurser, krävde Moderaterna i en motion precis motsatsen, nämligen att de mindre och medelstora högskolorna inte skulle ansvara för forskning, utan mera utvecklas till att bli regionalt betydelsefulla anordnare av yrkesinriktad högskoleutbildning, som borde vara riksrekryterad.

Sedan Centrerns tidigare utbildningspolitiker Larz Johansson för något år sedan av regeringen utsågs till chef för AMU har partiets stämma i debatten till förmån för de mindre och medelstora högskolorna mer eller mindre tystnat.

Det förslag om kategoriklyvning mellan universiteten å ena sidan och de små och medelstora högskolorna å andra sidan, som utbildningsministern nu framför i en vårproposition, är nästan identiskt med Moderaternas ständiga motionskrav under 80-talet. Nu har Centern, som då med rätta kritiserade detta med college-skolor, tydligen gett upp motståndet och är beredd att acceptera ett förslag som, om det genomförs, innebär att möjligheterna till en kvalitativt god utbildning i hela landet undergrävs.

Detta är djupt beklagligt. Det genomsyrar också det betänkande som vi nu diskuterar att man inte längre är intresserad av att driva de här frågorna fram till fasta forskningsresurser, vilket är mycket viktigt om vi skall kunna upprätthålla kompetensen och likvärdigheten, när det gäller både grundutbildning och forskning på de mindre och medelstora högskolorna.

Samtidigt som Centern intar denna passiva hållning gentemot de mindre och medelstora högskolorna i allmänhet, gör man gemensam sak med övriga borgerliga partier och ställer sig bakom en särbehandling av två stiftelsehögskolor. Det är inte så, som Margitta Edgren beskriver det, att det är en skillnad i grundsyn. Det må vara att det till viss del kan vara en skillnad i grundsyn, men det här handlar om att studenterna på alla högskolor skall ha samma möjligheter, att det skall finnas insyn och att offentlighetsprincipen skall gälla fullt ut.

Det är alltså särbehandlingen som vi reagerar mot, inte mot formen i sig – den finns på andra håll. Stiftelser är ett mycket ålderdomligt begrepp, och

stiftelselagstiftningen är ålderdomlig, även om den i viss mån har moderniserats.

Handelshögskolan i Stockholm föreslås, trots att den har ekonomiskt starka externa finansiärer, i en statsfinansiellt besvärlig situation, få en anslagshöjning från 27,4 till 51,8 miljoner. Vi tycker att det är en orimlig höjning, bl.a. av de statsfinansiella skäl som jag har åberopat. Vi vill begränsa det nya anslaget till 31,8 miljoner.

Handelshögskolan finansieras till ungefär 80 % av privata intressen. Vi tycker att det är okej om man vill vara fristående. Vi har aldrig föreslagit någon annan form för Handelshögskolan, men det är i rättvisans namn rimligt att de externa finansiärerna är med och betalar kalaset.

Jag yrkar bifall till reservation 9.

Högskolan i Jönköping privatiserades genom att tilldelas 1,7 miljarder ur pensionsfonderna. Man tog alltså pengar från pensionsfonderna. Från vår synpunkt är det ingen innovation. Det är att flytta pengar från konton som redan är ansträngda och att lägga dem på någonting annat. Budskapet den gången, Margitta Edgren – det har utbildningsministern sagt här i kammaren – var att avkastningen på medlen, genom aktiv börshandel, skulle räcka för att bygga upp fasta forskningsresurser.

Nu säger regeringen att pengarna inte räcker. Det räckte alltså inte med 1,7 miljarder i pensionspengar och inte med avkastningen, och tydligen har aktiviteten på börsen inte varit tillräckligt hög. Nu är det alltså skattepengar – som det enligt uppgift på andra områden är brist på – som skall täcka upp de här förstärkningarna. Man får ju inte bara forskning utan också inrednings- och utrustningsbidrag för det här ändamålet.

Vi tycker att detta är en orimlig särbehandling, bl.a. mot bakgrund av att andra mindre och medelstora högskolor har förvägrats fasta forskningsresurser. Det är denna motsägelse, denna särbehandling, som vi reagerar mot, inte någonting annat. Regeringen klarar alltså inte sina tidigare åtaganden och löften. Så sent som förra året skulle regeringen, efter en kompromiss som vi åstadkommit, återkomma med klart öronmärkta fasta forskningsresurser. Man gjorde inte detta, men anser ändå att det för det speciella ändamålet Jönköping plötsligt finns inte bara börs- och pensionspengar utan också skattemedel. Det är någonting som Margitta Edgren får förklara närmare.

Jag yrkar bifall till reservation 10.

Kvinnoforskning är en oerhört angelägen men hittills i alltför hög grad försummad del av forskningspolitiken. Vi tycker därför att motiven för att anvisa ytterligare 3 miljoner till forä för kvinnliga forskare är mycket starka. Vi är minst sagt förvånade över att utskottsmajoriteten, med Margitta Edgren, som i andra sammanhang är en stark förespråkare för ökad satsning på kvinnoforskning, kan gå emot denna rimliga begäran.

Jag yrkar bifall till reservation 12.

Fru talman! Låt mig slutligen något få kommentera reservation 15, i vilken vi uttrycker våra betänkligheter mot att regeringen kräver att få disponera en så stor summa som 222 miljoner kronor, utan att närmare redogöra för hur de medlen skall användas.

Vår kritik mot den allt starkare politiseringen av utbildningspolitiken,

med avlövnning av opartiska ämbetsverk och med ökad betoning på mer eller mindre summariska beredningsarbeten inom Utbildningsdepartementets tillknäppta domäner, har fått ytterligare tyngd.

Det vi säger i vår kritik, i vår motion och i vår reservation har vi nu fått belägg för – i dessa yttersta dagar, skulle jag vilja säga – när regeringen i tilläggsproposition begär en anslagsökning på 20 miljarder kronor för att få täckning för anslag som har överskridits med hela 43 %. Detta är bara ytterligare en bekräftelse på att vår kritik är befogad. Det bör alltså ges regeringen till känna att vi kräver att man talar om vart olika pengar och olika medel går.

Tidigare i eftermiddag, under frågestunden, sade finansministern att detta bara var ett smärre övertramp. Delar utskottsmajoriteten och Margitta Edgren uppfattningen att det inte har någon betydelse att man inte specificerar medel och att det inte har någon betydelse att man överskrider anslag med 43 %?

Anf. 191 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Fru talman! Jag skall ta en sak i sänder.

Vi fick ett svar från departementet med förklaringar som vi ansåg oss vara nöjda med. Det fanns en mycket noggrann uppdelning av hur anslaget skulle användas. Socialdemokraterna var inte nöjda med dessa förklaringar, men det är deras problem.

När det gäller det överskridande som vi i dag har behandlat har ni fått som ni har velat. Jag förstår inte varför Bengt Silfverstrand hackar på mig nu.

Utskottet har i dag sagt att det finns förklaringar. Vid övergången från det gamla systemet till rambudgettekniken måste man självfallet nollställa. En av förklaringarna är att man har vant sig vid detta underskott och att det har vuxit under hela 80-talet. Till det kommer att vi självfallet inte kan vara nöjda med detta. Jag kommer ihåg att Lena Hjelm-Wallén sade det. Vi skall naturligtvis även i vår reservation skriva om att vi kräver ordning och reda i de ekonomiska redovisningarna.

Bengt Silfverstrand hackade på Centern. Jag är ledsen över att Marianne Jönsson inte är här, men jag kan ändå säga att de mindre och medelstora högskolorna under den borgerliga regeringens år har fått rejält med pengar. De har bl.a. fått pengar till forskningsstödande åtgärder, nätverk och samarbete med näringslivet. De har fått ett engångsbelopp genom regionalpropositionen, och det var tänkt att de skulle få avkastning av de nya stiftelserna. Det handlar alltså om nästan 400 miljoner.

Detta skall jämföras med de tre tidigare budgetåren när högskolorna tillsammans fick 30 miljoner. Bengt Silfverstrand tar munnen väl full när det gäller detta.

Vad vill Socialdemokraterna? Vill Bengt Silfverstrand med detta ha sagt att Socialdemokraterna är för fasta forskningsresurser till samtliga högskolor? Hur skall det i så fall hanteras praktiskt, kvalitetsmässigt, organisatoriskt och ekonomiskt?

Jag tycker att man skall ta ett steg i taget. Antalet kompetenta lärare skall öka allteftersom kompetensen ökas. Då får man en utveckling. Det visar inte

minst de magisterexamensrättigheter som flera av högskolorna har fått efter ansökan. Det är en väg att gå.

Socialdemokraterna säger att de är beredda att ge fasta forskningsresurser till alla nya regionala högskolor. Det tror inte jag på.

Anf. 192 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Margitta Edgren säger att hon är nöjd med redovisningen. Det förutsätter att den som redovisar talar om vad som gäller och inte säger någonting annat. Det håller inte att skylla stora överskridanden på en övergång till ett nytt budgetsystem.

Det handlar faktiskt om en organisationsförändring med en nedläggning av ett ämbetsverk. Det kan i och för sig diskuteras. Vi var också positiva till effektiviseringar, men det har lett till ökade kostnader. Uppgifter som tidigare sköttes på ett opartiskt sätt och ett beredningsarbete som alla tidigare hade insyn i sköts i dag i departementet till mycket höga informationskostnader. Det är mycket övertidsarbete och enorma konsultinsatser.

Jag kan för att ge tyngd åt denna kritik, Margitta Edgren, berätta vad OECD på hösten 1992 sade om organisationsförändringen. Man ifrågasatte avvecklingen av UHÅ. OECD såg bl.a. bakom denna avveckling en strävan från regeringens sida att centralisera vissa beslutsfunktioner till Utbildningsdepartementet.

Denna centralisering måste väl ändå strida mot en liberal grundsyn, Margitta Edgren?

Jag svarar gärna på frågan om vad vi menar med fasta forskningsresurser. Självfallet drar vi inte alla över en kam, och vi vill inte i ett enda svep ge samtliga högskolor fasta forskningsresurser. Det framgår klart och tydligt av våra motioner hur vi vill bygga upp detta system. Först och främst vill vi att regeringen och den nuvarande riksdagsmajoriteten skall leva upp till det som vi kom överens om i fjol, nämligen att man skall öronmärka pengar till fasta forskningsresurser – det är ett ganska blygsamt krav, Margitta Edgren.

Sedan handlar det om att successivt hitta former för att bygga upp en organisation. Vi har klart och tydligt sagt att det inte är lämpligt att högskolestyrelsen gör detta. Det är heller inte bra att ha kvar dagens system. Det är oerhört stelbent och gör det svårt att få ytterligare resurser till högskolorna.

Att det fungerar är högskolan i Jönköping ett bevis på. Margitta Edgren menar väl inte att högskolan i Jönköping är den enda som skall ha fasta forskningsresurser och att de andra inte klarar uppgiften? Högskolan i Jönköping är ju liten, och den har inte de rätta förutsättningarna. Detta tarvar verkligen en kommentar.

Anf. 193 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Fru talman! Jag bad om en nöjaktig förklaring till det som reservation 15 handlar om.

När det gäller OECD:s uttalande om centralisering vill jag säga att vi inte har centraliserat. Vi har decentraliserat en stor del av ansvaret och befogenheterna till högskolorna själva. Från många håll har det vittnats om att det har inneburit en vitalisering, ett engagemang, en omstrukturering och ett ar-

Prot. 1993/94:98

28 april 1994

Anslag till högre utbildning och forskning

bete som såväl studenter som lärare och administratörer har deltagit i, inte minst på de nya högskolorna. Detta har varit någonting helt nytt.

Detta är inte en centralisering, men varje decentralisering av detta slag kräver också att man centralt håller i vissa saker oerhört hårt. Annars glider hela systemet ur händerna. Man har decentraliserat, men vissa funktioner behålls centralt. Det finns funktioner som måste finnas centralt. Genom Kanslersämbetets vidgade betydelse har frågan om kvalitén kommit att bli något som man vill hålla hårt i på centralt håll.

Bengt Silfverstrands anförande förvånade mig mycket. Jag har faktiskt uppfattat att ni liksom vi har haft en realistisk inställning till fasta forskningsresurser på de nya högskolorna. Med ökad kompetens skall högskolorna successivt få mer möjligheter att bedriva forskning med eget ansvar. Jag har uppfattat det så, men jag uppfattade inte att Bengt Silfverstrand sade så här i kväll.

Man forskar på de nya högskolorna. Det är bara det att man är knuten till en fakultet vid ett universitet. Men forskning bedrivs, som sagt. På många håll är den också mycket bra.

Högskolan i Jönköping är en nagel i ögat. Jag tycker att vi skall se positivt på den högskolan. Det är en liten högskola mitt i Småland som har bestämt sig för att göra någonting annat än vad alla andra tycker. Man går mot strömmen, medan andra säger att det inte kommer att fungera. Högskolan i Jönköping kommer att klara av detta.

I ett övergångsskede har högskolan fått ett engångsbelopp på 10 miljoner så att den kan bli tillräckligt utrustad för att bygga en forskarorganisation. Det kan inte vara så upprörande att man går i taket.

Det är rättvist att denna kämpande lilla högskola nu får möjlighet att visa att den klarar av detta.

Anf. 194 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Nej, Margitta Edgren, det är inte på något sätt upprörande. Den beteckningen har vi aldrig använt.

Jag har ställt en rak fråga till Margitta Edgren. Jag har frågat varför Jönköping skulle få fasta forskningsresurser, samtidigt som t.ex. Luleå har blivit förnekad resurser. Vi har också framställt krav i motioner om ökade anslag till forskning i Luleå som den borgerliga riksdagsmajoriteten har yrkat avslag på. Vi kräver, Margitta Edgren, likvärdig behandling. Det är det enda vi har krävt. Ingenting annat. Med andra ord är Jönköping inte på något sätt en nagel i ögat. Men även andra högskolor är också kvalificerade. En närliggande högskola som har byggt upp en kvalificerad ekonomisk utbildning har inte fått samma möjligheter. Regeringen bedriver alltså en orättfärdig politik på området.

Vidare var det frågan om decentralisering. Det är ingenting som introducerades med tillkomsten av fyrpartiregeringen. Låt mig bara erinra om vissa utredningar, Grundbulten m.m. Det var vidare förslagen om en förenklad högskolelag och högskoleförordning. Initiativen till förslagen kom från den socialdemokratiska regeringen. På de punkterna är vi överens.

Det är väl rimligt att vi kritiserar konkreta exempel när vi ser vad en alltför hafsigt, snabb, oöverbärgad och oplanerad avveckling av centrala ämbetsverk

leder till – även när en aktad internationell organisation bekräftar att det inte var så genomtänkt. När slöseriets politiska ekonomi på detta sätt har drabbat Utbildningsdepartementet, måste vi från utskottets sida reagera. Det borde vi vara överens om.

Jag vill till sist ställa en fråga på ett annat område till Margitta Edgren för att få en kommentar och en precisering. Jag tycker att det är positivt att vi enades om att de tre nationella mindre forskningsanläggningarna skulle få sina pengar. Vi är tacksamma för att det socialdemokratiska förslaget har lett till att de tre berörda forskningslaboratorierna skall få fortsätta att arbeta i oförminskad omfattning även efter den 1 juni 1994. Vi beställde förslag i kompletteringspropositionen. Nu säger regeringen att det har i särskild ordning anvisats erforderliga medel till nationella anläggningar för budgetåret 1994/95. Det är viktigt att få veta när beskedet kommer och vidare om det kommer att bli tillräckliga medel för att fortsätta i oförminskad omfattning.

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

*Anslag till högre
utbildning och
forskning*

Anf. 195 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Låt oss stimulera tekniskt intresse. Låt oss stimulera tekniska studier. Låt oss inrätta en ny sjätte teknisk högskola i Västerås. Detta är en önskan från oss socialdemokrater i Västmanland. Idéerna om en utredning kring en nyetablering finns också i den socialdemokratiska partimotionen.

I Västerås finns lokaler tillgängliga. De kan förhyras med i stort sett sex månaders varsel. De ligger inte långt från de byggnader som håller på att uppföras för Mälardalens högskola. En högskola skulle ge stimulans och engagemang, och jag tror att Sverige behöver denna nya högskola.

Vidare var det frågan om innehållet. Västerås ligger ju i det geografiska centret av Mälardalen. Här finns kommunikationer. Här finns internationell teknisk industri. Här finns, som jag nämnde tidigare, intresse och engagemang.

Men då frågar någon om det finns studenter. Jag skulle vilja vända på frågan. Inte får vi stimulans från den sittande regeringen. Vi upplever tvärtom att tekniska studier motverkas.

Det var nedslående att läsa brevet från de studerande på den yrkestekniska utbildningen. Där framgår det att de anser att om deras möjligheter till studier slopas på grund av det dråpslag som skall "klubbas" igenom enligt SfU:s betänkande 13, kommer 90 % av de studerande att lämna utbildningen. Det är inget besked som möts med glädje av industrin i Västerås med omnejd.

Reftec – Sveriges teknologer i samverkan – engagerar 25 000 studenter. Reftec skriver till oss med anledning av regeringens proposition om studiemedel: "Sammantaget riskerar förslaget att minska gymnasieelevernas vilja att söka sig till högre teknisk utbildning." Reftec förklarar att "studenter undviker svåra utbildningar för att minska sitt ekonomiska risktagande".

Vi vill inte att det tekniska studieintresset skall förhindras. Vi vill inrätta en sjätte teknisk högskola i Västerås. Men dessutom vill vi ge möjligheter till att stimulera det tekniska intresset tidigt. I en vändande konjunktur kommer näringslivet att efterfråga välutbildade tekniker. Om det skall komma fler kvinnor i en framtid till denna bransch, måste intresseväckande åtgärder för flickor tas fram redan i förskoleåldern.

Då kommer jag över till frågan om möjlighet till examinationsrätt för en barn- och ungdomspedagogisk utbildning vid Mälardalens högskola. Vi skulle gärna se att Mälardalens högskola utbildade barnomsorgspersonal med kompetens att stimulera och utveckla barns tekniska intresse. Barn och ungdomar behöver nya upplevelser för att bli motiverade för tekniska studier.

Det känns litet märkligt att lyssna till diskussionen om decentralisering eller centralisering. Margitta Edgren säger att decentralisering har vitaliserat. Ja, visst kan det vara så att i vissa delar har detta stimulerat diskussionerna i högskolestyrelserna till att finna nya idéer. Men det känns också märkligt med en nedlagd utbildning när det samtidigt finns en så oerhört stor efterfrågan på fortbildning. Barn- och ungdomspedagogiska institutionen vid Mälardalens högskola skulle kunna ställa sin personal till förfogande och utbilda barnomsorgspersonal i nya idéer, nytänkande och nya organisationsformer samtidigt som barnomsorgen utvecklas.

Visst förstår jag också att vi inte kan utbilda studenter till arbetslöshet. Visst är det en annan politisk fråga att diskutera vilka möjligheter inom barnomsorgen det skall finnas i Mälardalen. Men nu finns det inte någon tillgång till fortbildning eller utbildning på barnomsorgsområdet. Vi har inga möjligheter att ta till vara det inarbetade samarbete mellan teknisk utbildning och barn- och ungdomspedagogisk utbildning som finns i dag vid Mälardalens högskola.

Nya lokaler byggs på Gåsmyrevreten. Men nu måste vi i högskolestyrelsen finna andra vägar, andra saker att placera in i de lokaler som var tänkta att använda för att utvidga och vidareutveckla det tekniska intresset för barn på det barn- och ungdomspedagogiska området.

Inrätta en sjätte teknisk högskola i Västerås, men ge också Mälardalens högskola rätt att utfärda barn- och ungdomspedagogisk examina. Gör det för framtiden. Gör det för det tekniska intresset, men gör det för en bra framtida utveckling av barnomsorgen.

Anf. 196 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Jag kommer som skattepolitiker som delvis objuden gäst till utbildningsutskottets debatt. Jag är något av en katt bland hermelinerna. Då får man vara extra artig. Jag jobbar mestadels med ekonomiska frågor och vill säga till er i utbildningsutskottet att det egentligen är ni som är den viktigaste delen i ekonomin: Tillväxtsverige. All ekonomisk forskning är överens om att det inte finns någon viktigare enskild åtgärd för att skapa produktivitet och uthållig tillväxt än utbildning. Därför är utbildningsutskottet ett tillväxtutskott.

Därför är det kanske bra att vi lägger oss i varandras utskottsdebatter. Kanske vi som arbetar med ekonomi och skatter och ni som arbetar med utbildning borde delta i socialförsäkringsutskottets debatt när man planerar att skära ned utbildningsbidragen. Det kommer ju att skada tillväxten för de yrkestekniska utbildningarna. Det är mycket allvarligt. Naturligtvis är det enklaste sättet att stärka produktiviteten att ge utbildning till dem som redan står i produktionen. Det är just kärnan i YTH.

Det är viktigt att stärka produktiviteten i det här landet, särskilt på de om-

råden som är sämst ställda. Ett sådant område, en industrikrisisregion, finns i Västsverige, i det s.k. fyrstadsområdet. Där är nu arbetslösheten, om vi ser till dem som står utanför arbetsmarknaden, 20 % av arbetskraften. Det är ett orimligt förhållande. Det är en region som har låg andel högskoleutbildade. Där är det viktigt med YTH-utbildning. Det inser ni naturligtvis lika väl som jag. Då gäller det att skapa den. Det finns motioner som går i riktning att bygga ut högskolesatsning på YTH.

Fru talman! När det gäller mom. 69 vill jag yrka bifall till motionen UB702 och därmed till UB614. Under mom. 70 vill jag yrka bifall till UB644 och därmed till UB728. Detta är motioner som kommer att skapa det vi är överens om behövs.

Nu har ni i utskottsmajoriteten inte kunnat gå så långt ännu, men det kommer att gå i den riktning jag har talat om. Ni vet att det måste gå i den riktningen. Ni har skrivit i ert betänkande att det finns problem. Ni skriver på s. 44 att man inte behöver fatta några särskilda beslut. Högskolan i fyrstadsområdet kan ju komma in med en ansökan. Ja, det kan den. Denna ansökan skall då regeringen behandla. Då är det värdefullt om riksdagen ställer upp bakom högskolan, för då vet högskolan att den snabbt skall komma in med ansökan och att man har riksdagen i ryggen, och då kommer ansökan också att tillstyrkas.

Margitta Edgren har talat om att man skall utveckla YTH, och då är det naturligt att ställa sig bakom dessa motioner.

Margitta Edgren säger tillsammans med utskottets majoritet också att vad som fordras mer än ett tillstånd är att det kan inrymmas inom medelsramen. Just det! Det skall rymmas under taket. Men, Margitta Edgren, ibland måste tak höjas. Det har denna kammare fått bevis på. Här har man höjt tak för att det har varit nödvändigt. På samma sätt måste man höja taket för denna högskola. Annars klarar sig inte den regionen.

Margitta Edgren, ett statsråd sade nyligen till mig i en debatt att hela Sverige inte får bli som Uddevalla. Nej, det får det inte bli. Därför måste vi ta itu med problemen. Om man nu på regeringssidan begriper att problemen är så djupa, då måste ni utbildningspolitiker satsa på produktivitet och tillväxt med utbildningssatsningar. Därför bör ni i utskottet och kammaren i övrigt ta fasta på motionen UB644 som säger att vi skall höja taket för högskolan i fyrstadsområdet så att den kan klara av YTH. Det är ingen idé att komma in med en ansökan om det inte finns medel för att fullfölja satsningen.

Det finns i denna motion en idé om att omfördela medel mellan högskolorna, eller att ta medel ur löntagarfonderna. Jag har tidigare för mitt partis räkning sagt att löntagarfondspengarna helst borde in i pensionssystemet, men det är inte operativt. Ni från regeringssidan är ju inne på att använda pengarna till utbildning. Varför då inte använda den resursen för att skapa det som krävs?

Det är svårt att argumentera mot detta. Jag förväntar mig inte att få motargument i dag, men jag förväntar mig handling. Det finns telefoner, och det finns personkontakter mellan ledande utbildningspolitiker och regeringskansliet. Jag förväntar mig framför allt det resultatet att ansökan kommer in och att man vet att man kommer att få de resurser som krävs.

Det behövs, Margitta Edgren, och vi är ju överens i sak om satsningens nödvändighet och att det finns pengar till detta om viljan finns. Den finns väl, får jag förutsätta.

Jag begär inte mer än så i dag. Vi borde väl gemensamt kunna verka för att förverkliga det nödvändiga.

Anf. 197 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Eftersom jag tidigare klandade mig och glömde en sak jag hade tänkt säga vill jag kort tillägga det här.

Det gäller tre smålaboratorier: det miljöarkeologiska laboratoriet i Umeå samt laboratorierna för keramisk forskning, och för vedanatomi och dendrokronologi i Lund. Dessa tre är bedömda som nationella resurser. Vi är i utskottet överens om att de därmed också skall finansieras nationellt. Vi skrev i betänkandet att vi förväntade oss pengar till dessa i kompletteringspropositionen. I tisdags läste vi den och fann att de inte finns med. Vi har bett om en förklaring, som jag vill föra vidare till kammren.

Det handlar om att man enligt de regler som finns inte kan ta upp anslag som gäller nästa budgetår i en kompletteringsproposition. Därför är saken inte med. Men det finns en liten anmärkning om att detta kommer att finansieras i särskild ordning. Jag har i dag av departementet fått bekräftelse på att det kommer ett särskilt regeringsbeslut om detta, så att dessa laboratorier får medel till sin fortsatta verksamhet. Eftersom pengarna tar slut den sista juni så kommer ett beslut i god tid innan dess, i enlighet med vad utskottet i all enighet har bestämt.

Anf. 198 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Jag skall be att få yrka bifall också till reservation 15, vilket jag tidigare förbisåg.

Sedan vill jag understryka det Margitta Edgren sagt om de nationella anläggningarna. De är oerhört betydelsefulla.

Jag har svårt att förstå regeringens motivering för att inte kunna åstadkomma ett sådant anslag i kompletteringspropositionen, där det ju finns nya anslag på andra områden.

Men om jag tolkade Margitta Edgren rätt innebär det sagda i alla fall att regeringen kommer med ett särskilt beslut innan halvårsskiftet. Jag måste tolka det så att man i god tid får ett besked att man kan fortsätta verksamheten efter den 1 juli.

Det är nämligen så att pengarna räcker, som Margitta Edgren vet, bara till den sista juni. Eftersom kostnaderna i allt väsentligt är löner så måste beskedet vara att verksamheten kan fortsätta i samma omfattning som tidigare.

På den punkten tycker jag man svävar på målet i kompletteringspropositionen, men jag tolkade Margitta Edgrens besked som ett ja.

Anf. 199 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Svaret på Bengt Silfverstrands samtliga frågor är ja.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 april.)

20 § Bordläggning

Prot. 1993/94:98
28 april 1994

Anmälades och bordlades

Förslag

1993/94:RFK3 Förvaltningskontorets förslag om Nordiska rådets svenska delegation

Anslag till högre utbildning och forskning

Motionerna

med anledning av prop. 1993/94:210 Särskilda konkurrensregler för lantbruket

1993/94:N35 av Stina Gustavsson och Stina Eliasson (c)

1993/94:N36 av John Andersson och Bert Karlsson (-, nyd)

1993/94:N37 av Carl G Nilsson m.fl. (m)

1993/94:N38 av Anders G Högmark och Jan-Olof Franzén (m)

1993/94:N39 av Carl Olov Persson (kds)

1993/94:N40 av Roland Sundgren och Tage Pålsson (s, c)

med anledning av prop. 1993/94:243 Försäljning av AB Tipstjänst till svenskt föreningsliv m.m.

1993/94:Fi23 av Bo Forslund (s)

1993/94:Fi24 av Karin Pilsäter och Lotta Edholm (fp)

1993/94:Fi25 av Sten Andersson i Malmö (m)

1993/94:Fi26 av Elisabeth Persson m.fl. (v)

1993/94:Fi27 av Elisabeth Persson (v)

1993/94:Fi28 av Göran Persson m.fl. (s)

1993/94:Fi29 av Göthe Knutson och Gullan Lindblad (m)

21 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställts

den 27 april

1993/94:142 av *Eva Zetterberg* (v) till socialministern om barnens situation:

Jag har vid flera tillfällen under det gångna riksdagsåret tagit upp frågan om barnens situation. Jag har gjort detta eftersom det kommit in rapporter om hur barn drabbas av krisen; det ökande antalet barn som behöver psykiatrisk hjälp, personalgrupper som går på knäna på grund av arbetsbelastningen, oron hos föräldrar osv.

Socialstyrelsen har nu lagt fram sin slutrapport om hur kommunernas nedskärningar drabbar barnen. Nedskärningarna inom barnomsorgen är dubbelt så stora som nedskärningarna i övrig kommunal verksamhet. Barngrupperna utökas kraftigt med i bästa fall bibehållen personal. Jag har vid ett flertal tillfällen frågat Bengt Westerberg om var gränsen går för en "lagom" barngrupp, men aldrig fått något svar. I dag är barngrupper på 19–20 barn inte ovanliga. Finns det fortfarande ingen övre gräns för vad regeringen anser vara en lämplig storlek på barngrupper?

I storstadskommunerna borde man satsa mest för att motverka krisens effekter, men det är där man gått hårdast fram med omfattande och kraftiga nedskärningar. Det jag kan utläsa av Socialstyrelsens rapport är att nedskärningarna lett till att många kommuner saknar möjligheter att uppnå det nationella mål som Socialstyrelsen satt upp för barnomsorgen. Att göra så kraftiga nedskärningar att målen med verksamheten inte kan uppnås innebär i sin tur att regeringen inte heller följer FN:s barnkonvention. Denna konvention – som svenska regeringen undertecknat – stadgar att barn och ungdomar skall vara prioriterade grupper. Undertecknandet innebär en skyldighet för Sverige att till det yttersta av sin förmåga anstränga sig att tillgodose vad som sägs i stadgan. Jag anser att regeringen klart brustit i denna sin förpliktelse.

Jag har framfört tankar om en kommunakut ur vilken pengar kunde tas för att slippa nedskärningar inom barnomsorgen, och jag är nu stärkt i min övertygelse att det behövs en sådan omedelbart.

I en annan nyligen publicerad rapport från Socialdepartementet, Statens roll inom vård och omsorg, finns långtgående förslag om en helt ny inriktning där kommunernas roll skulle bli att producera barnomsorg med staten som beställare. Exempelvis skulle föräldrar få någon sorts "rikskuponger" att köpa sin barnomsorg för. Detta torde knappast höja kvaliteten på barnomsorgen.

Socialstyrelsen och Invandrarverket överlämnade den 15 april sin rapport om flyktningbarn till regeringen. Mycket allvarliga brister gällande barnens sociala och rättsliga skydd konstateras i rapporten.

Familjehemsutredningar beträffande ensamma flyktningbarn uppvisar svåra brister. Många kommuner förordnar inte god man för de ensamma flyktningbarnen. Barns asylskäl och situation utreds nästan aldrig, trots vad som anges i utlänningslagens förarbeten. Enligt barnpsykiatern Erling Skoglund betraktas barnen som ett slags bagage i myndigheternas ögon.

De gömda flyktningbarnens situation är i många fall mardrömslik. Nu kommer åtskilliga av dem att få uppehållstillstånd med stöd av den nya regeringsförordningen. Men alla gömda barn omfattas inte, och om den nuvarande mycket hårda tillämpningen av flyktningkonventionen och utlänningslagens skyddsbestämmelser fortsätter kommer självfallet många fler barn tvingas under jorden.

Mina frågor till socialministern är:

1. Vad kommer regeringen att göra för att de kommunala nedskärningarna inte skall drabba barnen?
2. Ger Socialstyrelsens rapport regeringen anledning att uttala sig om lämplig storlek på barngrupper?
3. Kan regeringen tänka sig ökade bidrag till kommunerna, dvs. en kommunakut?
4. Har regeringen planer på att låta staten överta det ekonomiska ansvaret för barnomsorgen i landet och ge föräldrarna någon sorts rikskupong för inköp av barnomsorg?
5. Vad avser regeringen göra för att flyktningfamiljer med starka skyddsbehov i fortsättningen inte skall behöva gömma sig av rädsla för att skickas hem till sina bödlar?

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen
kl. 14.22,

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 86 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. beslut om uppskjuten votering,

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 17.58,

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 19 § anf. 180 (delvis) och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LENA JÖNSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Torsdagen den 28 april

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om arbetsplenum fredagen den 29 april	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
4 § Förnyad bordläggning	1
5 § Beslut rörande utskottsbetänkande som slutdebatterats den 27 april	1
Jordbruksutskottets betänkande JoU24	
6 § Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen	4
Konstitutionsutskottets betänkande KU21	
Debatt	
Bengt Hurtig (v)	
Birger Hagård (m)	
Catarina Rönning (s)	
Tredje vice talman Bertil Fiskesjö (c)	
Ylva Annerstedt (fp)	
Ingvar Svensson (kds)	
Birgitta Hambræus (c)	
Ingela Mårtensson (fp)	
Björn von der Esch (m)	
Beslut	32
Beslut om samlad votering	33
Ajournering	33
Återupptagna förhandlingar	33
7 § Muntliga frågor till regeringen	33
Tredje vice talmannen (välkomstord, m.m.)	
<i>Tillfälliga arbetstillstånd</i>	34
Peeter Luksep (m)	
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
<i>Ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området</i>	34
Bo Forslund (s)	
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
<i>Kollektivtrafiken i Göteborg</i>	35
Johan Lönnroth (v)	
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
<i>Tilläggsanslag till Utbildningsdepartementet</i>	36
Lena Hjelm-Wallén (s)	
Finansminister Anne Wibble (fp)	
<i>Besparingar i statsbudgeten</i>	37
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)	
Finansminister Anne Wibble (fp)	

<i>Beredningen av bostadsfrågor i regeringskansliet</i>	37	Prot. 1993/94:98 28 april 1994
Lars Stjernkvist (s)		
Statsminister Carl Bildt (m)		
<i>Volvos fabrik i Kalmar</i>	38	
Bertil Danielsson (m)		
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)		
<i>Tidsbegränsade uppehållstillstånd</i>	38	
Georg Andersson (s)		
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)		
<i>FN:s vapenembargo mot Bosnien</i>	39	
Lennart Rohdin (fp)		
Statsminister Carl Bildt (m)		
<i>Radioprogram för bosnier</i>	40	
Harry Staaf (kds)		
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)		
<i>Avvecklingen av statliga myndigheter</i>	40	
Bengt Silfverstrand (s)		
Statsminister Carl Bildt (m)		
<i>Stationsbyggnad på Arlanda</i>	41	
Rune Thorén (c)		
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)		
<i>Marknadsföringen av information om Sverige som turistland</i>	41	
Bengt Dalström (nyd)		
Statsminister Carl Bildt (m)		
<i>Öresundsbron</i>	42	
Sten Andersson i Malmö (m)		
Statsminister Carl Bildt (m)		
<i>Ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området</i>	42	
Elvy Söderström (s)		
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)		
<i>Utredningen av mordet på Olof Palme</i>	43	
Björn Samuelson (v)		
Statsminister Carl Bildt (m)		
<i>Öresundsbron</i>	43	
Nils T Svensson (s)		
Statsminister Carl Bildt (m)		
8 § <i>Ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området</i>	44	
Konstitutionsutskottets betänkande KU37		
Debatt		
Catarina Rönning (s)		
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)		
Bengt Hurtig (v)		
Inger René (m)		
Åke Gustavsson (s)		
Sigge Godin (fp)		
Bo Forslund (s)		
Tage Pålsson (c)		
Hans Stenberg (s)		

	Simon Liliedahl (nyd)	
	Stina Eliasson (c)	
	Nils Nordh (s)	
	<i>Beslut fattades efter 9 §</i>	
9 §	Åtgärder mot missbruk av den fria nomineringsrätten	63
	Konstitutionsutskottets betänkande KU46	
	Debatt	
	Ylva Annerstedt (fp)	
	Simon Liliedahl (nyd)	
	Beslut	63
	Konstitutionsutskottets betänkande KU37	
	Konstitutionsutskottets betänkande KU46	
	Beslut om uppskjuten votering	66
10 §	Kommunikationsforskning	66
	Trafikutskottets betänkande TU25	
	<i>Beslut skulle fattas den 29 april</i>	
11 §	Vägverket	66
	Trafikutskottets betänkande TU26	
	Debatt	
	Bo Nilsson (s)	
	Karl-Erik Persson (v)	
	Jan Sandberg (m)	
	<i>Beslut skulle fattas den 29 april</i>	
12 §	Trafiksäkerhetsfrågor	71
	Trafikutskottets betänkande TU27	
	Debatt	
	Sten-Ove Sundström (s)	
	Kenneth Attefors (nyd)	
	Jan Sandberg (m)	
	Max Montalvo (nyd)	
	Lennart Fremling (fp)	
	Sven-Gösta Signell (s)	
	<i>Beslut skulle fattas den 29 april</i>	
13 §	Studiestöd m.m.	80
	Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU13	
	Debatt	
	Lena Öhrsvik (s)	
	Hans Dau (m)	
	Arne Jansson (nyd)	
	Berith Eriksson (v)	
	<i>Beslut skulle fattas den 29 april</i>	
	Ajournering	85
	Återupptagna förhandlingar	85
14 §	Allmän kulturverksamhet m.m.	85
	Kulturutskottets betänkande KrU19	
	Debatt	
	Åke Gustavsson (s)	
	Elisabeth Persson (v)	

	Lars Sundin (fp) <i>Beslut skulle fattas den 29 april</i>	
15 §	Arkiv m.m. Kulturutskottets betänkande KrU23 Debatt Leo Persson (s) Stina Gustavsson (c) Elisabeth Persson (v) Sonia Karlsson (s) Andre vice talmannen (om debattreglerna) Birger Hagård (m) <i>Beslut skulle fattas den 29 april</i>	89
16 §	Arkivet för ljud och bild Kulturutskottets betänkande KrU24 <i>Beslut skulle fattas den 29 april</i>	96
17 §	Forskning Kulturutskottets betänkande KrU27 <i>Beslut skulle fattas den 29 april</i>	96
18 §	Massmedier m.m. Kulturutskottets betänkande KrU28 Debatt Monica Widnemark (s) Elisabeth Persson (v) Birgitta Wistrand (m) Ingegerd Sahlström (s) <i>Beslut skulle fattas den 29 april</i>	97
19 §	Anslag till högre utbildning och forskning Utbildningsutskottets betänkande UbU8 Debatt Berit Löfstedt (s) Björn Samuelson (v) Margitta Edgren (fp) Bengt Silfverstrand (s) Margareta Israelsson (s) Lars Bäckström (v) <i>Beslut skulle fattas den 29 april</i>	102
20 §	Bordläggning	123
21 §	Anmälan om interpellation 1993/94:142 av Eva Zetterberg (v) om barnens situation	123

